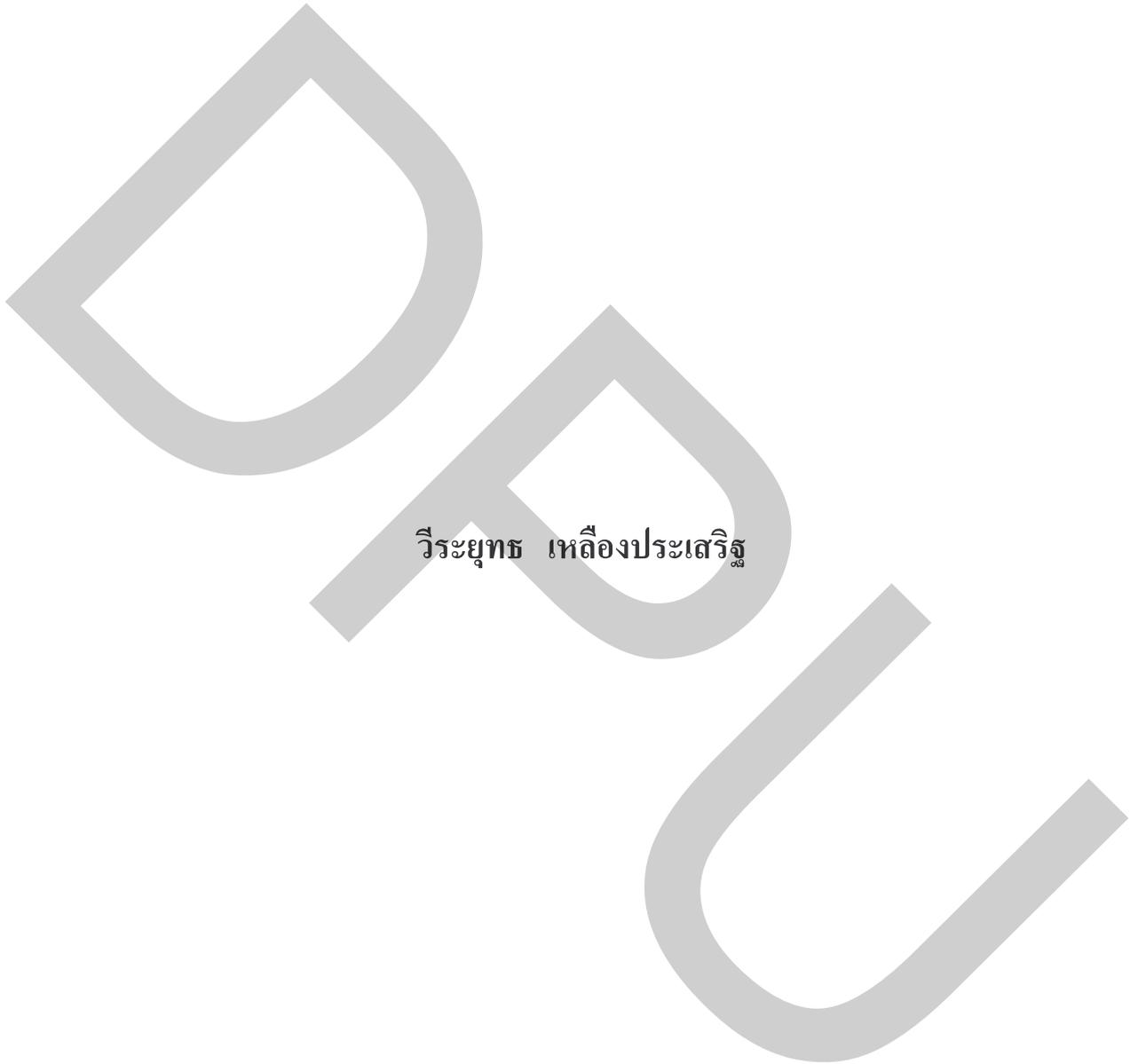

การอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย

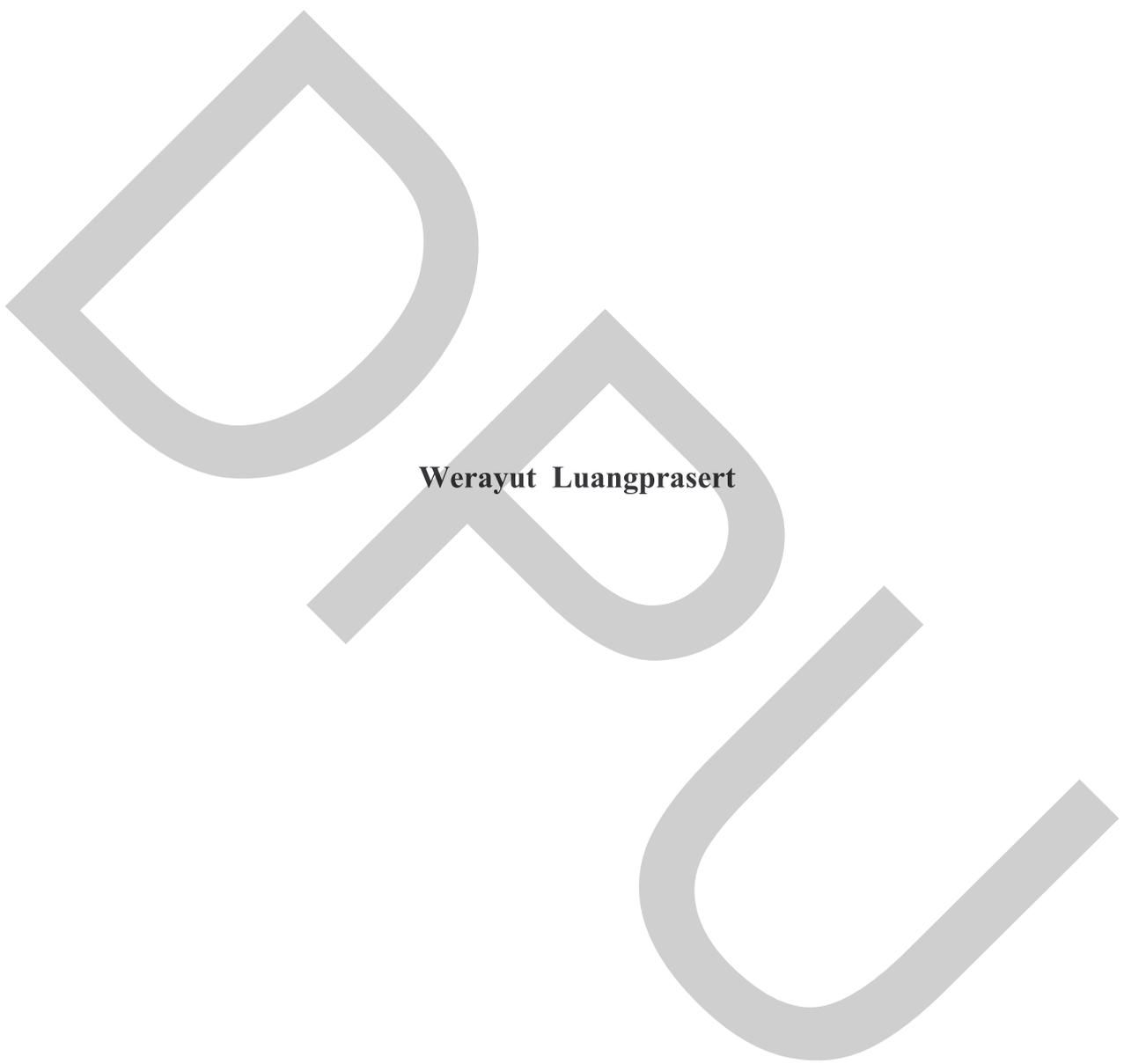

วีระยุทธ เหลืองประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2552

Appealing Questions of Law

Werayut Luangprasert

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2009

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้นอกจากความอดสาหัสของผู้เขียนแล้ว แต่ก็ไม่อาจปราศจากคำแนะนำที่ทำให้ผู้เขียนเกิดแนวคิดต่างๆ ตามที่ท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ที่กรุณาได้รับเป็นประธานวิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ท่านอาจารย์วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ คณะกรรมการวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้แง่คิดและคำแนะนำ ตลอดจนท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นี้ที่กรุณาให้โอกาสในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนให้คำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์กระทั่งสำเร็จลงได้ ผู้เขียนขอกล่าวขอบคุณ ณ โอกาสนี้

ในขณะที่ผู้เขียนเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนทำงานที่ศาลฎีกาได้มีโอกาสดอถามท่านผู้พิพากษาหลายท่านเกี่ยวกับแนวคิดและประโยชน์ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอันเกิดจากการประกาศใช้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ ผู้เขียนขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ข้อคิดที่เกิดประโยชน์แก่งานเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ความดีของวิทยานิพนธ์นี้ขอมอบทดแทนคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ความผิดพลาดใดๆ ซึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดาผู้เขียนรับไว้แก้ไขในโอกาสต่อไป

วีระยุทธ เหลืองประเสริฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. แนวคิดในการพิจารณาคดีของศาลสูง.....	5
2.1 การแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญา.....	5
2.1.1 การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญาก่อนคดีจะถึงที่สุด.....	5
2.1.2 การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญาภายหลังคดีจะถึงที่สุด.....	6
2.2 แนวความคิดในการนำคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูง.....	6
2.2.1 ปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง.....	10
1) ปัญหาข้อกฎหมาย.....	10
2) ปัญหาข้อเท็จจริง.....	10
2.2.2 การจัดรูปแบบศาลสูง.....	11
2.2.3 มูลเหตุของการนำคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูง.....	15
1) การกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง.....	16
2) การปรับใช้กฎหมายไม่ถูกต้อง.....	16
3) การกำหนดโทษไม่เหมาะสมกับคดี.....	17
2.2.4 ระบบของการอุทธรณ์ฎีกา.....	17
1) ระบบสิทธิ.....	18
2) ระบบอนุญาต.....	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.5 การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง.....	20
1) การทบทวนคำพิพากษาของศาลล่าง.....	20
2) การสืบพยานหลักฐานในศาลที่พิจารณาชั้นที่สอง.....	21
2.3 ที่มาของอำนาจและสถานะของศาลสูงในการทบทวนคดี.....	21
2.3.1 นิตินิติวิธีในระบบกฎหมายซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์.....	22
1) ระบบกฎหมายซีวิลลอว์.....	22
2) ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์.....	25
2.3.2 ลักษณะของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	26
3. การนำคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงในต่างประเทศ.....	29
3.1 ประเทศฝรั่งเศส.....	28
3.1.1 โครงสร้างศาลของประเทศฝรั่งเศส.....	30
3.1.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา.....	33
1) การอุทธรณ์.....	33
2) การฎีกา.....	35
3.1.3 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาในคดีอาญาของศาลสูง..	35
3.2 ประเทศเยอรมนี.....	38
3.2.1 โครงสร้างศาลของประเทศเยอรมนี.....	39
3.2.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา.....	41
1) การอุทธรณ์.....	42
2) การฎีกา.....	44
3.2.3 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาในคดีอาญาของศาลสูง...	44
3.3 ประเทศอังกฤษ.....	46
3.3.1 โครงสร้างศาลของประเทศอังกฤษ.....	48
3.3.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา.....	51
1) การอุทธรณ์.....	51
2) การฎีกา.....	53
3.3.3 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาในคดีอาญาของศาลสูง....	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	56
3.4.1 โครงสร้างศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	56
3.4.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา.....	58
1) การอุทธรณ์.....	58
2) การฎีกา.....	59
3.4.3 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาในคดีอาญาของศาลสูง....	60
4. การพิจารณาคดีอาญาของศาลสูงในประเทศไทยและบทวิเคราะห์.....	64
4.1 แนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	64
4.2 โครงสร้างและเขตอำนาจของศาล.....	66
4.3 ข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษา.....	71
4.3.1 ข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	72
1) ข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์.....	72
2) ข้อจำกัดสิทธิฎีกา.....	75
4.3.2 ข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกาตามระเบียบของศาลฎีกา.....	77
4.4 การพิจารณาคดีของศาลสูง.....	80
4.4.1 เหตุแห่งการอุทธรณ์คำพิพากษา.....	80
1) เนื้อหาในฟ้องอุทธรณ์.....	81
2) รูปแบบของการอุทธรณ์.....	84
3) การตรวจอุทธรณ์.....	86
4.4.2 การพิจารณาอุทธรณ์ฎีกาของศาลสูง.....	87
1) การพิจารณาของศาลอุทธรณ์.....	87
2) การพิจารณาของศาลฎีกา.....	88
4.5 ปัญหาการอุทธรณ์และฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย.....	92
4.5.1 ขอบเขตในการวินิจฉัยคดีของศาลฎีกา.....	92
4.5.2 ปัญหาเรื่องความเหมาะสมในการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย.....	94
4.5.3 ปัญหาเรื่องการรักษาการใช้และการตีความข้อกฎหมายของศาลฎีกา.....	95

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.5.4 รูปแบบการจำกัดการถือกำเนิดในปัญหาข้อกฎหมาย.....	98
4.5.5 ปัญหาการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายของศาลสูง.....	101
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	103
5.1 บทสรุป.....	102
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	105
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	112
ประวัติผู้เขียน.....	116

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย
ชื่อผู้เขียน	วีระยุทธ เหลืองประเสริฐ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

การอุทธรณ์ฎีกาปัญหาข้อกฎหมายสามารถกระทำได้โดยตลอดกระทั่งถึงศาลฎีกาอันเป็นศาลสูงสุดของประเทศ เนื่องจากปัญหาข้อกฎหมายมีความสำคัญสมควรที่ศาลสูงจะได้ใช้และตีความปัญหาข้อกฎหมายนั้น ซึ่งการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายของศาล แม้คำพิพากษาของศาลจะมีได้มีสถานะเป็นกฎหมาย แต่ถ้าเป็นคำพิพากษาที่มีเหตุผลที่ดีก็ถือเป็นตัวอย่างของการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลโดยทั่วไปควรถือตาม ทั้งนี้เพื่อความเป็นเอกภาพของการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายให้เป็นไปในทางเดียวกัน นอกจากนี้คำพิพากษาของศาลสูงยังทำให้มีการพัฒนาหลักกฎหมายอีกด้วย

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการประกาศใช้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่ใช่สาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. 2551 ทำให้การอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลฎีกาต้องถูกจำกัดทั้งจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบที่ประชุมใหญ่ดังกล่าว จากการศึกษาพบว่าเนื้อหาในการจำกัดสิทธิของระเบียบที่ประชุมใหญ่ทำให้เกิดความขัดข้องในการที่ศาลฎีกาจะทำหน้าที่ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายอันจะเป็นตัวอย่างของการใช้และการตีความข้อกฎหมาย ทั้งรูปแบบการจำกัดสิทธิโดยออกเป็นระเบียบของศาลก็ไม่มั่นคงแน่นอนเนื่องจากสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายจึงมิได้ค้ำนึ่งถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

นอกจากนี้ศาลฎีกาในฐานะศาลสูงสุดของประเทศซึ่งมีเพียงศาลเดียวควรมีหน้าที่แต่เพียงวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ปัญหาข้อเท็จจริงไม่ควรขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาอีก เพราะปัญหาข้อกฎหมายคู่ความสามารถอุทธรณ์โต้แย้งได้หนึ่งครั้งอันเป็นการเพียงพอแล้ว แต่ในปัญหาข้อกฎหมายสามารถอุทธรณ์ได้จนกระทั่งถึงศาลฎีกาทั้งนี้เนื่องจากปัญหาข้อกฎหมายมีความสำคัญควรที่จะให้ทุกชั้นศาลได้พิจารณาให้เหตุผลโดยรอบคอบ ดังนั้นการอุทธรณ์โดยตรงเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลสูงจึงควรจำกัดเป็นแต่เพียงข้อยกเว้นเท่านั้น

Thesis Title	Appealing Questions of Law
Author	Werayut Luangprasert
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Dr. Udom Ratamarit
Department	Law
Academic Year	2009

ABSTRACT

Appealing questions of law may be made at every stage of the legal process, even to the Supreme Court, the country's highest court. This is because questions of law are of such importance that the high court should settle and interpret them. Although court rulings do not have the status of law, a ruling that is based on sound reasoning is considered as a precedent for other courts to follow, thus ensuring uniformity in the interpretation of questions of law. Rulings by the high court also serve to develop the principles which underlie the country's judicial and legal systems.

At present Thailand has announced the adoption of rules of the plenary session of the Supreme Court concerning the refusal of the Court to hear appeals on questions of law or questions of fact that are not sufficiently important as to merit the Court's attention (B.E. 2551). As a result, appeals and petitions made to the Supreme Court are now doubly restricted, both by the newly-adopted rules and the Criminal Procedure Code. This study has found that the provisions contained in the rules which restrict rights hinder the Supreme Court from fulfilling its function to examine questions of law and set legal precedents. In addition, the manner in which the rules restrict rights is uncertain as these rules may be easily changed, and, therefore, it does not take into consideration the rights and freedoms of the public.

The role of the Supreme Court, as a unique institution, should be restricted to examining questions of law. Questions of fact should not be brought before the Court. In cases involving questions of fact, the parties can each appeal and present their arguments one time, which is sufficient. However, in questions of law, the appeals process can extend to the Supreme Court, which is appropriate as questions of law are of such importance that courts at all levels

should take part in a thorough examination and discussion of them. Therefore, direct appeals to the Supreme Court concerning questions of law should only be accepted in exceptional cases.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิในการอุทธรณ์ (Right to Appeal) ของโจทก์และจำเลยนั้นถือเป็นสิทธิมนุษยชนตามที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง อันเป็นมาตรฐานสากลได้กำหนดเอาไว้¹ ทั้งนี้เนื่องจากการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นการตรวจสอบการวินิจฉัยของศาลล่างทั้งในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย

ในการพิพากษาคดีของศาลล่าง เนื่องจากผู้พิพากษาที่เป็นปุถุชนทั่วไปย่อมจะเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นการรับฟังพยานหลักฐาน การปรับใช้กฎหมายไม่ถูกต้อง ตลอดจนการใช้ดุลพินิจที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นเพื่อให้มีการตรวจสอบจากศาลที่ต่างกัน และเป็นศาลอื่นที่สูงกว่า จึงมีแนวคิดในการให้คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาได้อย่างน้อยหนึ่งครั้ง ตามหลัก Double degré de juridiction นอกจากนี้ในการอุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหาข้อกฎหมายก็ควรอุทธรณ์ได้จนถึงศาลสูงสุดเพื่อให้ศาลสูงสุดซึ่งมีเพียงศาลเดียวได้วินิจฉัยข้อกฎหมายอีกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากศาลล่าง (Lower Court) โดยปกติจะมีหลายศาลและมีเขตอำนาจเป็นการเฉพาะ ย่อมจะใช้ข้อกฎหมายโดยตีความแตกต่างกันทั้งที่ใช้กฎหมายเดียวกันได้ ดังนั้นการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายจึงควรได้รับการวินิจฉัยโดยศาลสูงสุดซึ่งมีเพียงศาลเดียวของประเทศ

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193 และมาตรา 216 แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็บัญญัติห้ามอุทธรณ์ และฎีกาในบางกรณี ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาในประเทศไทยนั้น ถือเป็นสิทธิตามกฎหมาย

ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 219 วรรค 2

“ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาได้โดยตรง และคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่

¹ ณรงค์ ใจหาญ. (2545). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. หน้า 137.

อุทธรณ์หรือฎีกานั้น จะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ศาลฎีกามีอำนาจไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด” กระทั่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ออก “ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พ.ศ. 2551”

ซึ่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ฯ ดังกล่าวอาจทำให้สิทธิของคู่ความที่จะอุทธรณ์และฎีกาที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ต้องถูกกระทบลง โดยการปฏิเสธไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาพิพากษาเอาไว้พิจารณาพิพากษาต่อไป ซึ่งคดีใดไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาพิพากษานั้น จะต้องพิจารณาจากเงื่อนไขที่ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พ.ศ. 2551 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ ในการศึกษาจะศึกษานี้ไปในทางการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ซึ่งเงื่อนไขในการรับปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลฎีกาตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พ.ศ. 2551 มีปัญหาในบางประการที่ควรจะได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา ทั้งนี้เพื่อให้ศาลฎีกาได้ทำหน้าที่ในการทบทวนปัญหาข้อกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งเป็นการทำให้เกิดเอกภาพในการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายในราชอาณาจักรอีกด้วย

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทำให้กฎหมายในส่วนสารบัญญัติมีผลใช้บังคับได้จริง ดังนั้นกฎหมายในส่วนนี้จึงมีความชัดเจนแน่นอนเพื่อให้บุคคลต่างๆ ในคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เสียหาย จำเลย ได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ของตนเองในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณา การที่ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พ.ศ. 2551 ดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ทำให้คดีที่มีการฎีกาขึ้นมาสู่ศาลฎีกาอาจถูกปฏิเสธไม่รับไว้พิจารณาได้ ทั้งที่การอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาของทั้ง โจทก์และจำเลยเป็นไปตามสิทธิที่คู่ความพึงมีตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ระเบียบดังกล่าวเกิดจากความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและไม่ใช่อุปสรรคของกฎหมายในระบบ Civil Law ระเบียบดังกล่าวจึงมีความไม่มั่นคงแน่นอนเพราะอาจเปลี่ยนแปลงได้ง่าย สิทธิของคู่ความในคดีในการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายจึงเกิดความไม่แน่นอนอันเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

นอกจากนี้ในการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาอันเป็นศาลสูง เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายนั้น ศาลสูงเป็นแต่เพียงศาลทบทวนข้อกฎหมายดังนั้นบทบาทของศาลสูงจึงควรเน้นไปที่หน้าที่ในการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมาย ทั้งนี้แม้ว่าคำพิพากษาของศาลฎีกา

ในประเทศไทยจะไม่ได้เป็นบ่อเกิดของกฎหมายอย่างหนึ่ง หากแต่ก็เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาหลักกฎหมายในอนาคตต่อไปได้ในฐานะที่เป็นตัวอย่างของการใช้การตีความกฎหมาย

นอกจากนี้ จะทำการศึกษารูทธรณ์โดยตรงเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลสูงสุด (Sprungrevision) ว่ามีแนวคิดและความเหมาะสมในการนำมาใช้กับระบบการอุทธรณ์ในประเทศไทยอย่างไร ทั้งนี้เงื่อนไขประการใดอันจะทำให้เกิดประโยชน์และเอื้อต่อการทำหน้าที่ของศาลฎีกาในการใช้และตีความกฎหมายให้เป็นอย่างเดียวกันตลอดทั้งประเทศ

ในการศึกษานี้เนื่องจากในแต่ละประเทศที่นำมาศึกษามีความแตกต่างกันของความหมายของปัญหาข้อกฎหมาย ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ให้ความหมายของปัญหาข้อกฎหมายในการวิจัยฉบับนี้เอาไว้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงแนวคิดการใช้สิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาในปัญหาข้อกฎหมาย

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายทั้งในทางเนื้อหา และในทางรูปแบบ อันเกิดจากการใช้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่ใช่สาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พิพากษา พ.ศ. 2551

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงสถานะของศาลสูงสุดและแนวคิดเรื่องการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายของศาลสูงสุด

1.2.4 เพื่อศึกษาถึงแนวคิดในการอุทธรณ์โดยตรงเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในการอุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหาข้อกฎหมายควรทำได้ตลอดจนกระทั่งศาลสูงสุด เพราะปัญหาข้อกฎหมายเป็นปัญหาที่มีความสำคัญเนื่องจากการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายของศาลสูงสุดเป็นตัวอย่างของการใช้และตีความปัญหาข้อกฎหมายในคดีอื่นๆด้วย ซึ่งเนื้อหาในการไม่รับอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายของระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่ใช่สาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พิพากษา พ.ศ. 2551 อาจไม่เอื้อประโยชน์ต่อหน้าที่ของศาลสูงสุดดังกล่าว ทั้งรูปแบบในการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ควรมีความมั่นคงแน่นอนเพราะการจำกัดสิทธิอุทธรณ์กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล และ

สถานะของศาลสูงสุดควรทำหน้าที่วินิจฉัยเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ทั้งการอุทธรณ์โดยตรง เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายควรคำนึงถึงประเภทและอัตราโทษในความผิดนั้นด้วย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวินิจฉัยนี้มุ่งเน้นถึงแนวคิดในการใช้สิทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายให้ทำได้ จนกระทั่งถึงศาลสูงสุดของประเทศ และการที่ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 219 วรรค 2 ได้บัญญัติให้อำนาจศาลฎีกาปฏิเสธไม่รับคดีที่ไม่มีสาระอันควรขึ้นสู่การพิจารณาโดย ออกเป็นระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา เพื่อนำมาศึกษากับสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งปัญหาที่อาจเกิดจากระเบียบดังกล่าว ตลอดจนศึกษาถึง รูปแบบ และสถานะของศาลฎีกาการอุทธรณ์โดยตรงเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาคดีที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาจากเอกสารภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ อันได้แก่ หนังสือ คำบรรยาย ตัวอย่าง กฎหมาย บทความ รายงาน งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูล เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ปัญหา ตลอดจนเปรียบเทียบแนวความคิดและเหตุผลทางกฎหมายพร้อม เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อทราบถึงแนวความคิดในการใช้สิทธิอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาในปัญหาข้อกฎหมาย

1.6.2 เพื่อทราบถึงปัญหาในการอุทธรณ์ฎีกาที่เกิดจากการใช้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่มีสาระอันควรแก่ การรับไว้พิจารณา พิพากษา พ.ศ. 2551 ทั้งในทางเนื้อหาและในทางรูปแบบของการจำกัดสิทธิ

1.6.3 เพื่อทราบถึงสถานะของศาลสูงสุดและแนวคิดเรื่องการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายของศาลสูงสุด

1.6.4 เพื่อทราบถึงแนวคิดในการอุทธรณ์โดยตรงเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย

บทที่ 2

แนวคิดในการพิจารณาคดีของศาลสูง

2.1 สถานะและการแก้ไขบททวนคำพิพากษาคดีอาญา

หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ซึ่งมีผลต่อศาลที่พิจารณานั้นในทางที่ไม่อาจกลับแก้ไข เปลี่ยนแปลงผลของคำพิพากษาใดๆ ได้อีก เว้นแต่เป็นการแก้ไขเล็กน้อย ซึ่งหลักการสำคัญดังกล่าวอาจได้รับการแก้ไขบททวนได้โดยในที่นี่อาจแบ่งพิจารณาตามลักษณะหรือสถานะของคำพิพากษาคดีอาญานั้นเองว่าถึงที่สุดแล้วหรือยังไม่ถึงที่สุด ดังต่อไปนี้

2.1.1 การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญาก่อนคดีจะถึงที่สุด

การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญานี้ถือว่าการแก้ไขในขณะที่ยังไม่ถือว่าคำพิพากษาอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยกระบวนการอุทธรณ์ ซึ่งในระบบคอมมอนลอว์ส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คดีอาญาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายได้อย่างน้อยชั้นหนึ่ง แต่มีคดีบางประเภทไม่อาจอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งก็คือความผิดเล็กน้อย¹ เนื่องจากการใช้ลูกขุนในการรับฟังข้อเท็จจริงซึ่งเห็นกันว่าลูกขุนเป็นตัวแทนของสังคมเพราะการเลือกลูกขุนให้เล็อกจากในบัญชีของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตนั้นๆ ดังนั้นเมื่อลูกขุนกำหนดข้อเท็จจริงอย่างไรแล้ว ผู้พิพากษาจะทำหน้าที่เพียงอธิบายหลักกฎหมายในเรื่องนั้นๆ ให้ลูกขุนฟังเพื่อให้ลูกขุนปรับข้อเท็จจริงให้เข้ากับข้อกฎหมายและลูกขุนเป็นผู้ชี้ขาดว่าจำเลยกระทำผิดจริงตามฟ้องหรือไม่

ส่วนในระบบซีวิลลอว์การอุทธรณ์ในครั้งแรกทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายถือเป็นเสรีภาพที่จะอุทธรณ์ได้ แต่อาจมีการจำกัดการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ในบางกรณีเท่านั้น

การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญาก่อนคดีจะถึงที่สุดเป็นกระบวนการที่ให้มีการตรวจสอบโดยศาลในลำดับที่สูงกว่าได้ทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างอันเป็นการตรวจสอบภายในองค์กรตุลาการ ทั้งเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลด้วย

¹ เกียรติศักดิ์ พุฒพันธ์. (2546). การแก้ไขบททวนคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. หน้า 25.

2.1.2 การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญาภายหลังคดีจะถึงที่สุด

กระบวนการวิธีพิจารณาของศาลถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ได้คำพิพากษาอันเป็นวัตถุประสงค์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถือกันว่าคำพิพากษาที่ได้ย่อมถือว่าถูกต้องตรงกับความจริงที่สุด คู่ความไม่อาจนำประเด็นที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้วมารื้อร้องฟ้องกันได้อีก อันเป็นไปตามหลัก Double Jeopardy

อย่างไรก็ตามกระบวนการพิจารณาคดีตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณาอาจเกิดความไม่สมบูรณ์ของกระบวนการยุติธรรมขึ้นได้ โดยเฉพาะในการแสวงหาพยานหลักฐาน ซึ่งในการรับฟังพยานหลักฐานอาจเกิดความผิดพลาดได้ พยานหลักฐานที่ไม่ถูกต้องดังกล่าวเป็นเหตุให้จำเลยต้องรับโทษทั้งที่เขาเป็นผู้บริสุทธิ์ ด้วยเหตุนี้ nạnาอารยประเทศจึงได้เกิดแนวความคิดในการเยียวยาความเสียหายดังกล่าว อันเป็นรากฐานในการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เอาไว้²

2.2 แนวความคิดในการนำคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูง

กระบวนการพิจารณาคดีอาญา อาจกล่าวได้ว่าเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ การร้องทุกข์ กล่าวโทษ การสอบสวน การฟ้องร้อง การไต่สวนมูลฟ้อง จนกระทั่งมีการพิพากษาคดี โดยในขั้นตอนต่างๆก่อนจะมีการบังคับโทษแก่จำเลยนั้น อาจแบ่งแยกอำนาจในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาออกเป็นอำนาจสอบสวนฟ้องร้อง และอำนาจพิจารณาและพิพากษาอารรถคดี ในการใช้อำนาจทั้งสองประการถูกใช้ผ่านทางหลายองค์กร เช่น พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งทุกอย่างองค์กรต่างก็มีหน้าที่ในการค้นหาความจริงอันเป็นไปตาม “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” ในประเทศที่ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นถือว่าเมื่อมีการกระทำผิดขึ้นรัฐเป็นผู้เสียหาย และผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาคือ พนักงานอัยการ แต่อย่างไรก็ตามแม้ในประเทศที่ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างเคร่งครัดก็ผ่อนคลายให้เอกชนสามารถฟ้องคดีอาญาได้บ้างแต่จะจำกัดประเภทและฐานความผิดไว้³

หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหาถือการที่ทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่างต้องร่วมกันเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงให้ใกล้เคียงความจริงให้มากที่สุด และในการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล ศาลในฐานะที่เป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม ศาลย่อมจะวางเฉย (Passive) ไม่ได้ อนึ่ง หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหา เป็นคนละเรื่องกับการดำเนินคดีอาญา

² พิษญา เหลืองรัตนเจริญ. (2546). การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่:ศึกษาเฉพาะกรณีการรื้อฟื้นคดีที่เป็นคุณแก่จำเลย. หน้า 9-10.

³ คณิต ฌ นคร ก (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 59-62.

ระบบไต่สวน ซึ่งจากความสับสนดังกล่าวทำให้นักกฎหมายของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) เข้าใจกันว่า การดำเนินคดีอาญาในประเทศยุโรปภาคพื้น (Europe Continental) ใช้ระบบไต่สวน ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ระบบไต่สวน คือระบบที่ไม่มี การแยกหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของ บุคคลหรือองค์กรเพียงองค์กรเดียว และผู้ถูกไต่สวนไม่มีสิทธิใดๆ ในกระบวนการพิจารณาความ จึง ตกเป็นกรรมในคดี ในขณะที่ระบบกล่าวหา คือระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีการแยกหน้าที่ สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน โดยมีองค์กรแยกต่างหากจากกัน ใน แต่ละหน้าที่ มีการยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาจากกรรมในคดีขึ้นเป็นประธานในคดี (Subject) ซึ่งก็ คือการที่มองผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นคน กฎหมายจึงให้สิทธิต่างๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหา เพื่อให้ผู้ต้องหา สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่เท่านั้น ซึ่งประเทศทั้งหลายในปัจจุบันต่างก็ใช้ระบบกล่าวหาทั้งสิ้น เพียงแต่ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายจะถือหลักการค้นหาความจริงในเนื้อหาอยู่ด้วยทำให้ ทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่างต้องร่วมมือกันค้นหาความจริงให้ปรากฏ ซึ่ง รวมถึงศาลที่จะต้องกระตือรือร้น (Active) ในการค้นหาความจริง

ในอดีตอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทต่างๆ เป็นของพระมหากษัตริย์ เช่นเดียวกับอำนาจในการบริหาร และอำนาจในการนิติบัญญัติ พระมหากษัตริย์จึงทรงเป็นผู้มีอำนาจ อย่างสมบูรณ์ในการปกครองแผ่นดิน แต่เมื่อต่อมาสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจาก ประชากรมากขึ้น ภารกิจต่างๆ ของกษัตริย์ทวีมากขึ้นตามไปด้วย พระมหากษัตริย์จึงทรงมอบหมาย ให้ขุนนางมีอำนาจวินิจฉัยคดีบางประเภทได้ ซึ่งถ้าราษฎรเห็นว่าคำตัดสินของขุนนางไม่ถูกต้อง ก็ ให้มีสิทธิอุทธรณ์คำตัดสินนั้นต่อพระมหากษัตริย์ ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์จึงมีเพื่อที่จะ ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของขุนนางเป็นสำคัญ

ต่อมาในราวศตวรรษที่ 18 การปฏิวัติอุตสาหกรรมและการหลุดพ้นจากความเชื่อใน ศาสนาอย่างแรงกล้า ทำให้เกิดแนวความคิดในเรื่องรัฐสมัยใหม่ขึ้น กล่าวคือ ชนชั้นกลางที่ทำการค้า จากการผลิตทั้งหลาย เมื่อมีทรัพย์สินและเงินทองแล้วต่างก็เริ่มเกิดความหวาดระแวงในทรัพย์สินที่ ตนทำมาหาได้มา จึงเกิดแนวคิดเสรีนิยม เชื่อในความเท่าเทียมกัน ศักดิ์ศรีของตน ขกย่องการทำงาน การทำมาหากิน รังเกียจซึ่งซึ่งในระบบอภิสิทธิ์ชน กล่าวคือ รังเกียจการยกย่องบุคคลเพียงเพราะชาติ ภูมิหรือสถานะ โดยกำเนิดของบุคคล ดังนั้นในสมัยนี้วัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์จึงมีเพื่อที่จะ คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การอุทธรณ์และการฎีกาจึงเป็นการเปิดโอกาสให้มีการ แก้ไขความไม่ถูกต้องที่อาจเกิดขึ้นในการพิจารณาคดีได้ และเป็นการควบคุมการใช้ดุลพินิจของศาล ชั้นต้น (Supervisory Power) ศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลสูงสุดและศาลอุทธรณ์จึงเป็นศาลที่ใช้อำนาจ

ทบทวนแก้ไข(Judicial Review) ซึ่งการแก้ไขได้แก่ การแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา รวมถึงการแก้ไขคำวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาที่ไม่ถูกต้องด้วย⁴

นอกจากนี้การอุทธรณ์ก็ยังมีความจำเป็นในแง่ที่ว่า ศาลก็เป็นแต่เพียงปुरुชนคนธรรมดาที่อาจผิดพลาดบกพร่องในการวินิจฉัยและสั่งคดีได้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากความไม่รู้ ความไม่ละเอียดรอบคอบรอบพ้อ หรือความผิดพลาด ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวผู้พิพากษาเอง นอกจากนั้นในด้านพยานหลักฐานที่ผู้พิพากษาใช้ประกอบในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีก็อาจจะเกิดความผิดพลาดบกพร่องได้ด้วยเช่นเดียวกัน เช่น พยานหลักฐานอาจไม่ถูกต้อง ซึ่งความบกพร่องของการตัดสินชี้ขาดอาจเกิดขึ้นจากการใช้กฎหมายผิด หรือฟังข้อเท็จจริงผิด

การอุทธรณ์ คือการขอให้ศาลที่สูงกว่าตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ฉะนั้น ศาลอุทธรณ์จึงเป็นศาลพิจารณา(Trial Court) ชั้นที่สอง

ส่วนฎีกา คือการขอให้ทบทวน(Review) เฉพาะข้อกฎหมายเท่านั้น⁵

ในประเทศฝรั่งเศส แบ่งศาลออกเป็น 2 ชั้นคือ ศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์ ส่วนศาลฎีกาไม่ถือว่าเป็นศาลชั้นที่ 3 เพราะเป็นศาลที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลคำพิพากษาของศาลล่างให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่ได้พิจารณาพิพากษาคดีอย่างศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จะจัดให้มีบัลลังก์เพื่อใช้ในการรับฟังพยานหลักฐาน และพิจารณาพิพากษาดังศาลพิจารณา (Trial Court) ซึ่งเรียกว่า Chambre du conseil นอกจากนี้ศาลฎีกาไม่มีอำนาจพิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริงอย่างศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ พิจารณาได้แต่ข้อกฎหมายตามพยานหลักฐาน ซึ่งปรากฏในคำพิพากษาของศาลล่างเท่านั้น⁷

ในการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นกระทั่งศาลมีคำพิพากษา คำพิพากษาที่ได้จากการพิจารณาของศาลย่อมก่อให้เกิด “หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา” (Res Judicata) ซึ่งมีผลต่อศาลที่พิจารณานั้นในทางที่ไม่อาจกลับ แก้ไข เปลี่ยนแปลงผลของคำพิพากษาใดๆ ได้อีก เว้นแต่เป็นการแก้ไขเล็กน้อย ในขณะที่ผลต่อคู่ความและประชาชนที่จะต้องให้ความเลื่อมใส และศรัทธาจากผู้ใช้กฎหมายและประชาชน หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษาเกิดขึ้นมาจากแนวความคิดที่ว่าคำพิพากษาเป็นของพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์และต้องยอมรับว่าเป็นที่สุด จึงไม่สามารถ

⁴ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. (2544). การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา. หน้า 8-10.

⁵ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 606.

⁶ แหล่งเดิม.

⁷ ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. (2541). หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.ธีรพันธุ์ รัศมีทัต กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสฉบับปี ค.ศ.1958 และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส. หน้า 78.

พิสูจน์เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ ต่อมาหลักนี้ได้ถูกนำมาอธิบายถึงคำพิพากษาของศาลต่างๆ ในความมีผลเด็ดขาดเป็นที่สุดของคำพิพากษา ต่อมาหลักนี้ได้รับการผ่อนคลายลงมาในสมัยของค็อก (Chief Justice Cooke) โดยเห็นว่าหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษาถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเหตุผลของความยุติธรรม ความเหมาะสมกับความจำเป็นในทางปฏิบัติและความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ

จากเหตุผลของหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษาซึ่งถือว่าคำพิพากษาน่าจะเป็นคำตัดสินข้อพิพาทที่ดีที่สุด และเป็นข้อยุติได้นี้ ทำให้เห็นกันว่าโดยหลักทั่วไปเมื่อมีคำพิพากษาอย่างไรแล้วก็ควรจะยุติได้ไม่ควรจะให้มีการอุทธรณ์ฎีกากันต่อไป แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเห็นกันว่าคำพิพากษาย่อมจะมีความบกพร่องหรือเกิดความไม่ถูกต้องได้ จึงควรเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์เพื่อให้ศาลในลำดับที่สูงกว่าได้ตรวจสอบทั้งในเนื้อหาแห่งคดี และการดำเนินกระบวนการพิจารณาเสียก่อนที่คดีจะถึงที่สุด⁸

นอกจากนี้ ทฤษฎีผลผูกพันของคำพิพากษา (The theory of finally-binding effect) ยังมีผลทำให้คำพิพากษาของศาลในคดีอาญานั้นมีความแน่นอน และมีความเด็ดขาดในผลของคำพิพากษา และสามารถใช้นั้นได้กับทุกคนไม่จำกัดเฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้น ซึ่งความแน่นอนเด็ดขาดดังกล่าวสืบเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า ข้อเท็จจริงที่ตัดสินไปตามนั้นถือว่าถูกต้องแล้ว เพราะใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ตามหลักของวิธีพิจารณาความอาญาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความแน่นอนทางกฎหมาย หากยอมให้มีการอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ย่อมจะกระทบต่อความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษา นอกจากนี้การอุทธรณ์ฎีกาเป็นเหตุให้การพิจารณาคดีอาญาต้องยืดเยื้อออกไปซึ่งอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งอาจกระทบต่อความเลื่อมใสศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมได้ ดังนั้นแนวคิดในปัจจุบันการอุทธรณ์ฎีกาจึงเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักระหว่างความเด็ดขาดของคำพิพากษาในคดีอาญา และสิทธิเสรีภาพของประชาชน⁹

การอุทธรณ์ฎีกาในปัจจุบันนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคู่ความ ซึ่งทำได้โดยการขอให้ศาลในลำดับที่อยู่สูงกว่าได้แก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษารวมทั้งการแก้ไขคำวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาอื่นๆ ที่ไม่ถูกต้อง สำหรับความไม่ถูกต้องที่ศาลล่างทำไว้ เช่น การรับฟังข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง การใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้อง ตลอดจนการกำหนดโทษยังไม่เหมาะสม ซึ่งการยอมให้มีการแก้ไขก็เพื่อให้ได้ความจริงที่ถูกต้องที่สุดอันเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของคู่ความ

⁸ ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 10-11

⁹ นัคครีชา พิรวินิจ. (2547). แนวทางการแก้ไขระบบอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา. หน้า 12-13.

การอุทธรณ์ฎีกาต่อศาลที่แตกต่างกัน และเป็นศาลในลำดับที่สูงกว่าสามารถทำได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงรวมถึงการคัดค้านคำพิพากษาของศาลในการกำหนดข้อเท็จจริงอันได้มาจากการรับฟังพยานหลักฐาน และการกำหนดโทษที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะอุทธรณ์ได้เมื่อคำพิพากษาของศาลล่างยังไม่ถึงที่สุด และเป็นการแก้ไขคำพิพากษาของศาลล่างโดยคำพิพากษาเช่นเดียวกัน¹⁰

2.2.1 ปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง

ในการใช้สิทธิอุทธรณ์คู่ความและศาลจะต้องพิจารณาในเบื้องต้นเสียก่อนเสมอว่าปัญหาที่มีการอุทธรณ์นั้นเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย เพราะการจำแนกดังกล่าวจะมีผลไปถึงการใช้สิทธิอุทธรณ์ กล่าวคือการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายสามารถอุทธรณ์ได้กระทั่งถึงศาลสูงสุดของประเทศ เช่น ศาลสูงสุดในระบบ Common Law ได้วางแนวคำพิพากษาบรรทัดฐาน (Precedent) หรือศาลสูงสุดในระบบ Civil Law ได้วินิจฉัยอันเป็นตัวอย่างของการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายให้เกิดความเป็นเอกภาพทั้งเป็นการขับเคลื่อนพัฒนาหลักกฎหมายต่อไปด้วย ส่วนการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงคู่ความสามารถอุทธรณ์ได้แย่งได้อีกหนึ่งครั้งเท่านั้น

1) ปัญหาข้อกฎหมาย

ส่วนปัญหาข้อกฎหมายนั้น เป็นเรื่องการแปลความหมายของกฎหมาย ซึ่งศาลจะต้องวินิจฉัยชี้ขาดด้วยการนำข้อเท็จจริงที่รับฟังได้เป็นยุติแล้วนั้น ไปปรับเข้ากับตัวบทกฎหมายหรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่าเป็นปัญหาการปรับบทกฎหมายหรือ ปัญหาการตีความ นั้นเอง¹¹

ปัญหาข้อกฎหมาย ก็คือ ปัญหาการตีความตัวบทกฎหมายนั่นเอง

ปัญหาข้อกฎหมายในการศึกษานี้จะมุ่งเน้นในขอบเขตของการตีความบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติเป็นสำคัญ

2) ปัญหาข้อเท็จจริง

ปัญหาข้อเท็จจริงนั้น เป็นปัญหาที่คู่ความโต้เถียงกันว่า ได้มีการกระทำหรือเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น หรือมีอยู่จริงดังที่คู่ความได้กล่าวอ้างหรือโต้เถียงกันหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ศาลจะต้องรับฟังให้ได้เป็นข้อยุติโดยวินิจฉัยชี้ขาดด้วยการวินิจฉัยจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบต่อศาล

ปัญหาข้อเท็จจริง คือ ปัญหาว่าความเป็นไปของเหตุการณ์เป็นอย่างนั้นหรือไม่¹²

¹⁰ ฐนิตพัฒน์ วิรัชศิริ. (2544). การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา. หน้า 6-8.

¹¹ ชานิส เกศวพิทักษ์. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2 ภาค 3-4 (มาตรา 158-245). หน้า 550.

¹² คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 633.

2.2.2 การจัดรูปแบบศาลสูง

การจัดรูปแบบของศาลสูงแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความจำเป็น และภูมิหลังของประเทศนั้นๆ ซึ่งพอสรุปรูปแบบศาลอุทธรณ์ได้ 5 รูปแบบ

1) กำหนดให้มีศาล 2 ชั้น คือศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์เท่านั้น โดยศาลอุทธรณ์ถือเป็นศาลสูงสุด ในสหรัฐอเมริกา มีมตรัฐจำนวนมากที่จัดให้มีรูปแบบของศาลเช่นนี้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วได้แก่ มตรัฐที่มีประชากรอาศัยเบาบาง

2) กำหนดให้ศาลแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด

3) กำหนดให้ศาลแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด แต่แตกต่างกันที่ศาลอุทธรณ์แบ่งออกเป็นหลายศาล โดยมีเขตอำนาจศาลเป็นการเฉพาะตามภูมิภาคต่างๆ คำตัดสินของศาลอุทธรณ์ในแต่ละเขตอำนาจศาลไม่มีผลผูกพันกัน จึงต้องมีศาลสูงสุดครอบคลุมอีกชั้นหนึ่งเพื่อให้การใช้กฎหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระบบศาลเช่นนี้ เช่น ประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น ประเทศไทย เป็นต้น

4) กำหนดให้ศาลแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด แต่ศาลอุทธรณ์จะมีเพียงศาลเดียว และแบ่งออกเป็น 2 แผนก คือแผนกคดีแพ่งและแผนกคดีอาญา ระบบศาลเช่นนี้ เช่น ประเทศอังกฤษ เป็นต้น

5) กำหนดให้ศาลแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด แต่ศาลอุทธรณ์จะจัดเป็นแผนกที่อยู่ในศาลชั้นต้นเป็นแผนกที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์โดยเฉพาะ หากคู่ความไม่พอใจคำตัดสินของแผนกอุทธรณ์ก็ย่อมอุทธรณ์ต่อไปยังศาลอุทธรณ์¹³

กระบวนการพิจารณาภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาในเนื้อหาของคดีแล้ว กระบวนการพิจารณาภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาจึงเกิดขึ้น ดังนั้นสิทธิในการอุทธรณ์จึงไม่ใช่สิทธิที่คู่ความมีมาแต่แรก และเมื่อคู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีได้ใช้สิทธิอุทธรณ์แล้ว กระบวนการพิจารณาในศาลสูงจึงเริ่มขึ้น ในที่นี้จะแยกพิจารณาถึงการใช้อัตริย์อุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลชั้นอุทธรณ์ และการยื่นฎีกาต่อศาลสูงสุด

(1) ศาลอุทธรณ์

ภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นได้พิจารณาคดีจนกระทั่งมีคำพิพากษาแล้ว หากคู่ความไม่พอใจในคำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นในเนื้อหาของคำพิพากษา หรือในการพิจารณาของศาลชั้นต้น โดยปกติแล้วคู่ความจะมีสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งอีกอย่างน้อยครั้งหนึ่งตามหลัก Double degré de juridiction ทั้งนี้เพื่อให้ศาลต่างกันในลำดับที่สูงกว่าได้มีโอกาสทบทวนคำพิพากษาของศาลล่าง เพื่อเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลกันในองค์กรตุลาการ

¹³ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 35-37.

การอุทธรณ์คือการคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งขาดคดีของศาลชั้นต้น¹⁴ โดยปกติแล้วคู่ความอาจอุทธรณ์ได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย (Trial de novo) โดยศาลที่พิจารณาในชั้นนี้จะเปิดทำการพิจารณาอีกครั้ง ในฐานะศาลพิจารณา คู่ความสามารถนำเอาพยานที่ได้เคยนำมาสืบแล้วในการพิจารณาของศาลชั้นต้นมาทำการสืบพยานกันใหม่ได้ แต่หากคู่ความอีกฝ่ายยอมรับข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานปากนั้นแล้วศาลก็อาจไม่ทำการสืบพยานปากนั้นซ้ำอีกก็ได้ นอกจากนี้อาจมีการสืบพยานหลักฐานใหม่ที่ไม่เคยอ้างกันมาในศาลชั้นต้นเลยก็ได้ ในประเทศเยอรมนีเรียกการอุทธรณ์ลักษณะเช่นนี้ว่า Berufung ส่วนในประเทศญี่ปุ่นจะเรียกว่า Koso Appeal

ศาลที่พิจารณาอุทธรณ์อาจเป็นศาลจังหวัดที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวงก็ได้ หรือถ้าเป็นคดีที่เริ่มต้นมาจากศาลจังหวัดก็ต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ เช่น ในประเทศญี่ปุ่นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัดต้องทำต่อศาลสูง (High Court) เป็นต้น

ศาลชั้นต้นในบางประเทศ อาจมีเขตอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ได้ แต่ในบางประเทศก็ถูกจำกัดอำนาจไว้ ซึ่งแยกออกได้เป็นสองประเภท คือ

1. ศาลชั้นต้นที่มีลำดับเดียว(one-tier trial court system) ศาลชั้นต้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง หรือคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย (ศาลแขวง) และศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาคดีความผิดที่มีโทษรุนแรง คดีที่มีทุนทรัพย์เกินกว่าอำนาจของศาลแขวง และคดีบางประเภทที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง ซึ่งก็คือศาลจังหวัด และหากจะใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นทั้งศาลแขวง และศาลจังหวัด จะต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ระบบศาลเช่นนี้ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศไทย เป็นต้น

2. ศาลชั้นต้นที่มีสองลำดับ(two-tier trial court system) ตามระบบนี้ศาลชั้นต้นแบ่งออกเป็นสองระดับ คือ ศาลแขวง และศาลจังหวัด แต่ทว่าศาลจังหวัดซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเป็นการทั่วไปนี้มีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวงในความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง หรือเป็นคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่สูงมากนัก ส่วนคดีที่พิจารณาในศาลจังหวัดในฐานะเป็นศาลชั้นต้นหรือพิจารณาที่พิจารณาอุทธรณ์ที่รับมาจากศาลแขวง หากจะอุทธรณ์ต่อไปก็ต้องอุทธรณ์ไปศาลอุทธรณ์ ระบบศาลกรณีเช่นนี้ได้แก่ ประเทศเยอรมนี ประเทศอังกฤษ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วการอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายในบางกรณี คู่ความสามารถอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลสูงสุดได้โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาของศาลที่พิจารณาชั้น

¹⁴ คณิต วนคร ก (2548). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี. หน้า 448.

อุทธรณ์ก่อน เรียกรการอุทธรณ์นี้ว่าการอุทธรณ์แบบก๊วกระโดด (Leap-frog appeal) ในประเทศเยอรมนีเรียกว่า Sprungrevision

(2) ศาลสูงสุด

ในหลายๆประเทศ ศาลสูงสุด (Supreme Court) มักมีอำนาจจำกัดอยู่ที่การพิจารณาปัญหาข้อกฎหมาย โดยศาลสูงสุดจะมีอำนาจเลือกรับคดีเฉพาะแต่ที่มีสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาและพิพากษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดปัญหาการใช้และการตีความกฎหมายของศาลล่าง ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่า เพื่อให้การใช้กฎหมายอันเดียวกันได้ใช้และตีความไปในทางเดียวกัน นอกจากนี้การที่ศาลล่างที่อยู่ในลำดับชั้นเดียวกัน มักมีเขตอำนาจศาล (Jurisdiction) ของศาลนั้นๆ เป็นการเฉพาะซึ่งเป็นเพราะรัฐต้องการให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้ดียิ่งขึ้น ทำให้เขตอำนาจศาลของศาลล่างกระจายไปตามเขตพื้นที่ต่างๆ อันอาจทำให้กฎหมายหนึ่งๆมีการใช้และการตีความให้แตกต่างกันได้ ดังนั้น ศาลสูงสุด (Supreme Court) จึงมักถูกกำหนดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้มีอำนาจพิจารณาในปัญหาข้อกฎหมายได้เสมอ นอกจากนี้การอุทธรณ์ต่อศาลสูงสุดยังก่อให้เกิดความเป็นรูปแบบเดียวกันของกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดี การรักษาการตีความบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม และการแก้ไขความไม่ถูกต้องในกระบวนการยุติธรรมที่ศาลล่างได้ก่อให้เกิดขึ้น¹⁵

ศาลสูงสุด (The Supreme Court) แห่งประเทศญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลในเรื่องอำนาจของศาลสูงจากทั้งศาลฎีกาแห่งประเทศฝรั่งเศส (Cour de Cassation) และได้รับอิทธิพลจากศาลในระบบเองไกลอเมริกาอีกด้วย

ศาลสูงสุดมักมีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีบางประเภทเท่านั้น เช่น การอุทธรณ์ต่อศาลสูงสุดในประเทศญี่ปุ่น

1. กรณีที่คู่ความจะคัดค้านคำพิพากษาของศาลสูงไม่ว่าศาลสูงจะเป็นศาลพิจารณารั้งแรก หรือครั้งที่สองก็ตาม คู่ความจะต้องแสดงเหตุผลในการอุทธรณ์ในเรื่องเหล่านี้เท่านั้น คำพิพากษาก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐธรรมนูญหรือมีความผิดพลาดในการตีความกฎหมาย คำพิพากษาของศาลล่างขัดหรือแย้งต่อคำพิพากษาบรรทัดฐานของศาลสูงสุดในคดีก่อนๆที่ศาลสูงสุดเคยพิจารณาเอาไว้ และคำพิพากษาของศาลสูง (High Court)¹⁶ ที่มีหลายศาลได้พิจารณาพิพากษาแตกต่างกัน

¹⁵ Shigemitsu Dando. (1965). **Japanese Criminal Procedure, Translated by B.J.George.** p. 433.

¹⁶ เทียบได้กับศาลอุทธรณ์ในประเทศไทย.

2. ศาลสูงสุดมีอำนาจรับฟ้องอุทธรณ์ไว้พิจารณาพิพากษาได้ ภายใต้กระบวนการพิจารณาที่ศาลสูงสุดได้ออกเป็นข้อบังคับของศาล (Rule of court) ซึ่งศาลสูงสุดจะอาศัยอำนาจดังกล่าวกำหนดเหตุในการอุทธรณ์แบบ Jokoku Appeal ขึ้นได้

3. เหตุอื่นๆ เช่น การอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลสูงสุด โดยกล่าวอ้างว่าคำพิพากษาของศาลพิจารณารั้งแรกไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือของศาลครอบครัวได้พิจารณากฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute) กฎหรือกระบวนการพิจารณา ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือ ข้อบังคับของฝ่ายรัฐบาลขัดหรือแย้งกับกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือฝ่ายที่อุทธรณ์สามารถแนะนำต่อศาลสูงสุดว่าฟ้องอุทธรณ์ดังกล่าวควรที่จะรับไว้พิจารณาเป็นการอุทธรณ์แบบ Jokoku Appeal เพราะเนื่องจากคำพิพากษาของศาลสูง (High Court) ไม่ว่าเป็นการพิจารณาในชั้นแรกหรือชั้นที่สองเกี่ยวกับการตีความกฎหมายที่สำคัญ หรืออาจเป็นกรณีที่มีการโอนคดีจากศาลที่พิจารณารั้งแรกแบบ Koso Appeal ซึ่งศาลที่พิจารณารั้งแรกแบบ Koso Appeal ถ้าหากเห็นว่าควรทำเช่นนั้นภายหลังได้ฟังความเห็นของกลุ่มความ และเหตุผลที่แสดงมาใน Koso Appeal มีเพียงประเด็นว่าคำพิพากษาเกิดความเสียหายต่อรัฐธรรมนูญ หรือการตีความกฎหมายทำโดยผิดพลาด¹⁷

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลสูงสุดก็มีอำนาจพิจารณาคดีบางประเภทเท่านั้น ประเภทของคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาแบ่งได้สองประเภท คือ ประเภทแรกคดีที่กฎหมายบังคับให้ศาลสูงสุดสหรัฐต้องรับไว้พิจารณา ในแง่นี้ถือว่าการอุทธรณ์ดังกล่าวเป็นสิทธิของกลุ่มความ (Appeal as of right) เช่น คดีข้อพิพาทระหว่างมลรัฐ คดีที่ศาลสหรัฐหรือศาลสูงสุดแห่งมลรัฐวินิจฉัยว่ากฎหมายของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือคดีที่ศาลสหรัฐตัดสินยกกฎหมายของมลรัฐว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือขัดต่อกฎหมายแห่งสหรัฐ และประเภทที่สองคือคดีที่ศาลสูงสุดสหรัฐมีอำนาจใช้ดุลพินิจรับคดีหรือไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ เช่น คดีที่อุทธรณ์มาจากศาลสหรัฐหรืออุทธรณ์มาจากศาลสูงสุดแห่งมลรัฐ แต่อย่างไรก็ตามศาลสูงสุดสหรัฐจะไม่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง เพราะปัญหาข้อเท็จจริงได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องดีแล้วโดยคณะลูกขุน แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะมีได้ห้ามมิให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงก็ตาม แต่ศาลสูงสุดสหรัฐก็จะพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายตามหลักแห่งการจำกัดตนเอง (Rule of self limitation)¹⁸

กรณีที่เกิดปัญหาการใช้และการตีความกฎหมายในศาลชั้นต้น กฎหมายในหลายๆประเทศมักกำหนดให้กลุ่มความสามารถอุทธรณ์แบบกบกระโดด (Leap frog appeal) ได้ โดยตรงต่อศาลสูงสุด ทั้งนี้เพื่อให้ศาลสูงสุดได้พิจารณาปัญหาข้อกฎหมายอันมีผลถึงการใช้และ

¹⁷ Shigemitsu Dando. Op.cit. p. 435-439.

¹⁸ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 81.

การตีความกฎหมายไปถึงบุคคลอื่นๆนอกคดีอีกด้วยได้ นอกจากนี้ยังมีผลทำให้ประเด็นปัญหาดังกล่าวได้ข้อยุติโดยเร็วอันจะทำให้การพิจารณาของศาลไม่ล่าช้าเกินสมควรอีกด้วย

ในประเทศที่ใช้ระบบศาลสามชั้น เช่นในประเทศเยอรมนี ถ้าหากคดีเริ่มการพิจารณาที่ศาลแขวง คู่ความต้องอุทธรณ์ต่อศาลจังหวัดเสียก่อน และการอุทธรณ์ในชั้นต่อไปต้องกระทำต่อศาลอุทธรณ์ ไม่ใช่อุทธรณ์ต่อศาลสูงสุดแต่อย่างใด

2.2.3 มูลเหตุของการนำคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูง

เนื่องด้วยการอุทธรณ์เป็นกระบวนการวิธีพิจารณาที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล บทบัญญัติแห่งกฎหมายของประเทศต่างๆ จึงมักเปิดโอกาสให้คู่ความใช้สิทธิอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายได้ โดยการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงให้ทำได้อีก 1 ครั้ง ส่วนการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายอารยประเทศมักให้อุทธรณ์ได้ตลอดสายกระทั่งถึงศาลสูงสุด

นอกจากนี้การอุทธรณ์คำพิพากษา เป็นกระบวนการพิจารณาที่ร้องขอให้ศาลสูงได้ทบทวนคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเฉพาะในประเด็นที่คู่ความเห็นว่า ศาลล่างวินิจฉัยไว้ไม่ถูกต้องเท่านั้น ดังนั้น ในอุทธรณ์จึงต้องระบุให้ชัดแจ้งว่าการอุทธรณ์นั้นเป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในเรื่องใด เช่น อุทธรณ์ว่าศาลรับฟังพยานบุคคลคลาดเคลื่อนอย่างไร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การอุทธรณ์คำพิพากษาเนื่องจากไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลล่างในผล โดยไม่ชัดแจ้งว่าอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นในเรื่องใดอันมีลักษณะคล้ายกับการขอให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาคดีเรื่องนั้นใหม่ ซึ่งการอุทธรณ์คำพิพากษาหาได้มีความมุ่งหมายเหมือนการขอให้ศาลพิจารณาคดีเรื่องนั้นใหม่ ด้วยเหตุนี้การอุทธรณ์ฎีกาจึงไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาคดีนั้นซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

เนื่องจากคดีนั้นได้พิจารณากระทั่งมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นอันมีสภาพบังคับในทางกฎหมายแล้ว แต่อย่างไรก็ตามหากการตัดสินคดีของศาลชั้นต้นไม่อาจก่อให้เกิดความยุติธรรมก็ควรที่จะให้สิทธิแก่คู่ความเพื่อที่จะอุทธรณ์คำตัดสินของศาลชั้นต้นไปยังศาลที่อยู่ในลำดับที่สูงกว่า (Superior Court) ทั้งนี้เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมนั้นให้หมดไป นอกจากนี้การที่ศาลก็คือปฎุชนที่เกิดความผิดพลาดได้ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย ไม่เป็นธรรมแก่คู่ความในคดีได้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในส่วนของ การฟังข้อเท็จจริง การใช้กฎหมายมาปรับกับข้อเท็จจริง หรืออาจเกิดจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดพลาดก็เป็นได้ ลักษณะความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาประกอบด้วยโครงสร้าง 2 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนที่เป็นวิธีการ (Procedural formation) และ โครงสร้างส่วนที่เป็นเนื้อหา (Substantive formation) โครงสร้างส่วนที่เป็นวิธีการนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา (Procedural Act)¹⁹ ใน

¹⁹ James W. McCord and Sandra L. McCord. (1986). **Criminal law and Procedure for the Prallegal a System Approach.** p. 545.

ที่นี้จะแบ่งมูลเหตุของการนำคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงโดยกำหนดเนื้อหาในการโต้แย้งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1) การกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง (Erroneous determination of fact)

การค้นหาคความจริง (Discover of substantive truth) ถือเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญยิ่งของการดำเนินคดีอาญาทั้งระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ โดยระบบซีวิลลอว์การค้นหาคความจริงเป็นเรื่องของความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างจากการดำเนินคดีในระบบคอมมอนลอว์มีรากฐานมาจากการดำเนินคดีโดยประชาชน (Popular prosecution) ที่มีปรัชญาว่าความจริงจะปรากฏก็ต่อเมื่อเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยวิธีถ้ามตอบ (Cross examination) ในคำถามที่เป็นกลางซึ่งต่างจากระบบซีวิลลอว์ที่ศาลมีบทบาทอย่างมากในการค้นหาคความจริงและทำหน้าที่ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ในขณะที่ระบบคอมมอนลอว์คณะลูกขุนจะเป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริงด้วยตนเอง และเพื่อป้องกันอคติและความลำเอียงในจิตใจของลูกขุน ซึ่งเป็นเพียงบุคคลธรรมดาจึงต้องมีกฎเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐาน เช่น หลัก hearsay rule และ exclusionary rule เป็นต้น เพื่อที่จะประเมินค่าของพยานหลักฐานที่ได้รับฟังมาว่ามีความน่าเชื่อถือศรัทธาเพียงใด ซึ่งเป็นเรื่องของการกำหนดข้อเท็จจริงนั่นเอง ซึ่งเป็นขั้นตอนอันนำไปสู่การวินิจฉัยความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยต่อไป

2) การปรับใช้กฎหมายไม่ถูกต้อง

ขั้นตอนการปรับใช้กฎหมายที่ก่อให้เกิดความผิดพลาดบกพร่องเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นภายหลังจากการกำหนดข้อเท็จจริงอันเป็นยุติ เมื่อมีการนำกฎหมายที่ไม่มีตัวตน และเป็นอุดมคติไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงในคดีก็จะทำให้กฎหมายนั้นเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา การปรับใช้กฎหมายที่ถูกต้องที่สุดคือการปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะอุดมการณ์ของมัน หากปรับใช้กฎหมายขัดกับสภาวะที่แท้จริงแล้วย่อมเป็นการปรับใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้อง และการปรับใช้กฎหมายยังเกี่ยวข้องกับวิธีการตีความ (Interpretation) ซึ่งแตกต่างกัน โดยเฉพาะประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ ส่วนประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ไม่ค่อยมีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร เพราะจะยึดถือคำพิพากษาที่ตัดสินมาแล้ว การปรับใช้กฎหมายจึงใช้หลัก Precedent คือในเรื่องเดียวกันหรือข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันต้องตัดสินใจอย่างเดียวกัน การปรับใช้กฎหมายอาจมีข้อจำกัด หรือมีข้อผิดพลาดได้ จากการปรับใช้กับข้อเท็จจริง หรือการตีความกฎหมาย สาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดจากการตีความ คือการให้บุคคลธรรมดาเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับใช้กฎหมาย เช่น ประเทศที่ใช้ระบบลูกขุนย่อมเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ ประการต่อมาคือ องค์กรในการพิจารณาหากผู้พิจารณานั่งพิจารณาคดีของคณะย่อมทำให้เกิดความรอบคอบในการพิจารณาคดี เช่น ประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ในการพิจารณาคดีที่มีความพิสดารจะใช้การพิจารณาคดีของคณะเสมอ เพราะการนั่งพิจารณาคดี

องค์คณะทำให้การรับฟังข้อเท็จจริงทำได้อย่างรอบคอบและควบคุมซึ่งกันและกัน แต่การใช้กฎหมายเป็นเรื่องของความเข้าใจ และความเห็นของแต่ละบุคคล ย่อมได้มาจากการศึกษาอบรมและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล รวมทั้งความชำนาญในการไต่สวน เพื่อให้ได้ความจริงในคดี ซึ่งมีข้อเท็จจริงและมีโอกาสในการเกิดความไม่ถูกต้องสอดคล้องกับหลักกฎหมายได้ อันเป็นสาเหตุของการยอมให้มีการทบทวนแก้ไขคำพิพากษาของศาล

3) การกำหนดโทษไม่เหมาะสมกับคดี

การจะกำหนดโทษบุคคลในเมื่อเขามีความรับผิดชอบทางอาญาจะต้องพิจารณาจากโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาซึ่งเมื่อการกระทำนั้นครบองค์ประกอบความผิด และการกระทำนั้นมีความผิดเนื่องจากผู้กระทำไม่มีอำนาจกระทำเช่นนั้นได้ จากนั้นจึงพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบของผู้กระทำว่ามีความชั่ว (schuld) หรือไม่ ความชั่วในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความชั่วในความหมายทั่วไป เช่น ผิดศีลธรรม คลองจารีตประเพณี หากแต่หมายถึงเป็นการพิจารณาถึงความสามารถของบุคคลในอันที่จะแยกแยะความผิดถูกของการกระทำของตนได้หรือไม่ นี่คือความหมายของความชั่วในทางกฎหมายอาญา ในทางอาญาแล้วถือว่าบุคคลที่ไม่มีความสามารถในการทำชั่ว มี 2 สถานการณ์คือ การพิจารณาจากความเจริญวัยของมนุษย์ และพิจารณาจากความสมบูรณ์ของจิต²⁰ ดังนั้นในทางอาญาความสำคัญของการกำหนดโทษต้องพิจารณาจากตัวผู้กระทำความผิดด้วย หากว่าในการกำหนดโทษของศาลล่างยังไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดแล้ว จึงมีเหตุผลอันสมควรอนุญาตให้ยื่นอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้

2.2.4 ระบบของการอุทธรณ์ฎีกา

การอุทธรณ์ฎีกาโดยหลักถือเป็นสิทธิของกลุ่มความที่อาจทำได้ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่อาจถูกกระทบกระเทือนโดยคำพิพากษาของศาลล่าง และเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นของศาลนั้นๆ สิทธิในการอุทธรณ์ถือเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่ไม่ใช่สิทธิดั้งเดิม (Inherent right) เพราะสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาเป็นสิทธิที่เพิ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่เกิดความไม่ถูกต้องขึ้นในการพิจารณา สิทธิในการอุทธรณ์จึงไม่ใช่สิทธิขั้นมูลฐาน ดังนั้นคู่ความจึงอาจสละสิทธิในการอุทธรณ์นั้นได้²¹

ในประเทศสหพันธรัฐเยอรมนีแบ่งการอุทธรณ์เป็นสองประการ คือการอุทธรณ์แบบที่มีการรับฟังการสืบพยานกันใหม่(re-trial) โดยจะพิจารณาใหม่ทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง โดยเรียกว่า Appeal de novo หรือ Berufung และอีกประเภทจะมีการทบทวนคดี (revision) เท่านั้นไม่มีการสืบพยานกันใหม่เรียกว่า Appeal for error โดยปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล

²⁰ คณิต ฌ นคร ข (2547). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. หน้า 219-232.

²¹ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 30.

อุทธรณ์มีมากจนกล่าวได้ว่าการอุทธรณ์เป็นสิทธิของกลุ่มความ หรือ เสรีภาพในการอุทธรณ์ (Liberality of appeal)²² การให้สิทธิในการอุทธรณ์โดยทั่วไปแล้ว ถือเป็นสิทธิของพลเมืองของคนที่ จะใช้สิทธิในการอุทธรณ์ชั้นแรกได้เสมอ ในสหรัฐอเมริกาแม้สิทธิในการอุทธรณ์ของกลุ่มความ จะไม่ได้บัญญัติรับรองสิทธิไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาที่ตามดังสิทธิขั้นมูลฐานอื่น แต่ กฎหมายของทุกมลรัฐและรัฐบาลกลางต่างก็บัญญัติรับรองสิทธิในการอุทธรณ์เอาไว้ โดยเฉพาะ สิทธิในการอุทธรณ์ของจำเลยในคดีอาญาถือว่าเป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิ (matter of right)²³

การอุทธรณ์เป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา หรือในส่วนที่เป็น วิธีการหรือวิธีพิจารณาความ แต่หากทุกคดีมีการแก้ไขได้ย่อมจะกระทบต่อความศักดิ์สิทธิ์ของคำ พิพากษา ซึ่งอาจกระทบไปถึงความเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมได้ การอุทธรณ์ในปัจจุบันอาจ แบ่งได้ 2 ประเภทคือ ระบบสิทธิ (Appeal as of right) และ ระบบอนุญาติ (Discretionary Appeal)

1) ระบบสิทธิ

หมายถึง ระบบของการอุทธรณ์ฎีกาที่เปิดโอกาสให้กลุ่มความมีสิทธิในการอุทธรณ์ ฎีกาได้อย่างกว้างขวาง โดยเห็นว่าการอุทธรณ์ฎีกาเป็นสิทธิของกลุ่มความ แต่สิทธินี้อาจถูกจำกัดบ้าง ซึ่งอาจเพราะเป็นคดีเล็กน้อยอัตราโทษไม่มาก อย่างไรก็ตามข้อจำกัดที่มีอยู่ตามกฎหมายนี้ก็ เป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น²⁴

ในประเทศต่างๆส่วนใหญ่แล้ว การอุทธรณ์ในครั้งแรกทั้งปัญหาข้อเท็จจริง (Question of fact) และ ปัญหาข้อกฎหมาย (Question of law) ถือเป็นสิทธิของกลุ่มความที่พึงกระทำได้ ถ้าหากกลุ่มความในคดีเห็นว่าคำพิพากษาของศาลล่างไม่ถูกต้องอย่างไร เช่น ศาลล่างปรับใช้หรือ ตีความกฎหมายไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลล่างรับฟังข้อเท็จจริงหรือกำหนด ข้อเท็จจริงไม่ถูกต้องประการใด รวมตลอดถึงเห็นว่าดุลพินิจในการกำหนดโทษไม่เหมาะสมกับ จำเลยหรือการกำหนดโทษไม่เป็นไปตามกฎหมาย เหล่านี้กลุ่มความมีสิทธิอุทธรณ์ได้ (Appeal by right) เว้นแต่จะต้องด้วยข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ในบางกรณี การอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง (Question of fact) และ ปัญหาข้อกฎหมาย (Question of law) จึงมีการอธิบายว่าเป็นเสรีภาพในการ อุทธรณ์ (Liberty of appeal)²⁵ ในประเทศญี่ปุ่นการอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อ กฎหมาย ก็สามารถกระทำได้เช่นกันเรียกว่า Koso Appeal

²² John Langbein. (1977). **Comparative Criminal Procedure**. p. 82-83.

²³ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. หน้าเดิม.

²⁴ แหล่งเดิม.

²⁵ John Langbein. Op.cit. p. 82.

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือกันว่าการอุทธรณ์เป็นสิทธิขั้นมูลฐาน (Basic right) ที่คู่ความมีสิทธิเช่นกัน แม้จะมีได้บัญญัติไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ในประเทศที่การรับฟังพยานหลักฐานทำโดยคณะลูกขุน (Jury) คณะลูกขุนเป็นผู้รับฟังการสืบพยานจากทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย ในการวินิจฉัยว่าการกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่นั้นศาลโดยผู้พิพากษาอาชีพจะเป็นผู้อธิบายองค์ประกอบความผิดในฐานที่โจทก์ฟ้องมาคณะลูกขุนเป็นผู้ปรับข้อเท็จจริงที่รับฟังมาให้เข้ากับข้อกฎหมาย ภายหลังจากที่ทั้งสองฝ่ายสืบพยานหลักฐานเสร็จคณะลูกขุนจะเป็นผู้ชี้ขาดว่าจำเลยกระทำความผิดจริงตามฟ้องหรือไม่ (Guilty or not) ศาลเป็นแต่ผู้ควบคุมการสืบพยานให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น คล้ายผู้ตัดสินกีฬา (Referee) ซึ่งถ้าหากคู่ความใช้สิทธิอุทธรณ์ศาลก็มักไม่เข้าไปวินิจฉัยในข้อเท็จจริงนั้นๆอีก

2) ระบบอนุญาต

หมายถึงระบบการอุทธรณ์ฎีกาที่กฎหมายห้ามเอาไว้ คู่ความจะสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายวางข้อยกเว้นเอาไว้ในบางกรณี ดังนั้นโดยหลักคือห้ามคู่ความอุทธรณ์ฎีกา แต่คู่ความสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจให้ทำได้ แต่แม้ประเทศนั้นๆจะใช้ระบบอนุญาตก็ตาม แต่ในการอุทธรณ์ครั้งแรกกฎหมายมักอนุญาตให้ทำได้เสมอทั้งในปัญหาข้อกฎหมาย และปัญหาข้อเท็จจริง เช่น ประเทศสหพันธรัฐเยอรมนีในการอุทธรณ์มีการรับฟังการสืบพยานกันใหม่ (Re-trial) โดยจะพิจารณาใหม่ทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง โดยเรียกว่า Appeal de novo หรือ Berufung ส่วนในประเทศญี่ปุ่นเรียกการอุทธรณ์ลักษณะนี้ว่า Koso Appeal ในขณะที่การอุทธรณ์ในครั้งที่สองนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่กฎหมายห้าม หรืออนุญาตให้ทำได้ในบางกรณีเท่านั้น ซึ่งการอนุญาตมีทั้งที่เป็นการขออนุญาตต่อศาลล่าง และการขออนุญาตต่อศาลสูง เพื่อให้ศาลสูงนั้นรับคดีไว้พิจารณาต่อไป

การอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายสามารถยื่นอุทธรณ์ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด เพราะเป็นเรื่องการใช้การตีความกฎหมาย นอกจากนี้ศาลสูงสุดของประเทศต่างๆก็มักจะรับวินิจฉัยเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าศาลล่างมักมีหลายศาลและมีอำนาจเฉพาะในเขตของตนเองเท่านั้น จึงควรอนุญาตให้มีการยื่นอุทธรณ์ฎีกาได้ต่อศาลสูงสุดซึ่งมีศาลเดียว อันจะทำให้ศาลทำหน้าที่ใช้และตีความกฎหมายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ²⁶ ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาแม้มีอำนาจปฏิเสธไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษาได้ก็ตาม แต่ศาลก็จะเลือกรับไว้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่มีสาระอันควรแก่การวินิจฉัยเท่านั้น ทั้งนี้ตาม “หลักการจำกัดตนเอง” (Self-limitation)

²⁶ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 31-33.

2.2.5 การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง

เนื่องจากการอุทธรณ์ฎีกาในครั้งแรกนั้นทำได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย ดังนั้นศาลที่พิจารณาชั้นอุทธรณ์นี้จึงเป็นทำหน้าที่เป็น Second Trial Court ในชั้นพิจารณาชั้นนี้ผู้พิพากษาจะนั่งพิจารณาครบกองค์คณะเสมอ และโดยปกติทั้งศาลในระบบคอมมอนลอว์และซิวิลลอว์จะใช้องค์คณะผู้พิพากษาไม่ต่ำกว่าสามนาย เนื่องจากการนั่งพิจารณาเป็นองค์คณะก็เพื่อให้ช่วยกันค้นหาความจริงทำได้ดีขึ้นเพราะต้องมีการปรึกษาหารือกัน ทั้งช่วยกันถ่วงถ่วงความผิดพลาดจากการฟังข้อเท็จจริงอันจะทำให้ข้อเท็จจริงที่ได้มีความใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด ซึ่งจะมีผลความละเอียดรอบคอบยิ่งกว่าผู้พิพากษานายเดียว²⁷

นอกจากนี้การจัดระบบศาลอุทธรณ์ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์มักจะเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีประสบการณ์มากกว่าผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น คุณสมบัติของผู้พิพากษาในชั้นนี้จึงมีมาตรฐานที่สูงกว่า หากใช้วิธีการคัดเลือกก็จะมีคัดเลือกจากผู้ประกอบวิชาชีพมาเป็นเวลานานซึ่งทำให้ได้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในงานด้านกฎหมาย แต่หากคัดเลือกจากผู้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้พิพากษาอยู่แล้ว ก็จะเลือกจากผู้ปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลานานทั้งนี้ก็เพราะงานในระดับศาลอุทธรณ์มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาข้อกฎหมายจึงต้องใช้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในทางกฎหมายนั่นเอง²⁸ ดังนั้นศาลชั้นอุทธรณ์จึงมีหน้าที่ตรวจหา และแก้ไขความไม่ถูกต้องที่อาจเกิดขึ้นจากการพิจารณาในศาลชั้นต้น ลักษณะในการพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์นี้ จึงมีสองลักษณะ ดังนี้

1) การทบทวนคำพิพากษาของศาลล่าง

โดยปกติการทบทวนคำพิพากษา (Review) จะเป็นการพิจารณาในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น การพิจารณาลักษณะนี้เป็นการพยายามที่จะจำกัดอำนาจหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ในการพิจารณาข้อเท็จจริงว่าต้องฟังข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความอันปรากฏในสำนวนความของศาลชั้นต้น การพิจารณาในลักษณะนี้จะอาศัยสำนวนของศาลเริ่มคดีเป็นหลัก โดยศาลอาจออกนั่งฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา (Oral argument) อันเป็นประโยชน์แก่คดีที่จะทำให้การพิจารณาทำได้ง่ายขึ้น²⁹

อย่างไรก็ตามการอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อกฎหมาย และปัญหาข้อเท็จจริงในบางประเทศก็อาจใช้วิธีการทบทวนคำพิพากษาในชั้นอุทธรณ์ได้ ในประเทศสหรัฐอเมริกาการอุทธรณ์จะเป็นการอุทธรณ์ทั้งคดีไม่มีการแยกแยะว่าเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย ดังนั้นในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงศาลอุทธรณ์จึงต้องพิจารณาจากสำนวนคดีของศาล

²⁷ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. (2547). การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซิวิลลอว์. หน้า 89-90.

²⁸ แหล่งเดิม.

²⁹ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 40.

ชั้นต้น ทั้งคำให้การ การเบิกความของพยาน ตลอดจนพยานหลักฐานต่างๆที่แสดงต่อศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์จะพิจารณาเพียงว่าการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของลูกขุนในการรับฟังพยานหลักฐานกระทำ โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เท่านั้น ซึ่งหากทำโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ศาลก็จะไม่ก้าวล่วงใน ข้อเท็จจริงที่ลูกขุนรับฟังมาแต่อย่างใด ดังนั้นจึงถือข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความในศาลชั้นต้น ส่วน การฟังคำแถลงการณ์ถือเป็นเพียงส่วนประกอบ³⁰

2) การสืบพยานหลักฐานในศาลที่พิจารณาชั้นที่สอง

การสืบพยานหลักฐานในศาลอุทธรณ์ฟังจะต้องกระทำ เนื่องจากว่าการที่กฎหมาย ให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงได้เท่ากับว่าศาลอุทธรณ์เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court)³¹ การสืบพยานในชั้นนี้จะนำพยานหลักฐานต่างๆ มาสืบใหม่ๆได้อีกครั้งหนึ่ง เว้นแต่จะมีข้อจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ในประเทศเยอรมนีการอุทธรณ์แบบ Berufung รวมไปถึงการวินิจฉัยในครั้งแรกที่ทำโดยศาลชั้นต้น (Amtsgericht) ซึ่งวินิจฉัยโดยผู้พิพากษานาย เดียวนี้ร่วมกับผู้พิพากษาสมทบสองนาย หรือผู้พิพากษานั่งตามลำพังในคดีเล็กน้อย การอุทธรณ์ใน ลักษณะนี้จะเปิดการพิจารณาอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง ใน การสืบพยาน หลักการสืบพยานด้วยวาจาและหลัก Immediacy ถูกนำมาปรับใช้ในการพิจารณาใน ชั้นนี้ พยานบุคคลต้องถูกเรียกมาให้ถ้อยคำอีก และหากจำเป็นศาลอาจสั่งให้มีการสืบ พยานหลักฐานใหม่³² แต่อย่างไรก็ตามถ้าหากศาลได้อ่านรายงานกระบวนการพิจารณาตลอดจน คำให้การพยานที่ได้ให้ไว้และคู่ความทั้งสองฝ่ายยืนยันถึงการเบิกความเช่นนั้น ก็จะถือเป็นส่วน หนึ่งของการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ แต่หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมก็จำทำการสืบพยานปากนั้น ใหม่อีกครั้ง³³ ในประเทศญี่ปุ่น เรียกการอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมายว่า Koso Appeal

2.3 ที่มาของอำนาจและสถานะของศาลสูงในการทบทวนคดี

ในปัจจุบันอาจแบ่งระบบกฎหมายที่สำคัญออกได้เป็นสองระบบ โดยแต่ละระบบก็มี นิติวิธีในแต่ละบ่อเกิดของกฎหมายที่แตกต่างกัน อันทำให้มีผลอื่นๆตามมาที่แตกต่างกัน เช่น ใน เรื่องการตีความกฎหมาย นักกฎหมายในระบบชีวิตล่อวจะตีความกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร

³⁰ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 40-41.

³¹ คณิต วนคร ก เล่มเดิม. หน้า 623.

³² John Langbein. Loc.cit.

³³ Joachim Hermann. (1981). *The German Criminal Justice System: The Trial Phase-Appellate and Review Proceeding in the Criminal Justice System of the Federal Republic of Germany*. p. 84-85.

โดยพยายามให้ตรงตามเจตนารมณ์ของฝ่ายนิติบัญญัติให้มากที่สุด โดยอาจตีความกฎหมายอย่างจำกัดความ หรือตีความอย่างขยายความก็ได้ ในขณะที่ระบบคอมมอนลอว์ กฎหมายคอมมอนลอว์ อาจเกิดขึ้นได้จาก หลักเกณฑ์ดังเช่นกฎหมายคอมมอนลอว์ได้มีอยู่แล้วในประเทศผู้พิพากษาเป็นแต่ผู้แสดงหลักเกณฑ์แล้วนำมาปรับแก้คดีเท่านั้น หรือหลักเกณฑ์นั้นผู้พิพากษาเป็นผู้สร้างขึ้นโดยคำพิพากษา และศาลในเวลาต่อมาได้ยึดถือตามเป็นบรรทัดฐานที่เรียกกันว่า Judge-made Law ซึ่งกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute) ถูกออกโดยรัฐสภาซึ่งมีผลเป็นการจำกัดอำนาจศาล เพราะศาลต้องนำกฎหมายของรัฐสภามาปรับแก้คดี ศาลจึงมักตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษรให้มีความหมายอย่างแคบ³⁴ ต่อไปจะกล่าวถึงบ่อเกิดของกฎหมายทั้งสองระบบดังนี้

2.3.1 นิติวิธีในระบบกฎหมายซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “นิติวิธี” ว่านิติวิธีหรือวิธีทางกฎหมาย หมายถึง แนวความคิดและทัศนคติของนักกฎหมายที่มีต่อกฎหมาย และวิธีการศึกษา วิธีใช้และบัญญัติกฎหมายของนักกฎหมายโดยทั่วไป³⁵ ซึ่งนิติวิธีได้สร้างความแตกต่างในเรื่องทัศนคติ และวิธีการใช้การตีความกฎหมายของนักกฎหมายทั้งระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์ ดังนั้นในที่นี้จึงจะกล่าวถึงนิติวิธีของทั้งสองระบบดังกล่าว

1) ระบบกฎหมายซีวิลลอว์

ในระบบซีวิลลอว์ถือว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นบ่อเกิดที่สำคัญที่สุด และจะต้องนำมาพิจารณาก่อนบ่อเกิดของกฎหมายประเภทอื่น กฎหมายลายลักษณ์อักษรเกิดขึ้นจากกระบวนการทางนิติบัญญัติ ดังนั้นผู้บัญญัติจึงต้องมีอำนาจหรือความชอบธรรมที่จะบัญญัติขึ้นมา กระบวนการทางนิติบัญญัติต้องทำให้ถูกต้องตามวิธีการ การประกาศใช้กฎหมายกระทำโดยชอบ และยังไม่มียกกฎหมายอื่นมาเปลี่ยนแปลงยกเลิก

ศาลของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ได้นับถือกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาอย่างมากที่สุด และถือว่าบทกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาเป็นบ่อเกิดของกฎหมายที่สำคัญที่สุด ฉะนั้นประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย จึงให้ความสำคัญแก่หลักฐานตลอดจนเอกสารต่างๆที่ใช้ในการร่างกฎหมาย เช่น บันทึกการประชุมของกรรมการร่างกฎหมายของรัฐบาล หรือของกรรมาธิการของรัฐสภา คำอธิบายของผู้ร่าง ตลอดจนคำอภิปรายเกี่ยวกับร่างกฎหมายในรัฐสภา เพราะหลักฐานเหล่านี้ใช้เป็นหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Spirit of Law) ซึ่งตรงข้ามกับศาลในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ที่ถือว่าเมื่อกฎหมายลายลักษณ์อักษรถูกประกาศใช้แล้ว

³⁴ หยุค แสงอุทัย. (2542). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. หน้า 9-10.

³⁵ กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2547). ความเป็นมาและหลักการใช้นิติวิธีในระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์.

กฎหมายย่อมเป็นอิสระจากผู้ร่างกฎหมายนั้น การตีความย่อมต้องพิจารณาจากถ้อยคำในกฎหมายนั้นเองจะใช้เอกสารในการร่างกฎหมายมาใช้ตีความไม่ได้ และในเมื่ออำนาจในการออกกฎหมายของรัฐสภา มีภายหลังจากอำนาจออกกฎหมายของพระมหากษัตริย์ ดังนั้น กฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute) จึงต้องตีความคับแคบ³⁶

จารีตประเพณีถือเป็นส่วนของกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรเพราะมิได้มีการบัญญัติขึ้น จารีตประเพณีเกิดขึ้นจากการได้รับการปฏิบัติและยอมรับโดยประชาชน แต่รัฐเป็นผู้ยอมรับในความมีอยู่และรักษาจารีตประเพณีนั้นๆ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสไม่ได้ให้ความหมายของจารีตประเพณีเอาไว้ แต่ก็มีผู้ให้ความหมายไว้ว่า จารีตประเพณีคือพฤติกรรมที่ได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดชั่วระยะเวลาหนึ่งๆ อย่างเข้าใจว่าพฤติกรรมนั้นๆ เป็นกฎหมาย³⁷ จารีตประเพณีทั้งหลายที่ปฏิบัติกันในสังคมหนึ่งนั้น ไม่ได้เป็นกฎหมายเสียทั้งหมดทุกเรื่อง จารีตประเพณีที่มีลักษณะเป็นกฎหมาย จะต้องเป็นจารีตประเพณีที่มีลักษณะดังนี้

(1) เป็นจารีตประเพณีที่ได้รับการปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอและนมนาน

(2) ประชาชนมีความรู้สึกว่าการปฏิบัติเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและจะต้องได้รับการปฏิบัติตาม³⁸

กฎหมายจารีตประเพณีได้นำมาปฏิบัติใช้ในระหว่างกันจนเสมอด้วยบ่อเกิดของกฎหมายสำคัญประการหนึ่ง ในทางกฎหมายการค้าแล้ว กฎหมายจารีตประเพณีถูกนำมาใช้อย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายจารีตประเพณีทางการค้าจะนำมาใช้เฉพาะในกรณีที่ไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติเอาไว้เท่านั้น³⁹

ในทางอาญาแล้ว กฎหมายจารีตประเพณีไม่อาจนำมาใช้ลงโทษบุคคลในความรับผิดชอบอาญาได้ เพราะ มาตรา 2 ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” บทบัญญัตินี้ถือเป็นหลักประกันของกฎหมายอาญาซึ่งครอบคลุมเนื้อหา 4 ประการคือ

1. การห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีลงโทษทางอาญาแก่บุคคล
2. การห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญาแก่บุคคล
3. กฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอน

³⁶ หยุด แสงอุทัย. เล่มเดิม. หน้า 11-12.

³⁷ Christian Dadomo and Susan Farran. (1996). **The French Legal System**. p. 39.

³⁸ สมยศ เชื้อไทย. (2545). **คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่งหลักทั่วไป**. หน้า 81-85.

³⁹ Hideo Tanaka. (1979). **The Japanese Legal System**. p. 59.

4. กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง

การที่ห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีลงโทษทางอาญาแก่บุคคล เนื่องจากว่ากฎหมายบัญญัติโดยใช้คำว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด...” แสดงว่ากฎหมายอาญาต้องเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติ ดังนั้นกฎหมายจารีตประเพณีซึ่งมิได้เกิดจากการบัญญัติ หากแต่เกิดจากการปฏิบัติ เหตุนี้จึงต้องห้ามมิให้นำกฎหมายจารีตประเพณีมาใช้ในกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นเหตุผลตามหลักประชาธิปไตยนั่นเอง⁴⁰ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายจารีตประเพณีอาจนำมาใช้ในทางเป็นผลดีแก่จำเลยได้ เช่น เป็นเหตุยกเว้นความผิดได้ เป็นต้น

ศาลในระบบที่ใช้ประมวลกฎหมายเห็นว่าคำพิพากษาของศาลในคดีก่อนๆ เป็นตัวอย่างของการใช้การตีความกฎหมายเท่านั้น ศาลในคดีหลังไม่จำเป็นต้องถือตามกล่าวคือถ้าศาลไม่เห็นด้วยก็ชอบที่จะตีความกฎหมายเสียใหม่ได้ ซึ่งศาลในระบบนี้จำต้องให้เหตุผลไว้ในคำพิพากษา โดยอ้างตัวบทกฎหมายอันจะเป็นรากฐานแห่งเสถียรภาพและความต่อเนื่องของระบบกฎหมายทำให้ในการศึกษากฎหมายเป็นการศึกษาในทางทฤษฎีเป็นหลัก

ในขณะที่ศาลระบบคอมมอนลอว์ ถือว่าคำพิพากษามีได้มีผลผูกพันเฉพาะแต่ในคู่ความในคดีนั้นเท่านั้น เนื่องจากศาลอื่นจะต้องดำเนินตามในคดีที่เกิดขึ้นในภายหลัง และเมื่อมีปัญหาใหม่เกิดขึ้น ศาลในระบบคอมมอนลอว์ก็จะพิพากษาวางหลักขึ้นใหม่ ซึ่งมีสองทฤษฎี คือ ประการแรกเห็นว่าคอมมอนลอว์ได้มีอยู่แล้วในประเทศ ผู้พิพากษาเป็นแต่ผู้แสดงหลักเกณฑ์แล้วนำมาปรับแก้คดีเท่านั้น และประการที่สองเห็นว่าหลักเกณฑ์นั้นผู้พิพากษาเป็นผู้สร้างขึ้นโดยคำพิพากษา และศาลในเวลาต่อมาได้ยึดถือตามเป็นบรรทัดฐานที่เรียกกันว่า Judge-made Law ดังนั้นถ้ายังไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องใดศาลคอมมอนลอว์ย่อมมีความรับผิดชอบที่จะสร้างหลักเกณฑ์ให้เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าคำพิพากษาของศาลเป็นทั้งบ่อเกิดของกฎหมาย และเป็นข้อพิสูจน์ว่ากฎหมายได้มีอยู่ด้วย หลัก Precedent นั้นมีหลักว่าถ้าศาลใดเคยวินิจฉัยปัญหาใดไว้ครั้งหนึ่งแล้ว ศาลต่อมาจะต้องวินิจฉัยให้ผลเป็นอย่างเดียวกับในคดีก่อน แต่การให้เดินตามแนวเดียวกับศาลในคดีก่อนๆ นั้น ใช้เฉพาะในกรณีที่เป็นประเด็นในการวินิจฉัยคดี (*Ratio Decidendi*) ถ้าไม่ใช่ประเด็นสำคัญแห่งคดี เช่น เป็นเพียงคำกล่าวอ้างในคำพิพากษา (*Obiter Dicta*) ถ้อยคำดังกล่าวก็ไม่ผูกมัดคำพิพากษาในคดีหลัง อย่างไรก็ตามถ้าสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปศาลในคดีหลังก็อาจพิพากษากลับหลักเกณฑ์ได้เช่นกัน⁴¹

⁴⁰ กนิต ฉ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 59-62.

⁴¹ หยุด แสงอุทัย. เล่มเดิม. หน้า 11-14.

ในประเทศญี่ปุ่น แม้ว่าจะรับเอาระบบประมวลกฎหมายมาใช้ก็ตาม แต่คำพิพากษาบรรทัดฐาน (Judicial Precedent) ก็ยังคงมีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในทางกฎหมาย เนื่องจากจำนวนคดีที่ปัจจุบันมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่คำพิพากษาของศาลสูงสุดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคำพิพากษาของศาลล่างด้วยเพราะคำพิพากษาเหล่านั้น ได้ถูกตีพิมพ์และมีการเดินตามกันในฐานะตัวอย่างของการใช้กฎหมาย⁴²

2) ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

ในสมัยโบราณกฎหมายที่ใช้บังคับกับคดีคือกฎหมายจารีตประเพณีของเผ่า ราชวงศ์ 11 ถึง 15 พวกนอร์มันเข้าครอบครองอังกฤษ กษัตริย์นอร์มันจัดตั้ง “ศาลหลวง” (Royal Court) ขึ้นแทนที่ศาลท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการรวบรวมอำนาจจากบรรดาขุนนางและศาลของศาสนจักร วิธีพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลหลวงนั้น ใช้วิธีการนำเหตุผลไปพิเคราะห์กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นข้อพิพาทแล้วในศาล เพื่อศาลวางหลักเกณฑ์ในการตัดสินชี้ขาดจากการพิจารณาเหตุผลที่แฝงอยู่ในข้อเท็จจริงนั้น (Ratio decidendi) หลักกฎหมายที่ศาลสร้างขึ้นจากข้อเท็จจริงในข้อพิพาทได้รับการยึดถือจากศาลที่พิจารณาในภายหลังตามหลักที่ว่าข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันต้องได้รับการปฏิบัติเหมือนกัน⁴³ ต่อมามีการใช้หลัก Equity ซึ่งมีวิธีการใช้กฎหมายที่แตกต่างไปจากการใช้กฎหมายของศาลคอมมอนลอว์ซึ่งหลักดังกล่าวทำให้เกิดความคลี่คลายตัวของความเคร่งครัดในการใช้กฎหมายของระบบคอมมอนลอว์

ทัศนคติต่อบ่อเกิดของกฎหมายของนักกฎหมายในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่แตกต่างจากนักกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรปคือการไม่ยอมรับแนวคิดในการจัดทำประมวลกฎหมาย (Code) หากแต่ยังคงยอมรับเอาคำพิพากษาของศาลในคดีก่อนๆ มาเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย

คำพิพากษาของศาลถือเป็นบ่อเกิดในอันดับแรกของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ศาลอื่นจะต้องดำเนินตามในคดีที่เกิดขึ้นในภายหน้า อย่างไรก็ตามศาลในคดีหลังจะต้องเดินตามก็ต่อเมื่อข้อเท็จจริงในคดีแรกและคดีหลังเป็นประเด็นอย่างเดียวกันการให้เดินตามแนวเดียวกับศาลในคดีก่อนๆ นั้น ใช้เฉพาะในกรณีที่เป็นประเด็นในการวินิจฉัยคดี (Ratio Decidendi) ถ้าไม่ใช่ประเด็นสำคัญแห่งคดี เช่น เป็นเพียงคำกล่าวอ้างในคำพิพากษา (Obiter Dicta) ถ้อยคำดังกล่าวก็ไม่ผูกมัดคำพิพากษาในคดีหลัง ศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ เช่น ในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างยึดถือคำพิพากษาในคดีก่อนๆ เหมือนเป็นกฎหมายของตน โดยศาลจะดำเนินการตามหลักของคำพิพากษา (The Doctrine of precedent) ที่ถือกันว่าสองคดีจะต้อง

⁴² Hideo Tanaka. Loc.cit.

⁴³ กิตติศักดิ์ ปรกติ. เล่มเดิม. หน้า 59-61.

วินิจฉัยเป็นอย่างเดียวกัน ถ้าหากว่าข้อเท็จจริงในคดี (Material) เป็นอย่างเดียวกัน เหตุผลของทฤษฎีนี้เป็นเรื่องที่น่าใจได้โดยทั่วไป เพราะการวินิจฉัยเช่นนี้มีความยุติธรรมที่ว่าคดีเหมือนกันก็ควรได้รับการวินิจฉัยไปในทางเดียวกันซึ่งถือว่าเป็นความชอบธรรมแล้ว นอกจากนี้การยึดถือคำพิพากษาในคดีก่อนๆยังเป็นการทำให้กฎหมายมีความเป็นเอกภาพและทำให้กฎหมายมีความมั่นคง (Stability in the law) อีกด้วย⁴⁴

กฎหมายลายลักษณ์อักษรในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ มักมองว่าเป็นบ่อเกิดในลำดับรอง ศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จะค้นหากฎหมายที่จะนำมาใช้กับบรรดาคดีจากคำพิพากษาของศาล (Precedent) ก่อน ถ้าหากไม่พบจึงมาพิจารณากฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute) ซึ่งเป็นกฎหมายของรัฐสภา (Act of Parliament) เนื่องจากว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ซึ่งรัฐสภาได้สร้างขึ้นมานั้นเป็นเพียงการทำให้ถูกต้องหรือทำให้เกิดมีขึ้นของหลักการหรือในส่วนที่ต้องการให้มีขึ้นโดยเหตุผลเฉพาะเรื่อง โดยนัยนี้ทำให้ศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มีการจำกัดการใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรอย่างจำกัด กล่าวคือ ในการตีความกฎหมายของรัฐสภา ศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จะตีความกฎหมายตามตัวอักษร⁴⁵

นักกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรปมักมองระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ว่าเป็นระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี ซึ่งไม่อาจกล่าวได้เช่นนั้นเนื่องจากกฎหมายของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เกิดจากกระบวนการวางหลักเกณฑ์ข้อกฎหมายต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หรือเรียกว่า Judge-made law⁴⁶ กฎหมายจารีตประเพณี (Customary Law) ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์อาจกล่าวได้ว่าเป็นบ่อเกิดประการหนึ่งแต่มีความสำคัญน้อยมาก เนื่องจากระบบคอมมอนลอว์แต่เดิมเกิดมีขึ้นเพื่อสกัดกั้นการใช้จารีตประเพณีของท้องถิ่นซึ่งในยุคแรกๆก็คือการจัดตั้งศาลหลวงขึ้น นอกจากนี้หากจารีตประเพณีใดได้รับการยอมรับจากศาลแล้วจารีตประเพณีนั้นย่อมกลายเป็นส่วนหนึ่งในคำพิพากษาและบังคับใช้หลักจารีตประเพณีนั้นในฐานะที่เป็นบ่อเกิดของกฎหมายในอันดับแรก กล่าวคือบังคับจารีตประเพณีนั้นอย่างคำพิพากษาบรรทัดฐาน (Precedent)⁴⁷

2.3.2 ลักษณะของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เนื่องจากเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาคือการชี้ขาดในเรื่องที่มีการกล่าวหา ซึ่งใน

⁴⁴ Van Geel, T.R. (2007). *Understanding Supreme Court Opinions*. p. 97-98.

⁴⁵ Rene David. (1968). *Major Legal Systems in the world today*. p. 322-323.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ กิตติศักดิ์ ปรกติ. เล่มเดิม. หน้า 75-76.

การชี้ขาดในคดีอาญาจำต้องอาศัยความจริง และความจริงที่จะนำมาชี้ขาดคดีอาญาได้ต้องเป็นความจริงแท้ของเรื่อง ทั้งต้องเป็นความจริงแท้ที่ได้มาโดยชอบด้วยกระบวนการความ

การกระทำความผิดอาญาเป็นการกระทำที่กระทบต่อสังคมโดยรวม การดำเนินคดีอาญาแม้เป็นการกระทำต่อผู้กระทำความผิดแต่ก็กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งในการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นด้วย โดยเฉพาะต้องคำนึงถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจอริปไตย ดังนั้นการใช้มาตรการต่างๆ ในคดีอาญาจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่เป็นนิติรัฐ หมายความว่า การดำเนินการใดๆ รวมถึงวิธีพิจารณาความอาญาจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายซึ่งเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจอริปไตยอีกด้วย ดังนั้นวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจึงต้องมีความเป็นเสรีนิยม การพิจารณาคดีอาญาจะต้องกระทำโดยเปิดเผย เนื่องจากการพิจารณาโดยเปิดเผยแสดงถึงความโปร่งใสอันเป็นหลักการของประชาธิปไตย การดำเนินคดีโดยลับเป็นการไม่ชอบ ดังนั้น ลักษณะของวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจึงต้องมีความเป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้วิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้บุคคลกลับเข้าสู่สังคมได้อีก ดังนั้นวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจะต้องเป็นการกระทำเพื่อสังคมอีกประการหนึ่ง⁴⁸

เมื่อบุคคลใดกระทำการอันกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดและมีโทษตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำความผิด บุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย แต่การจะนำบุคคลมาลงโทษจะต้องผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง กระบวนการต่างๆ เหล่านี้จะต้องกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ในรูปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังนั้น กฎหมายอาญาจึงเป็นกฎหมายที่กำหนดเนื้อหาของความผิด ในขณะที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการในการที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นกฎหมายที่ทำให้กฎหมายอาญามีผลบังคับได้อย่างจริงจัง⁴⁹

ศาลสูงสุดในประเทศญี่ปุ่น ในปัจจุบันมีอำนาจออกกฎและข้อบังคับขึ้น เพื่อให้มีผลใช้บังคับในบรรดาศาลยุติธรรมทั้งปวงได้ก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาความ ซึ่งทั้งๆ ที่ศาลสูงสุดจะมีอำนาจออกกฎและข้อบังคับใช้บังคับในศาลได้ก็ตามแต่ก็มักจะกำหนดแต่เพียงในรายละเอียดเท่าที่จำเป็นตามหลักที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁵⁰

⁴⁸ คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 46-48.

⁴⁹ Shigemitsu Dando. Op.cit. p. 125.

⁵⁰ Hideo Tanaka. Op.cit. p. 58.

ศาลในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ เช่น ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา มีอำนาจออกกฎหรือระเบียบในการพิจารณาในศาลเช่นเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะเป็นการบริหารจัดการอรรถคดี (Case management) เช่นมีการออกระเบียบของศาลสูงสุดในการรับคดีที่มีการอุทธรณ์สู่ศาลสูงสุด ทั้งนี้เพื่อจำกัดไม่ให้คดีค้างในศาลสูงสุด และเป็นการบริหารจัดการคดีในศาลสูงสุดอีกด้วย

บทที่ 3

การนำคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงในต่างประเทศ

3.1 ประเทศฝรั่งเศส

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในฝรั่งเศสมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เห็นได้ชัดในปี ค.ศ. 1258 การอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาที่ผิดและอุทธรณ์ที่จะปฏิเสธความไม่ยุติธรรมสามารถจะกระทำได้โดยถือว่าเป็นสิทธิของจำเลย ซึ่งการอุทธรณ์เป็นไปตามจารีตประเพณีของท้องถิ่นนั้นๆ เขตอำนาจศาลขึ้นอยู่กับกฎหมายของวิธีพิจารณาความแต่ละศาลซึ่งปฏิบัติเป็นปกติวิสัย ต่อมาในระหว่าง ค.ศ. 1300-1500 การอุทธรณ์ฎีกาในประเทศฝรั่งเศสก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากการที่อุทธรณ์คัดค้านผู้พิพากษา หรืออุทธรณ์คัดค้านศาลที่มีคำพิพากษา กลายมาเป็นการอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษา ซึ่งเป็นการอุทธรณ์ในเนื้อหา หลักการนี้ได้กลายเป็นกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์แบบใหม่ เหตุผลที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงก็เนื่องมาจาก คำพิพากษาของศาลนั้นเกิดจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบเจ้าขุนมูลนาย หรือศาลผู้ปกครองท้องถิ่น ซึ่งนำจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นมาใช้ในศาล คำพิพากษาที่ตัดสินแล้วจึงเป็นเพียงเครื่องที่แสดงว่า สังคมท้องถิ่นยอมรับการยกเลิกระบบศาลแบบเก่าในยุคศักดินา และมีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ (Cour d'appel) ขึ้นหลายแห่ง และจัดตั้งศาลฎีกา (Cour de cassation) เพียงแห่งเดียว ยกเลิกศาลพาร์เลียเมนต์

ทางด้านการอุทธรณ์และฎีกานั้น เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว หากคู่ความไม่พอใจย่อมสามารถอุทธรณ์ได้โดยถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความ การอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นนั้น อาจเป็นการโต้แย้งในปัญหาข้อเท็จจริง หรือปัญหาข้อกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว หรืออาจเป็นการโต้แย้งทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นการโต้แย้งในส่วนที่เป็นประเด็นแห่งคดี (เนื้อหาของคดี) หรือในส่วนที่เป็นกระบวนการพิจารณาความว่าไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายประการใดหรือไม่ แต่การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงนี้ถือเป็นการอุทธรณ์ในครั้งสุดท้าย คู่ความไม่อาจอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเพื่อโต้แย้งคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ได้อีก ดังนั้นในเรื่องการกำหนดข้อเท็จจริงจึงเป็นอันยุติลงที่ชั้นนี้ ส่วนการฎีกาไปยังศาลฎีกาทำได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น และไม่ใช่อุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ หากแต่เป็นการที่ศาลฎีกาทำหน้าที่ควบคุมการตีความกฎหมายของศาลต่างๆ ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและแนวทางเดียวกัน ศาลฎีกามีอำนาจเพียงเพิกถอนคำพิพากษาที่ขัดกฎหมายเท่านั้น และจะส่งสำนวนคดีให้ศาลล่างซึ่งอยู่ในชั้นเดียวกับศาลที่ตัดสินคดีนั้นจัดการตัดสินใหม่

3.1.1 โครงสร้างศาลของประเทศฝรั่งเศส

ศาลในประเทศฝรั่งเศสแยกเป็น 2 ระบบ เป็นศาลระบบคู่ (dualité de juridictions) คือ ระบบศาลยุติธรรม (judicial system) ซึ่งพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป และระบบศาลปกครอง (administrative jurisdiction) ซึ่งพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีปกครอง

ระบบศาลยุติธรรมฝรั่งเศส แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ศาลชั้นต้น (juridiction de première instance) ศาลอุทธรณ์ (Cour d' appel) ศาลฎีกา (Cour de cassation) แต่ศาลฎีกาจะไม่ได้พิจารณาคดีเหมือนอย่างศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ เพราะเป็นศาลที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลคำพิพากษาของศาลล่างให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

1) ศาลชั้นต้น

ศาลชั้นต้นในประเทศฝรั่งเศสแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ศาลสามัญ (juridiction de droit commun) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทุกประเภทที่กฎหมายมิได้บัญญัติเป็นพิเศษให้อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมอื่นใด โดยเฉพาะ และศาลพิเศษ (juridiction d'exception) มีอำนาจพิจารณาคดีเฉพาะที่กฎหมายให้อำนาจบัญญัติไว้ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลพิเศษนั้น โดยเฉพาะเท่านั้น¹

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส ศาลสามัญได้แบ่ง ศาลอาญาออกเป็น 2 ส่วนคือ ศาลไต่สวน (juridiction d'instruction หรือ Pretrial investigatory court) กับศาลพิจารณา (juridiction de jugement)

(1) ศาลไต่สวน (juridiction d'instruction) คือศาลที่ทำหน้าที่ไต่สวนคดี แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ก. ผู้พิพากษาไต่สวน (juge d'instruction) มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวน และผู้พิพากษาในการสอบสวนคดี สั่งควบคุมผู้ต้องหา สอบสวนพยานหลักฐานต่างๆ เมื่อสอบสวนคดีเสร็จแล้วจะส่งฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีอำนาจตัดสินหรือสั่งไม่ฟ้อง

ข. ศาลไต่สวนชั้นที่สอง (Chambre de l'instruction) มีผู้พิพากษา องค์คณะ 3 นาย เป็นแผนกหนึ่งของศาลอุทธรณ์ (Cour d'appel) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาคำร้องขอคุ้มครองที่อุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาศาลไต่สวน และพิจารณาความผิดที่มีโทษเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Crimes หรือ Serious crimes) ซึ่งความผิดประเภทนี้เป็นความผิดที่มีโทษรุนแรงมาก กฎหมายไม่ยอมให้คดีเช่นนี้อยู่ในดุลพินิจของผู้พิพากษาศาลไต่สวนแต่ผู้เดียว ก่อนที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ ต้องส่งคำฟ้องมาให้ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 พิจารณาก่อนว่าจะส่งฟ้องต่อไปหรือไม่²

¹ Christian Dadomo and Susan Farran. (1996). **The French Legal System.** p. 50-52.

² ชาญณรงค์ ปรานิจิตต์ และคณะ. (2544). การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีมาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา. หน้า 20-22.

(2) ศาลชั้นต้น (Jurisdiction de jugement) คือศาลที่พิจารณาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ หากเห็นว่าไม่มีความผิดก็จะพิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป ศาลตัดสินของศาลสามัญแยกออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะของการกระทำความผิด ได้แก่ ศาลตำรวจ (Tribunal de police) ศาลคดีมีชฌิมโทษ (Tribunal correctionnel) และศาลลูกขุน (Cour d'assises)

ก. ศาลตำรวจ (Tribunal de police) ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ (arrondissement) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาโทษ คดีที่มีแต่โทษปรับและคดีที่เป็นการถอดถอนและจำกัดสิทธิของกฎหมาย การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลตำรวจกระทำโดยผู้พิพากษานายเดียว โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศาลตำรวจมีตำแหน่งเป็น commissaire de police จะปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ สำหรับความผิดโทษที่อยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของพนักงานอัยการโดยตรงคือ ความผิดโทษซึ่งกฎหมายกำหนดโทษปรับไม่เกิน 3,000 ยูโร³ วิธีพิจารณาคดีในศาลตำรวจมีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก ทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

ข. ศาลมีชฌิมโทษ (Tribunal correctionnel) มีผู้พิพากษา 3 คน ตั้งอยู่ในเขตจังหวัด (département) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นความผิดมีชฌิมโทษ (délits หรือ major offences) คือ คดีที่มีอัตราโทษจำคุก หรือโทษปรับตั้งแต่ 3,750 ยูโรขึ้นไป⁴

ค. ศาลลูกขุน (Cour d'assises) เป็นศาลอาญาพิจารณาคดีอุกฉกรรจ์ (crime) ตั้งอยู่ในทุกจังหวัด เป็นศาลที่มีได้ทำการพิจารณาคดีตลอดทั้งปี ในปีหนึ่งจะพิจารณาคดีเพียง 4 สมัย สมัยละ 15 วัน ยกเว้นกรณีพิเศษ ศาลนี้ไม่มีพนักงานประจำ เมื่อถึงสมัยพิจารณาคดีสมัยหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรืออธิบดีศาลอุทธรณ์ จะเลือกผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้มาเป็นผู้พิพากษาศาลนี้ มีกำหนด 3 เดือน

ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาคดีที่เป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Crime) ซึ่งศาลไต่สวนชั้นที่สอง (Chambre de l'instruction) สั่งฟ้อง คดีมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ถึงจำคุกตลอดชีวิต การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลนี้เป็นเพียงศาลเดียวในประเทศฝรั่งเศสที่ใช้ระบบลูกขุน (Jury) ซึ่งมีหลักปรัชญาเบื้องหลังว่า ไม่มีอำนาจใดที่จะมาเปลี่ยนแปลงการตัดสินของประชาชนได้ เว้นแต่การตัดสินของลูกขุนได้กระทำลงโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นเมื่อลูกขุนเปรียบเป็นตัวแทนประชาชนและได้มีคำวินิจฉัย (Verdicts) ว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่แล้ว (Guilty or not) โดยหลักแล้วจึงถือเป็นการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงเป็นขั้นสุดท้าย ดังนั้นโดยหลักปัญหาข้อเท็จจริงจึงยุติลงที่การพิจารณาในขั้นนี้⁵

³ Code of Criminal Procedure of France Article 521.

⁴ Code of Criminal Procedure of France Article 381.

⁵ สมชัย เมธากวินโสภณ. (2548). ปัญหาองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาของไทย. หน้า 56-57.

ผู้พิพากษาศาลนี้ประกอบด้วยผู้พิพากษา (Magistrats du Siège) 3 คน และคณะลูกขุน (Juries) 9 คน ลูกขุนมีสิทธิถามพยานได้ และมีอำนาจพิพากษาลงโทษจำเลยร่วมกับผู้พิพากษา คำพิพากษาของศาลนี้ยังสามารถอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel) ซึ่งเป็นศาลลูกขุนชั้นที่สอง (Cour d'assises du second resort) พิจารณาได้อีกครั้งหนึ่ง สำหรับการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายจะต้องอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกา

2) ศาลอุทธรณ์ (Cour d'appel)

ศาลอุทธรณ์จะแบ่งออกเป็นแผนกคดีแพ่งและแผนกคดีอาญา ปัจจุบันมีทั้งสิ้น 35 ศาล ตั้งอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา หรือเรียกว่า Chambre des appels correctionnels มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตำรวจ (Tribunal de police) ศาลมัชฌิมโทษ (Tribunal correctionnel) โดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน ในศาลนี้ประกอบด้วยประธาน 1 คน และผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (Conseillers) มีอัยการ (Procureur Général) และผู้ช่วยหลายคนเป็นอัยการประจำศาลนี้ ศาลอุทธรณ์ศาลหนึ่งมีเขตอำนาจเหนือจังหวัดหลายจังหวัดเพราะศาลอุทธรณ์มีได้ตั้งอยู่ในทุกจังหวัด

ศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel) นี้มีลักษณะไม่เหมือนศาลอุทธรณ์โดยทั่วไป แต่จะเป็นศาลที่ได้รับมอบหมายอำนาจพิจารณาคดีจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญา (Chambre criminelle de la Cour de cassation) ให้สำหรับพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของศาลลูกขุน (Cour d'assises) โดยเฉพาะ เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาสั่งรับคำฟ้องอุทธรณ์แล้ว ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาจะมีคำสั่งให้ศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 380-14 ซึ่งเป็นการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา โดยคณะลูกขุนได้อีกชั้นหนึ่ง และข้อเท็จจริงก็จะยุติลงที่ชั้นนี้ องค์คณะของศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ ประกอบด้วยผู้พิพากษาอีก 3 คน และคณะลูกขุน 12 คน โดยคณะลูกขุนจะนั่งพิจารณาเคียงข้างผู้พิพากษา สามารถถามคำถามแก่พยานบุคคลและจำเลยได้โดยตรง หลังจากร้องขออนุญาตจากผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์แล้วแต่จะต้องไม่แสดงความเห็นของตนเอง การพิจารณาในศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์นี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 380-1 ให้นำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลชั้นต้นมาใช้ เว้นแต่บางกรณี

3) ศาลฎีกา (Cour de cassation)

ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดของศาลยุติธรรมมีหนึ่งศาล ตั้งอยู่ที่กรุงปารีส แบ่งออกเป็น 6 แผนก (Chambres) โดยพิจารณาคดีอาญา 1 แผนก ศาลฎีกาประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา 1 นาย

⁶ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. หน้าเดิม.

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ 5 นาย ผู้พิพากษา 77 นาย อัยการ 1 นาย ทนายความประจำศาล 17 นาย (avocats généraux)⁷

ศาลฎีกามีหน้าที่ควบคุม ดูแลคำพิพากษาของศาลล่างให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเห็นว่าคำพิพากษานั้นไม่ชอบก็จะทำความเห็นและส่งไปให้ศาลชั้นเดียวกับศาลที่พิพากษาคดีนั้น พิพากษาเสียใหม่ให้ถูกต้อง⁸ ในคดีอาญาที่ศาลฎีกา (Cour d'assises) เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอุกฉกรรจ์ (crime) การอุทธรณ์ศาลฎีกาอบหมายอำนาจพิจารณาคดีให้ศาลฎีกาชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel) เป็นศาลที่ทำหน้าที่วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงแทนศาลสูงสุด

องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลฎีกา (Cour de cassation) ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 นาย โดยท่านประธานศาลสูงสุด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าคณะอาจร้องขอให้เพิ่มจำนวนผู้พิพากษาอาชีพในศาลฎีกา (Cour de cassation) เป็น 5 นายก็ได้

3.1.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา

1) การอุทธรณ์

สิทธิในการอุทธรณ์ของประเทศฝรั่งเศส เมื่อคู่ความเห็นว่าได้รับความเสียหายจากการพิพากษาของศาลชั้นต้น ก็อาจยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ นอกจากนี้ในบางกรณีที่กฎหมายเห็นว่าไม่สมควรที่จะให้อุทธรณ์ ซึ่งเป็นไปตามหลัก “double degré de juridiction” หมายความว่า การอุทธรณ์คำวินิจฉัยใดๆก็ตามสามารถกระทำได้หนึ่งครั้ง โดยปกติถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความในคดีที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลสองศาลที่ต่างกัน ซึ่งมีลำดับชั้นศาลที่ต่างกัน ภายใต้เงื่อนไขอย่างเดียวกัน โดยศาลชั้นต้นเป็นศาลลำดับแรก ส่วนศาลอุทธรณ์เป็นศาลลำดับที่สอง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรม เนื่องจากผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอาจพิจารณาพิพากษาคดีผิดพลาดได้ จึงจำเป็นต้องให้มีการพิจารณาทบทวนใหม่โดยผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์สูงกว่า ซึ่งโดยปกติแล้วศาลสองศาลที่แตกต่างกันย่อมไม่น่าที่จะกระทำสิ่งที่ผิดพลาดร่วมกัน⁹ และในการอุทธรณ์โดยกล่าวหาว่าการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นผิดพลาดด้วย¹⁰

⁷ ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. (2541). หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.ธีรพันธุ์ รัศมีทัต กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสฉบับปี ค.ศ.1958 และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส. หน้า 17-18.

⁸ สมชัย เมธากวินโสภณ. เล่มเดิม. หน้า 58-59.

⁹ ธนกร วรปรัชญากุล. (2547, มกราคม-เมษายน). “ระบบศาลยุติธรรมและการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส”. *ดุลพินิจ*, 51, 1. หน้า 60.

¹⁰ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 112.

ประเทศฝรั่งเศส เป็นประเทศที่มีการพิจารณาคดีโดยการค้นหาความจริงแท้ของเรื่อง โดยมุ่งค้นหาความจริงเป็นหลัก เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Civil Law อื่น โคนศาลจะมีบทบาทมากในการค้นหาความจริง การอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิของคู่ความที่กฎหมายให้สิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่ง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตำรวจ(Tribunal de police) และศาลมัชฌิมโทษ(Tribunal correctionnel) ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา และการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุน(Cour d'assises) ไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel) ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อเท็จจริงปนกฎหมาย จะเห็นได้ว่าศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา และศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เช่นเดียวกับศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) ชั้นแรก เนื่องจากต้องพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย มีหน้าที่ในการตรวจสอบความจริงเพื่อค้นหาความจริงแท้ให้ปรากฏ โดยมีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่มุ่งการค้นหาความจริงเป็นหลัก ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Chambre des appels correctionnels) และศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel) จะตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยวิธีการสืบพยานซึ่งนำพยานหลักฐานด้วยตนเอง เนื่องจากความคิดที่ให้ศาลมีอำนาจที่จะค้นหาความจริงได้ทุกวิถีทาง ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณา (Trial Court)

จึงเห็นได้ว่า ศาลชั้นอุทธรณ์ในประเทศฝรั่งเศส ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เพราะพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เช่นเดียวกับศาลชั้นต้น ดังนั้น ศาลพิจารณา (Trial Court) ในประเทศฝรั่งเศสจึงมี 2 ชั้น คือ ศาลชั้นต้นและศาลชั้นอุทธรณ์ สำหรับศาลฎีกาเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) เนื่องจากมีหน้าที่ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง จึงไม่เป็น Trial Court¹¹

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลไต่สวน คำตัดสินของผู้พิพากษาศาลไต่สวนสามารถอุทธรณ์ต่อศาลไต่สวนชั้นที่สองได้ โดยผู้ต้องหาสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาศาลไต่สวนที่เกี่ยวกับอำนาจในการดำเนินคดี การรับฟ้องคดีอาญาสินไหม การยึดเวลาควบคุมผู้ต้องหา และคำสั่งไม่ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราว ส่วนผู้เสียหายที่เป็นโจทก์มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาศาลไต่สวนที่เกี่ยวกับอำนาจในการดำเนินคดี คำสั่งไม่ฟ้อง หรือคำสั่งอื่นที่ทำให้โจทก์ต้องเสียหาย แต่ไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งควบคุมหรือปล่อยตัวผู้ต้องหา อย่างไรก็ตามอัยการประจำศาล

¹¹ ราตรี ดามี. (2549). การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง. หน้า 85-86.

ตำรวจและศาลคดีมีชฉิมโทษ และอัยการประจำศาลอุทธรณ์มีอำนาจอุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาศาลใต้สวนได้ทุกกรณี¹²

โดยปกติเมื่อศาลตัดสินมีคำพิพากษา คู่ความก็สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตัดสินได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา เว้นแต่คำพิพากษาของศาลลูกขุนเกี่ยวกับปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อเท็จจริงปนข้อกฎหมาย ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ ในกรณีที่เป็นคำพิพากษาลงโทษ ผู้ที่มีอำนาจอุทธรณ์ได้คือ จำเลยผู้ถูกลงโทษและเจ้าพนักงานของรัฐที่ใช้อำนาจฟ้องคดี แต่ถ้าเป็นคำพิพากษายกฟ้อง ผู้มีอำนาจอุทธรณ์จำกัดเฉพาะอัยการ การสั่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนในปัญหาข้อเท็จจริงเป็นอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา สำหรับการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายของศาลลูกขุนให้อุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกา

2) การฎีกา

ศาลฎีกามีอำนาจทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย คำพิพากษาของศาลล่างที่ต้องห้ามอุทธรณ์คู่ความก็อาจยื่นฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายได้ แต่ทว่าคำพิพากษาที่จะฎีกาได้จะต้องให้ศาลอุทธรณ์พิพากษาคดีเสียก่อน ซึ่งกระบวนการสำหรับการค้นหาทบทวนแก้ไขคำพิพากษาของศาลล่างนี้ เรียกว่า “Pouvoir”

ปัญหาข้อกฎหมายที่คู่ความจะต้องอ้างมา เพื่อให้ศาลฎีการับฎีกานั้น ไว้พิจารณาจะต้องระบุอ้างเหตุผลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายของศาลสูงนั้น เนื่องจากศาลฎีกาถูกจำกัดอำนาจในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ดังนั้นในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย ศาลฎีกาจำต้องวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายตามที่ศาลล่างฟังข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติ กล่าวคือศาลฎีกาจะต้องยอมรับพยานหลักฐานตามที่ศาลล่างวินิจฉัยมา

3.1.3 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาของศาลสูง

ในการศึกษาเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาของศาลสูง ในที่นี้จะกล่าวถึงการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงของศาลสูงด้วยพอสังเขปทั้งนี้เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายอันเป็นวัตถุประสงค์หลักของการศึกษานี้

ประเทศฝรั่งเศส เป็นประเทศที่มีการพิจารณาคดีในระบบกล่าวหาที่มีการแบ่งอำนาจในการสอบสวนฟ้องร้อง ออกจากอำนาจในการพิจารณาพิพากษารรคดี โดยมุ่งค้นหาความจริงเป็นหลักอันเป็นไปตามหลักการค้นหาความจริงในเนื้อหา¹³ เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Civil Law อื่น โดยศาลจะมีบทบาทมากในการค้นหาความจริง การอุทธรณ์จึง

¹² ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 113.

¹³ คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 62-64.

เป็นสิทธิของคู่ความที่กฎหมายให้สิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่งทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตำรวจ (Tribunal de police) และศาลม็ชฌิมโทษ (Tribunal correctionnel) ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา และการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุน (Cour d' assises) ไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d' assises d'appel) ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อเท็จจริงปนข้อกฎหมาย จะเห็นได้ว่า ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาและศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เช่นเดียวกับศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) ชั้นแรก เนื่องจากต้องพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย มีหน้าที่ในการตรวจสอบความจริงเพื่อค้นหาความจริงแท้ให้ปรากฏ โดยมีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่มุ่งการค้นหาความจริงเป็นหลัก ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Chambre des appels correctionnels) และศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d' assises d'appel) จะตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยวิธีการสืบพยานซึ่งนำนักพยานด้วยตนเอง เนื่องจากแนวความคิดที่ให้ศาลมีอำนาจที่จะค้นหาความจริงได้ทุกวิถีทาง ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณา (Trial Court)

จึงเห็นได้ว่า ศาลชั้นอุทธรณ์ในประเทศฝรั่งเศสทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เพราะการพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายเช่นเดียวกับศาลชั้นต้น ดังนั้น ศาลพิจารณา (Trial Court) ในประเทศฝรั่งเศสจึงมี 2 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น และศาลชั้นอุทธรณ์ สำหรับศาลฎีกาเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) เนื่องจากมีหน้าที่ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง จึงไม่เป็น Trial Court

การทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในศาลชั้นอุทธรณ์ของประเทศฝรั่งเศส มีการตรวจสอบความจริงในปัญหาข้อเท็จจริงที่มุ่งการค้นหาความจริงทุกวิถีทางให้ได้ความจริงแท้ ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ซึ่งการพิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์ จะตรวจสอบความจริงด้วยวิธีการสืบพยานซึ่งนำนักพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงตามหลักของศาลพิจารณา โดยจะทำการตรวจสอบเฉพาะในประเด็นข้อเท็จจริงที่คู่ความอุทธรณ์โต้แย้งเท่านั้น โดยกฎหมายก็ให้มีการตรวจสอบความจริงอย่างสมบูรณ์เต็มรูปแบบได้สำหรับประเด็นที่ไม่มีการอุทธรณ์โต้แย้งก็เป็นอันยุติตามนั้น เช่นเดียวกับการตรวจสอบความจริงใน Second Trial Court ของประเทศอื่นๆ

ในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายของศาลฎีกา (Cour de cassation) อัยการและคู่ความทุกฝ่ายจะต้องยื่นฎีกาภายในกำหนด 5 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา¹⁴ ซึ่งในฎีกาไม่จำเป็นต้องแสดงเหตุในการฎีกาโต้แย้งคำพิพากษาของศาลล่าง แต่อย่างไรก็ตามคู่ความที่ฎีกาจะต้องจัดทำคำ

¹⁴ Code of Criminal Procedure of France Article 568.

แถลงการณ์ (Statement) แสดงเหตุในการฎีกา โดยกระทำภายในกำหนด 1 เดือนนับแต่ศาลฎีกาลังรับฎีกา และในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ศาลฎีกาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 3 เดือนนับแต่ศาลฎีการับคดีไว้วินิจฉัย¹⁵

ปัญหาข้อกฎหมายที่สามารถฎีกาต่อศาลฎีกาได้ซึ่งคู่ความต้องแสดงเหตุในการฎีกาต่อศาลฎีกา (ศาลสูงสุด) มี 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1) การฝ่าฝืนกฎหมายของกฎหมายสารบัญญัติ ศาลจะต้องพิจารณาว่าในการพิจารณาของศาลล่างมีความผิดพลาดในการตีความกฎหมาย หรือมีการปรับใช้กฎหมายไม่ถูกต้องอย่างไรหรือไม่

2) การฝ่าฝืนกฎหมายวิธีพิจารณาความ คำพิพากษาของศาลล่างประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนเนื้อหาของคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำผิดจริงตามฟ้องหรือไม่ และในส่วนที่เป็นกระบวนการวิธีพิจารณาความ ซึ่งกระบวนการวิธีพิจารณาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นจึงจะนำไปสู่วัตถุประสงค์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความ หลักการต่างๆในทางกฎหมายวิธีพิจารณาความ ได้ถูกนำไปบัญญัติไว้ในส่วนนี้ เช่น หลักการสืบพยานด้วยวาจา หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย และหลักที่ว่าคู่ความโต้แย้งกันได้¹⁶ ดังนั้นหากมีการฝ่าฝืนกฎหมายวิธีพิจารณาความในส่วนใดคู่ความชอบที่จะฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายนั้นได้ และศาลฎีกามีอำนาจกลับคำพิพากษาของศาลล่างที่ฝ่าฝืนกฎหมายวิธีพิจารณาความซึ่งเป็นไปตามหลัก “Prescribed on pain of nullity” ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความนั้นจะต้องเป็นการฝ่าฝืนในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญด้วย

3) การขัดกันระหว่างคำตัดสินของคู่ความเดียวกัน เนื่องจากว่าศาลฎีกามีอำนาจในการทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างตามหลักในเรื่องการขัดกันระหว่างคำตัดสินของคู่ความเดียวกัน (Inconsistency of Judgments)

4) คำพิพากษาของศาลล่างที่เกินเลย หมายถึงคำพิพากษาของศาลล่างได้กล่าวล่วงละเมิดอำนาจของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจสั่งให้อัยการประจำศาลฎีกายื่นฎีกาได้แม้ว่าจะมิได้เป็นคู่ความในคดี และมีได้มีการยื่นฎีกาของคู่ความก็ตาม ในกรณีนี้เมื่อศาลฎีกาได้พิพากษาแล้วคำพิพากษามีผลต่อคู่ความแม้มิได้ฎีกาคด้วยก็ตาม

5) การขาดหลักการพื้นฐานทางกฎหมาย เนื่องจากการตัดสินคดีของศาลล่างทำโดยขาดพยานหลักฐาน หรือไม่ปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานของกฎหมายจนทำให้ข้อเท็จจริงที่ศาลล่างพิจารณามีข้อบกพร่องหรือไม่ชัดเจน เป็นเหตุให้ศาลฎีกาไม่สามารถตัดสินคดีโดยนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้

¹⁵ Code of Criminal Procedure of France Article 567-2.

¹⁶ ชีรพันธุ์ รัศมีทัต. เล่มเดิม. หน้า 65-66.

ในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย รายงาน (Report) ของผู้พิพากษาผู้แถลง จะต้องมอบแก่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเพื่อประกอบการพิจารณา ส่วนข้อสังเกต (Observation) ของทนายของคู่ความผู้พิพากษาจะรับฟังภายหลังจากที่รับฟังรายงานของผู้พิพากษาผู้แถลงแล้วหากเห็นว่าจำเป็น¹⁷ ซึ่งปัญหาข้อกฎหมายศาลไม่จำเป็นต้องเปิดการพิจารณาอีก เนื่องจากในการพิจารณาศาลเพียงแต่ทบทวน (Review) ปัญหาที่คู่ความหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นในชั้นฎีกานี้เท่านั้น

ภายหลังจากที่องค์คณะในชั้นฎีกาวินิจฉัยคดีอย่างรอบคอบแล้ว ความเห็นในการวินิจฉัยคดีจะต้องส่งไปยังประธานซึ่งก็คือผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุด ผู้พิพากษาผู้แถลง (Reporting Judge) เป็นผู้ให้ความเห็นในการวินิจฉัยคดีเป็นลำดับแรก และประธานเป็นผู้ให้ความเห็นเป็นลำดับสุดท้าย¹⁸ ทั้งนี้ก็เพราะหากไม่กำหนดเช่นนี้ความเห็นของประธานซึ่งเป็นผู้พิพากษาอาวุโสสูงสุด อาจมีผลเป็นการชี้นำองค์คณะผู้พิพากษาท่านอื่นให้วินิจฉัยคดีเป็นอย่างเดียวกันได้

3.2 ประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ซึ่งได้แยกความผิดอาญาออกเป็น 2 ประเภท คือ ความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ (Verbrechen) ได้แก่ความผิดอาญาที่มีระวางโทษจำคุก 1 ปีขึ้นไป หรือความผิดที่มีระวางโทษมากกว่านั้น และความผิดอาญาที่มีโทษปานกลาง (Vergehen) ได้แก่ความผิดที่มีระวางโทษเบากว่าความผิดประเภทแรก ส่วนความผิดลหุโทษไม่ถือเป็นความผิดในทางอาญาหากแต่ในระบบกฎหมายเยอรมนีถือเป็นความผิดในทางปกครอง (Ordnungswidrigkeit หรือ Minor offences)¹⁹ อย่างไรก็ตามการแบ่งประเภทความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนี ไม่ได้มีผลในการแบ่งประเภทคดีที่จะอยู่ในอำนาจของศาลต่างๆ ดังเช่นการแบ่งประเภทความผิดและเขตอำนาจของศาลอาญาในประเทศอังกฤษ และในประเทศฝรั่งเศส²⁰

ศาลของประเทศสาธารณรัฐเยอรมนีในปัจจุบัน ได้ยึดถือมาจากระบบศาลของประเทศเยอรมนีตะวันตก ศาลในระบบของประเทศสาธารณรัฐเยอรมนีแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ศาลสหพันธรัฐ (The Federal Courts หรือ Bundesgerichte) และศาลมลรัฐ (Regional Courts หรือ Landesgerichte) นอกจากนี้ศาลของประเทศสาธารณรัฐเยอรมนียังมีการจัดแบ่งศาลออกโดยอาศัยระบบความชำนาญพิเศษ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท คือ ศาลยุติธรรม (Courts of ordinary jurisdiction) ศาลปกครอง (Administrative Court) ศาลแรงงาน (Labor Court) ศาลสังคม (Social

¹⁷ Code of Criminal Procedure of France Article 602.

¹⁸ Code of Criminal Procedure of France Article 603.

¹⁹ Howard D. Fisher. (2002). *German Legal System and Legal Language*. p. 167-168.

²⁰ สมชัย เมธากวิน โสภณ. เล่มเดิม. หน้า 63.

Court) ศาลภาษีอากร (Revenue Court) และศาลรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ (The Federal Constitutional Court)

3.2.1 โครงสร้างศาลของประเทศเยอรมนี

ในที่นี้จะกล่าวแต่เฉพาะศาลยุติธรรมซึ่งมีเขตอำนาจเป็นการทั่วไป มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาเป็นการทั่วไป ศาลนี้ยังมีเขตอำนาจเป็นการทั่วไปหากคดีนั้นๆ มีได้อยู่ในเขตอำนาจของศาลพิเศษอื่นจึงเป็นศาลที่มีเขตอำนาจกว้างขวางกว่าศาลอื่นๆ

ศาลยุติธรรมซึ่งมีเขตอำนาจเป็นการทั่วไปประกอบไปด้วย

1) ศาลแขวง (Amtsgericht)

ศาลแขวงเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง และที่มีใช้ความผิดที่ต้องเริ่มพิจารณากันในศาลจังหวัด (Landesgericht) เป็นศาลพิจารณาชั้นต้น ความผิดที่จะพิจารณากันในศาลแขวงเป็นความผิดประเภทที่มีระดับความร้ายแรงน้อยไปจนถึงปานกลางที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี²¹ และจะต้องมีใช้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสั่งให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าศาลแขวงจะพิพากษานุคคลใดเกินกว่า 4 ปีหรือออกคำสั่งใดๆเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยไม่ได้

ในการนั่งพิจารณาขององค์คณะผู้พิพากษาจะมีความสัมพันธ์กับอำนาจในการกำหนดโทษในคดีอาญานั้นๆ ดังนี้ ในกรณีมีผู้พิพากษาอาชีพเพียงคนเดียวนั่งพิจารณา โดยไม่มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะเรียกว่า Strafrichter ผู้พิพากษาคณะเดียวมีอำนาจกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี แต่หากองค์คณะผู้พิพากษาจะกำหนดโทษจำคุกบุคคลเท่าอำนาจที่ศาลแขวงพึงมีองค์คณะผู้พิพากษาจะต้องประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพหนึ่งคนและผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนร่วมนั่งพิจารณาพิพากษาเรียกว่า Schoffengericht นอกจากนี้ในคดีที่มีความสำคัญซึ่งต้องการความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษจากผู้พิพากษาอาชีพ เนื่องจากเป็นคดีที่มีความผิดร้ายแรงองค์คณะผู้พิพากษาอาจประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพมากกว่าการนั่งพิจารณาแบบ Schoffengericht ก็ได้เรียกองค์คณะพิเศษนี้ว่า Erweitertes Schoffengericht²²

2) ศาลจังหวัด (Landgericht)

ศาลจังหวัด (Landgericht) มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงที่อยู่นอกอำนาจของศาลแขวง หรือคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง แต่เป็นคดีอาญาที่มีความสำคัญเห็น

²¹ Anke Freckmann and Thomas Wegerich. (1999). *The German Legal System*. p. 182.

²² Ibid.

ควรให้ศาลจังหวัดเป็นผู้พิจารณา²³ ศาลจังหวัดอาจทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นต้น (First Instant) หรือเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Instant) ก็ได้ ซึ่งองค์คณะในการนั่งพิจารณาพิพากษาจะขึ้นอยู่กับคดีเป็นประเภทไป

ประการแรกกระบวนการพิจารณาคดีในการพิจารณาคดีชั้นต้นที่เกิดขึ้นต่อหน้า Grosse Strafkammer ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คนเป็นองค์คณะ

ประการที่สองคือกระบวนการพิจารณาคดีในการพิจารณาคดีชั้นต้นที่มีอัตราโทษร้ายแรงมาก เช่น ฐานข่มขืนกระทำชำเราเป็นเหตุให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย องค์คณะประเภทนี้มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาร้ายแรงตามที่ศาลสหพันธรัฐ หรือศาลสูงมลรัฐต้องการ²⁴ องค์คณะนี้เรียกว่า Schwurgericht ซึ่งองค์คณะผู้พิพากษาที่จะทำการวินิจฉัยชี้ขาดคดีจะต้องประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 นาย และผู้พิพากษาสมทบ 2 คนเป็นองค์คณะ

และควรสังเกตว่าการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของ Grosse Strafkammer นั้นเป็นที่สุดไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้ คงจะอุทธรณ์ได้เฉพาะแต่ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น²⁵

นอกจากนี้ศาลจังหวัดยังเป็นศาลที่พิจารณาชั้นที่สอง หรือเป็นศาลพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงด้วย ในคดีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาจากผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวง (Single Judge หรือ Einzelrichter) องค์คณะในชั้นอุทธรณ์ในศาลจังหวัดประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพหนึ่งคน และผู้พิพากษาสมทบสองคนเรียกว่าองค์คณะเล็กทางอาญา (Klein Strafkammer) ส่วนการอุทธรณ์คำพิพากษาจากองค์คณะผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นที่เรียกว่า Schoffengericht จะได้รับการพิจารณาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพสามคนและผู้พิพากษาสมทบสองคนเป็นองค์คณะ

3) ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht)

ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) มีอำนาจในฐานะศาลพิจารณาที่หลากหลาย เนื่องจากอาจทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาคดีอาญาในฐานะศาลพิจารณาชั้นต้น ชั้นที่สอง หรือชั้นที่สามก็ได้

ในฐานะที่เป็นศาลพิจารณาชั้นต้นองค์คณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คนมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีที่เป็นอาชญากรรมที่กระทบโดยตรงต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของรัฐ

²³ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. (2527). การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์. หน้า 23.

²⁴ Anke Freckmann and Thomas Wegerich. Op.cit. p. 183.

²⁵ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. เล่มเดิม. หน้า 23.

ในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง ศาลสูงมลรัฐจะพิจารณาอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลจังหวัด (Landgericht) เว้นแต่ถ้าในการพิจารณาของศาลจังหวัดกระทำโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ในการอุทธรณ์คำพิพากษาจะทำได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ตามการอุทธรณ์เฉพาะแต่ในปัญหาข้อกฎหมายจากศาลจังหวัด หรือการอุทธรณ์เฉพาะแต่ในปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลสูงมลรัฐที่เรียกการอุทธรณ์เช่นนี้ว่า Sprungrevision ซึ่งการวินิจฉัยกรณีเช่นนี้้องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน

นอกจากนี้จะทำหน้าที่เป็นศาลชั้นที่สามในกรณีเป็นการอุทธรณ์เฉพาะแต่ในข้อกฎหมายซึ่งเป็นการเริ่มต้นคดีจากในศาลแขวง(The Local Court หรือ Amtsgericht)²⁶ ในกรณีเช่นนี้้องค์คณะผู้พิพากษาจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 3 คนซึ่งเป็นผู้พิพากษาอาชีพด้วยกันทุกคน²⁷

4) ศาลสูงสหพันธ์รัฐ (Bundesgerichtshof)

ศาลสูงสหพันธ์รัฐ (Bundesgerichtshof) ตั้งอยู่ที่เมือง Karlsruhe ศาลสูงสหพันธ์รัฐทำหน้าที่เพียงเป็นศาลพิจารณาอุทธรณ์เป็นศาลสุดท้าย (Court of Appeal of Last Resort) รับฟังเฉพาะแต่ในปัญหาข้อกฎหมายที่พิจารณามาจากศาลจังหวัด (Landgericht) หรือศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ส่วนปัญหาข้อเท็จจริงจะไม่ได้รับการพิจารณาในศาลแห่งนี้อีก

โดยองค์คณะในศาลสูงสหพันธ์รัฐที่ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน²⁸

3.2.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา

การอุทธรณ์ในครั้งแรกของกลุ่มความในประเทศเยอรมนี มีลักษณะเดียวกับประเทศในระบบชีวิตลอว์อื่นๆ กล่าวคือการอุทธรณ์ในครั้งแรกทั้งในปัญหาข้อกฎหมาย และปัญหาข้อเท็จจริง โดยเฉพาะการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงไม่มีการจำกัดสิทธิแต่ประการใดโดยไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตหรือการรับรอง กลุ่มความจึงมีสิทธิอุทธรณ์ได้เสมอ อันเป็นเสรีภาพในการอุทธรณ์ (Liberality of appeal)²⁹ ซึ่งในประเทศญี่ปุ่นเรียกการอุทธรณ์ในลักษณะนี้ว่า Koso Appeal ส่วนประเทศเยอรมนีเรียกการอุทธรณ์ในลักษณะนี้ว่า Berufung

อย่างไรก็ตามหลักเสรีภาพในการอุทธรณ์ (Liberality of appeal) ที่มีหลักการให้กลุ่มความสามารถร้องขอให้ศาลในลำดับที่สูงกว่าได้แก้ไขความไม่ถูกต้องของคำพิพากษาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายนั้น ไม่อาจนำมาใช้ได้กับการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด

²⁶ Anke Freckmann and Thomas Wegerich. Loc.cit.

²⁷ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. เล่มเดิม. หน้า 24.

²⁸ Anke Freckmann and Thomas Wegerich. Op.cit. p. 184.

²⁹ John H. Langbein. (1977). *Comparative Criminal Procedure*. p. 83.

(Landgericht) ที่ได้รับการพิจารณาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพสามคนและผู้พิพากษาสมทบสองคนเป็นองค์คณะ เนื่องจากการพิจารณาข้อเท็จจริงโดยองค์คณะนี้จะเป็นที่สุดไม่อาจอุทธรณ์เป็นอย่างอื่นได้อีก คงอุทธรณ์ได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น หากมีความไม่ถูกต้องในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงก็ต้องแก้ไขด้วยวิธีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่อันเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องของคำพิพากษาภายหลังคำพิพากษานั้นถึงที่สุดแล้วเท่านั้น³⁰ นอกจากนี้ถ้าหากศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ในฐานะที่เป็นศาลพิจารณาชั้นต้นองค์คณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพห้าคน การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงโต้แย้งคำพิพากษาจากศาลนี้ก็ไม่อาจทำได้อีกเช่นกัน คงทำได้เฉพาะการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลสูงสหพันธ์รัฐ (Bundesgerichtshof) เท่านั้น

ในทางวิชาการถือว่า การอุทธรณ์คือการโต้แย้งคำพิพากษาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนการฎีกาคือการร้องขอให้ศาลสูงทบทวนเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นในที่นี้จะกล่าวถึงการอุทธรณ์ และการฎีกาแยกจากกัน ดังนี้

1) การอุทธรณ์

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนีแบ่งการอุทธรณ์ออกเป็นสามประเภท คือ การอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย (Berufung) การอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย (Revision) และประการสุดท้ายการอุทธรณ์คำสั่งของศาล (Beschwerde)³¹

ประเทศเยอรมนีเรียกการอุทธรณ์ซึ่งเป็นการอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายว่า Berufung โดยการอุทธรณ์ในครั้งแรกถือเป็นสิทธิของกลุ่มความตามหลักเสรีภาพในการอุทธรณ์ (Liberality of appeal) การอุทธรณ์จึงสามารถกระทำได้โดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ

ในคดีที่มีการเริ่มต้นพิจารณาจากศาลแขวง (Amtsgericht) ซึ่งคดีอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงเป็นคดีอาญาที่มีระวางโทษไม่สูงมาก กล่าวคือความผิดที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี ในการอุทธรณ์คำพิพากษาคู่ความจะต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัดในกรณีเช่นนี้ศาลจังหวัด (Landgericht) จะอยู่ในสถานะเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Instant) ซึ่งในคดีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาจากผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวง (Single Judge หรือ Einzelrichter) องค์คณะในชั้นอุทธรณ์ในศาลจังหวัดประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพหนึ่งคน และผู้พิพากษาสมทบสองคนเรียกว่าองค์คณะเล็กทางอาญา (Klein Strafkammer) ส่วนการอุทธรณ์คำพิพากษาจากองค์คณะใน

³⁰ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. เล่มเดิม. หน้า 71-72.

³¹ J.Zekoll and M.Reimann. (2005). **Introduction To German Law.** p. 446.

ศาลชั้นต้นที่เรียกว่า Schöffengericht จะได้รับการพิจารณาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพสามคนและผู้พิพากษาสมทบสองคนเป็นองค์คณะ

ในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัด (Landgericht) ศาลสูงมลรัฐจะพิจารณาอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลจังหวัด (Landgericht) เว้นแต่ถ้าในการพิจารณาของศาลจังหวัดกระทำโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ในการอุทธรณ์คำพิพากษาจะทำได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

ส่วนการพิจารณาขององค์คณะบางประเภทในระบบกฎหมายเยอรมนีเท่านั้นที่ไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งในข้อเท็จจริงได้คงทำได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น กล่าวคือในการพิจารณาที่เป็นการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด (Landgericht) ที่ได้รับการพิจารณาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) เนื่องจากการพิจารณาข้อเท็จจริงโดยองค์คณะนี้จะเป็นที่สุดไม่อาจอุทธรณ์เป็นอย่างอื่นได้อีก และในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ในฐานะที่เป็นศาลพิจารณาชั้นต้นองค์คณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คนมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาบรรดคดีที่เป็นอาชญากรรมที่กระทบโดยตรงต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของรัฐ นั้นได้พิจารณาคดีกระทัมมีคำพิพากษาแล้วนั้นการโต้แย้งคำพิพากษาทำได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น เนื่องจากศาลสูงสหพันธ์รัฐมีอำนาจพิจารณาเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น นอกจากนี้อาจถือว่าการพิจารณาในข้อเท็จจริงขององค์คณะผู้พิพากษาดังกล่าวได้กระทำโดยรอบคอบดีแล้ว ความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงจึงเกิดขึ้นได้ยาก³²

การอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษา (Berufung) เป็นการอุทธรณ์โต้แย้งทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายซึ่งกฎหมายให้สิทธิแก่คู่ความทั้งฝ่ายจำเลยและพนักงานอัยการ รวมถึงทนายจำเลยโดยความยินยอมร่วมกันของฝ่ายจำเลยและโจทก์³³

การอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาพิพากษาคดีภายใน 1 สัปดาห์นับแต่วันที่ที่มีคำพิพากษา โดยไม่จำเป็นต้องบรรยายละเอียดหรือเหตุผลของการอุทธรณ์ รายละเอียดหรือเหตุผลของการอุทธรณ์ที่โต้แย้งคำพิพากษาจะต้องยื่นภายใน 1 สัปดาห์ภายหลังจากสิ้นสุดระยะเวลายื่นอุทธรณ์ ซึ่งศาลชั้นอุทธรณ์จะพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายตามที่คู่ความยังคงโต้แย้งอยู่

³² แหล่งเดิม.

³³ Anke Freckmann and Thomas Wegerich. Op.cit. p. 212.

2) การฎีกา

การฎีกาคือการร้องขอให้ศาลทบทวนเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น การเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ในข้อกฎหมายนั้นกว้างขวางกว่าการอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง ปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญจะได้รับการอนุญาตให้ขึ้นไปสู่การพิจารณาของศาลสูงสุด เพื่อให้ศาลทำหน้าที่ตีความกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้การใช้และการตีความกฎหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอดทั้งประเทศ³⁴ ในประเทศเยอรมนีเรียกการอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายว่า Revision

ในประเทศเยอรมนี คดีต่างๆสามารถอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายได้ชั้นหนึ่ง การอุทธรณ์ในครั้งต่อไปจะทำได้เฉพาะแต่ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ศาลที่มีอำนาจวินิจฉัยฎีกาได้นั้น ได้แก่ ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) และศาลสูงสหพันธรัฐ (Bundesgerichtshof) เท่านั้น กล่าวคือเนื่องจาก คดีที่มีการเริ่มต้นคดีในศาลแขวง (Amtsgericht) การอุทธรณ์ในครั้งแรกทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายให้ทำต่อศาลจังหวัด ส่วนการอุทธรณ์ในครั้งต่อไปทำได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยฎีกาต่อศาลสูงมลรัฐ ในขณะที่ถ้าคดีนั้นเริ่มต้นคดีที่ศาลจังหวัด ศาลสูงมลรัฐอยู่ในฐานะเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง ศาลสูงมลรัฐจะพิจารณาอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลจังหวัด (Landgericht) ส่วนการอุทธรณ์ครั้งต่อไปก็ทำได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเพราะเป็นการฎีกาต่อศาลสูงสหพันธรัฐ เว้นแต่ถ้าในการพิจารณาของศาลจังหวัดกระทำโดยองค์กรคณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ในการอุทธรณ์คำพิพากษาจะทำได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น³⁵ นอกจากนี้การฎีกา(การอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย) อาจเกิดขึ้นในกรณีเป็นการฎีกาคำพิพากษาของศาลแขวง(Amtsgericht) ที่องค์กรคณะในศาลแขวงประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพเพียงคนเดียว (Strafrichter) โดยอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) โดยไม่ผ่านการพิจารณาของศาลจังหวัดเสียก่อนการอุทธรณ์กรณีนี้จึงเป็นข้อยกเว้นของหลักการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามลำดับชั้น อาจเรียกได้ว่าเป็นการอุทธรณ์แบบกบกระโดด (Leap-frog appeal) หรือ Sprungrevision

3.2.3 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาของศาลสูง

การอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายในระบบกฎหมายเยอรมนีกำหนดให้แสดงเหตุในการอุทธรณ์โต้แย้งในปัญหาข้อกฎหมายเอาไว้ โดยต้องแสดงเหตุว่ามีการใช้การตีความกฎหมายจนเกิดความเสียหายอย่างไรเอาไว้ (A Violation of the law) หรือกฎหมายอาจจะได้รับความเสียหายถ้าหากบรรทัดฐานทางกฎหมาย (Legal Norms) ไม่ได้นำมาปรับใช้ หรือการปรับใช้กฎหมายทำโดยไม่

³⁴ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. เล่มเดิม. หน้า 72.

³⁵ Anke Freckmann and Thomas Wegerich. Op.cit. p. 213.

ถูกต้อง³⁶ ซึ่งปัญหาข้อกฎหมายใดจะได้รับการพิจารณาโดยศาลสูงสุดถือเป็นดุลพินิจของศาลสูงสุด เว้นแต่คำพิพากษาบางประเภทที่จะได้รับการพิจารณาเสมอ ถ้าหากปัญหานั้นตั้งอยู่บนการใช้กฎหมายที่ก่อความเสียหายในเรื่องดังนี้ เช่น ปัญหาว่าศาลที่พิจารณาไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นๆ³⁷ ปัญหาว่าคำพิพากษาปราศจากเหตุผลประกอบ³⁸ หรือปัญหาว่าการรับฟังพยานไม่มีอัยการหรือบุคคลต่างๆตามที่กฎหมายกำหนดไว้ร่วมเข้าฟังด้วย³⁹

ในการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายอาจยื่นอุทธรณ์ต่อศาลที่มีคำพิพากษาโดยแจ้งการอุทธรณ์ด้วยวาจาเพื่อให้มีการบันทึกต่อเจ้าพนักงาน หรือทำอุทธรณ์เป็นลายลักษณ์อักษร(In writing) ยื่นภายในกำหนด 1 สัปดาห์ภายหลังจากอ่านคำพิพากษาแล้ว แต่ถ้าการอ่านคำพิพากษาไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลย ระยะเวลาในการอุทธรณ์ในกรณีเช่นนี้ของจำเลยจะเริ่มต่อเมื่อคำพิพากษานั้นไปถึงจำเลยแล้ว⁴⁰ นอกจากนี้ผู้ฎีกาจะต้องทำคำแถลงการณ์แสดงเหตุที่ได้แย้งคำพิพากษาปัญหาข้อกฎหมาย (Grounds for an Appeal on Law) ซึ่งเหตุผลนั้นจะต้องแสดงไม่ว่าเพราะ ความเสียหายต่อบรรทัดฐานทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณา หรือเพราะความเสียหายต่อบรรทัดฐานทางกฎหมายอื่นๆ⁴¹ ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้นจะได้รับการทบทวน(Review)โดยศาลในการพิจารณาอุทธรณ์⁴²

ในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย การพิจารณาจะเริ่มขึ้นเมื่อมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายนั้นๆ และภายหลังจากนั้นคำแถลงการณ์ (Argument) และความเห็นใดๆของพนักงานอัยการ จำเลย หรือทนายความของจำเลย จะได้รับการรับฟังโดยศาลประกอบการทบทวน (Revision) โดยจะต้องรับฟังโจทก์เสียก่อน และจะมีการรับฟังฝ่ายจำเลยในลำดับสุดท้าย⁴³

ส่วนการอุทธรณ์ทั่วไป (Appeal on fact and law หรือ Berufung) ถือเป็นการอุทธรณ์ในชั้นแรกทำได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ส่วนการอุทธรณ์ในครั้งต่อไปทำได้เฉพาะการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์ทั่วไป (Berufung) ต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีภายในหนึ่งสัปดาห์ นับแต่วันที่มีคำพิพากษา โดยไม่ต้องระบุนายละเอียดหรือเหตุผล

³⁶ Code of Criminal Procedure of Germany Article 337.

³⁷ Code of Criminal Procedure of Germany Article 338(4).

³⁸ Code of Criminal Procedure of Germany Article 338(7).

³⁹ Code of Criminal Procedure of Germany Article 338(5).

⁴⁰ Code of Criminal Procedure of Germany Article 341.

⁴¹ Code of Criminal Procedure of Germany Article 344.

⁴² Code of Criminal Procedure of Germany Article 352.

⁴³ Code of Criminal Procedure of Germany Article 351.

ของการอุทธรณ์ แต่หากจำเลยไม่ไปฟังคำพิพากษาระยะเวลาจะเริ่มนับเมื่อมีการส่งหมายคำพิพากษา สำหรับรายละเอียดและเหตุผลของการอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาจะต้องยื่นภายใน 1 สัปดาห์ หลังจากสิ้นสุดระยะเวลายื่นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จะพิจารณาทบทวนคดีที่อุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่ได้รับการพิจารณาแล้วในศาลชั้นต้น และคู่ความยังมีสิทธิที่จะเสนอข้อเท็จจริง พยานหลักฐานใหม่เข้าสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ได้ด้วย หากศาลอุทธรณ์เห็นชอบด้วยกับข้ออุทธรณ์ จะพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นและมีคำพิพากษาใหม่ในนามของศาลอุทธรณ์เอง⁴⁴

โดยปกติการอุทธรณ์ต้องทำตามลำดับชั้น เช่นคดีที่เริ่มที่ศาลแขวงการอุทธรณ์ต้องยื่นต่อศาลจังหวัด และหากจะมีการอุทธรณ์ (ฎีกา) ต่อไปจะทำได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยยื่นต่อศาลสูงสุดแห่งมลรัฐ แต่มีข้อยกเว้นในการอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาของศาลแขวงเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายที่มีผู้พิพากษาคนเดียวนั่งพิจารณาคดีเป็นองค์คณะ คู่ความสามารถอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลสูงสุดแห่งมลรัฐได้โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาของศาลจังหวัดเสียก่อน เรียกการอุทธรณ์นี้ว่า “กระบวนพิจารณาก้าวกระโดด” (Sprungrevision)⁴⁵ จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดให้อุทธรณ์แบบก้าวกระโดดได้โดยเป็นข้อยกเว้นของหลักการดำเนินคดีตามลำดับชั้น ดังนั้นจึงกำหนดให้เฉพาะคดีเล็กน้อยที่มีอัตราโทษไม่สูงและอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษาเพียงคนเดียวเท่านั้นที่คู่ความในคดีสามารถอุทธรณ์โดยตรงได้ ทั้งนี้เพื่อให้คดีเล็กน้อยเหล่านั้นสิ้นสุดโดยเร็ว

3.3 ประเทศอังกฤษ

เนื่องจากประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law ดังนั้นประเทศอังกฤษจึงไม่มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพราะไม่ใช่ระบบกฎหมาย Civil Law การดำเนินคดีในชั้นตอนต่างๆขององค์กรในกระบวนกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล หรือราชทัณฑ์ จะเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะ เช่น การสอบสวนของตำรวจเป็นไปตาม The Police and Criminal Evidence Act 1984 การฟ้องร้องของพนักงานอัยการเป็นไปตาม The Prosecution of Offenses Act 1985 เป็นต้น⁴⁶

⁴⁴ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 105-106.

⁴⁵ ธิติพันธ์ ฉายบาง. (2546). การรับคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาศาลสูงสุด : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี และประเทศไทย. หน้า 169.

⁴⁶ อมรเทพ เมืองแสน. (2549). อิทธิพลของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่มีต่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย. หน้า 22.

ในการดำเนินคดีอาญาศาลในประเทศอังกฤษ ซึ่งใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ยึดหลักการต่างๆ ดังต่อไปนี้ หลักสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์จนศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัย (Prove beyond reasonable doubt) ใช้วิธีการซักถามและถามค้าน (Cross - Examination) ในการค้นหาความจริงเป็นหลัก เนื่องจากศาลต้องวางตนเป็นเพียงผู้ควบคุมกฎกติกาคล้ายผู้ตัดสินกีฬาเท่านั้น ส่วนลักษณะที่สำคัญอีกประการคือ การพิจารณาความรับผิดชอบของจำเลยในคดีอาญาใช้ระบบคณะลูกขุน ในการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อวินิจฉัยข้อเท็จจริงเฉพาะในคดีอาญาที่มีความสำคัญ นั่นคือคดีอาญาที่มีความผิดร้ายแรง⁴⁷

ในประเทศอังกฤษมีการแบ่งประเภทความผิดทางอาญาตาม Criminal Law Act 1971 เพื่อประโยชน์ในกระบวนการพิจารณาเป็น 3 ประเภท คือ

1) Indictable Offences คือ ความผิดที่มีโทษทางอาญาประเภทร้ายแรง เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย หรือความผิดที่มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ความผิดประเภทนี้ศาลแขวง (Magistrates Courts) จะต้องได้สำนวนฟ้องก่อน ถ้าคดีมีมูลก็ส่งฟ้องศาลจังหวัด (Crown court) ต่อไป โดยมีคำฟ้องเป็นหนังสือเรียกว่า Indictment แต่ถ้าหากพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูลศาลจะยกฟ้อง ถ้าคดีความผิดประเภทนี้มีมูลการพิจารณาในศาลจังหวัด (Crown court) จะเป็นการพิจารณาโดยผู้พิพากษาอาชีพ และคณะลูกขุน (Jury)⁴⁸

2) Summary Offences คือ ความผิดที่ไม่ร้ายแรงกล่าวคือเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2 พันปอนด์ เช่น กฎหมายว่าด้วยจราจร คดีประเภทนี้ให้ฟ้องต่อศาลแขวงได้โดยไม่ต้องมี Indictment หรือคำฟ้อง ความผิดประเภทนี้ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ ซึ่งการพิจารณาความผิดทางอาญาประเภทนี้เป็นการดำเนินการพิจารณาโดยรวบรัด ไม่ใช้การพิจารณาโดยระบบลูกขุน

ความแตกต่างในสาระสำคัญของการพิจารณาคดีอาญาระหว่างความผิดที่เป็น Indictable Offences กับความผิดที่เป็น Summary Offences คือการพิจารณาโดยใช้ระบบคณะลูกขุน ส่วนกระบวนการพิจารณาอื่นๆ เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่⁴⁹

3) Offences triable by either way คือ ความผิดที่จะพิจารณาโดยวิธีการของความผิดประเภท Indictable Offences หรือ Summary Offences ก็ได้ตามแต่จำเลยที่จะเลือก เช่น ความผิด

⁴⁷ สมชัย เมธากวิน โสภณ. เล่มเดิม. หน้า 27-28.

⁴⁸ ในปัญหาข้อกฎหมายนั้นผู้พิพากษาอาชีพจะเป็นผู้อธิบายหลักกฎหมายข้อนั้นแก่คณะลูกขุนฟังเพื่อให้คณะลูกขุนปรับข้อเท็จจริงให้เข้ากับข้อกฎหมาย แล้ววินิจฉัยชี้ขาดว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่.

⁴⁹ สมชัย เมธากวิน โสภณ. เล่มเดิม. หน้า 31.

ฐานให้การเท็จ⁵⁰ โดยศาลจะต้องอธิบายเหตุผลให้จำเลยฟังว่าคดีนี้อาจได้รับการพิจารณาโดยลูกขุนได้ แต่ศาลเห็นว่าคดีนี้น่าจะได้รับการพิจารณาโดยวิธี Summary Offences และขอความยินยอมจากจำเลยเสียก่อน⁵¹

กระบวนการพิจารณาประเภทที่สามนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อลดการแบ่งประเภทของการพิจารณาประเภทแรกและประเภทที่สองลง เช่น อาจทำให้ความผิดประเภทที่ต้องพิจารณาในวิธี Indictable Offences ไม่ต้องได้รับการพิจารณาโดยคณะลูกขุนเป็นต้น

อนึ่งการพิจารณาความผิดประเภทนี้ เมื่อเริ่มต้นพิจารณาโดยวิธีใดแล้ว ถ้าหากปรากฏต่อมาในภายหลังปรากฏว่า ถ้าหากได้ใช้ในอีกวิธีหนึ่งที่ไม่ได้ใช้เริ่มต้นจะเป็นการเหมาะสมกว่า ก็อาจเปลี่ยนแปลงได้⁵²

3.3.1 โครงสร้างศาลของประเทศอังกฤษ

ระบบศาลของประเทศอังกฤษแบ่งเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ชั้นกลาง และศาลสูงสุดของประเทศ

1) ศาลชั้นต้น (Magistrates Courts)

ศาลแขวงเป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญา โดยจัดเป็นศาลชั้นต้นในประเภท Summary Offences และ Offences triable by either way ซึ่งเป็นการพิจารณาความผิดในคดีที่ไม่มีคำฟ้อง (Indictment) กระบวนการพิจารณาในศาลนี้จะเข้าไปโดยรวดเร็ว นอกจากนี้ในความผิดอาญาประเภท Indictable Offences ศาลแขวงจะทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องหากคดีมีมูลก็จะส่งคดีไปให้ศาลจังหวัด (Crown court) ในฐานะเป็นศาลพิจารณาชั้นต้น (First instant court) พิจารณาและพิพากษาคดีต่อไป แต่หากคดีไม่มีมูลศาลแขวงจะยกฟ้องคดีนั้นเสีย องค์กรคณะในศาลแขวงถ้าเป็นผู้พิพากษาซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องนั่งพิจารณาอย่างน้อย 2 คนเป็นองค์กรคณะ แต่ในการไต่สวนมูลฟ้องใช้เพียงนายเดียว

ในกรณีที่ศาลแขวง (Magistrates Courts) เห็นควรลงโทษจำเลยเกินกว่าอำนาจของตนที่จะลงโทษได้ก็จะต้องส่งตัวจำเลยมายังศาลจังหวัด (Crown court) เพื่อลงโทษ

ผู้พิพากษาในศาลนี้มี 2 ประเภท คือ

(1) ผู้พิพากษาซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา (Lay Magistrates) มาจากบุคคลธรรมดาซึ่งไม่ใช่ นักกฎหมายและเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ นั้นเอง ผู้พิพากษาประเภทนี้ไม่มีเงินเดือน

⁵⁰ Delmar Karlen. (1967). *Anglo-American Criminal Justice*. p. 167.

⁵¹ สมชัย เมธากวิน โสภณ. เล่มเดิม. หน้า 32.

⁵² The Criminal Law Act 1977 section 25.

ประจำและเป็นตำแหน่งที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งขึ้นตามคำแนะนำของลอร์ดชาลเซลเลอร์ (Lord Chancellor)

(2) Stipendiary Magistrate ซึ่งเป็นผู้พิพากษาอาชีพทำงานเต็มเวลาและมีเงินเดือนประจำ คัดเลือกจากบุคคลที่ประกอบอาชีพทนายความ และเป็นตำแหน่งที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งขึ้นตามคำแนะนำของลอร์ดชาลเซลเลอร์ (Lord Chancellor)

ศาลจังหวัด(Crown court) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจชั้นต้นในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา สำหรับความผิดประเภท Indictable Offences และ Offences triable by either way ซึ่งเป็นวิธีการพิจารณาคดีที่มีคำฟ้อง (Indictment) นอกจากนี้ศาลจังหวัด (Crown court) ยังมีเขตอำนาจศาลในการพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาที่เป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อเท็จจริงปนข้อกฎหมายจากศาลแขวง (Magistrates Courts) หรือศาลเยาวชน (Juvenile Courts)

ผู้พิพากษาในศาลจังหวัด (Crown Court) มี 3 ประเภท คือ

(1) ผู้พิพากษาศาลสูงจากศาลสูงแผนกควีนเบนซ์(Queen's Bench Division Court) จะพิจารณาความผิดอาญาที่ร้ายแรง เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย และฐานกบฏ

(2) ผู้พิพากษาหมุนเวียน(Circuit Judges)เป็นผู้พิพากษาอาชีพทำงานเต็มเวลาและมีเงินเดือนประจำ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของลอร์ดชาลเซลเลอร์ (Lord Chancellor) โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง Recorder มาไม่น้อยกว่า 3 ปี นั่งพิจารณาคดีอาญาที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรงนัก เช่น ฐานทำร้ายร่างกาย

(3) Recorder มีอำนาจในการนั่งพิจารณาคดีอาญาเช่นเดียวกับผู้พิพากษาหมุนเวียน เป็นตำแหน่งที่ทำงานไม่เต็มเวลาและได้ค่าตอบแทนเป็นรายวันตามแต่ที่จะนั่งพิจารณา โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 10 ปี และพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของลอร์ดชาลเซลเลอร์ (Lord Chancellor)

องค์คณะในศาลจังหวัด (Crown Court) ในฐานะเป็นศาลชั้นต้นประกอบด้วยผู้พิพากษาคณะเดียวร่วมกับคณะลูกขุนอีก 12 คน โดยผู้พิพากษาเป็นผู้วินิจฉัยข้อกฎหมาย ส่วนคณะลูกขุนเป็นผู้วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ในขณะที่ศาลจังหวัด (Crown Court) ในฐานะพิจารณาคดีอุทธรณ์ที่มีการอุทธรณ์มาจากศาลแขวง (Magistrates Courts) ผู้พิพากษาศาลสูงที่มาจากศาลสูงแผนกควีนเบนซ์ (Queen's Bench Division Court) ผู้พิพากษาหมุนเวียน (Circuit Judges) และ Recorder คนหนึ่งต้องนั่งพิจารณาร่วมกับ Lay Magistrates 2-4 คน ซึ่งผู้พิพากษาศาลสูงที่มาจากศาลสูงแผนกควีนเบนซ์ (Queen's Bench Division Court) ผู้พิพากษาหมุนเวียน (Circuit Judges) และ Recorder เป็นผู้วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย

2) ศาลอุทธรณ์

ศาลสูงแผนกควีนส์เบนช์(Queen's Bench Division Court)เป็นแผนกหนึ่งของศาลสูง (High Courts) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ในโดยวิธี Case Stated⁵³ และทั้งมีอำนาจเหนือศาลแขวงและศาลจังหวัด เฉพาะในการพิจารณาคดีที่ไม่มีคำฟ้อง (Indictment) โดยการออกคำสั่งที่เรียกว่า Mandamus ,Prohibition หรือ Certiorari

ผู้พิพากษาของศาลในแผนกนี้เรียกว่า High Courts Judge or Puisne Judge เป็นตำแหน่งผู้พิพากษาที่ทำงานเต็มเวลา มีเงินเดือนประจำ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของลอร์ดชานเซลเลอร์ (Lord Chancellor) โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 10 ปี องค์กรนี้นั้นใช้ผู้พิพากษา 3 คน มี Lord Chief Justice⁵⁴ เป็นประธาน

ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) ศาลอุทธรณ์อังกฤษแบ่งออกเป็น 2 แผนกแยกออกจากกันคือ แผนกคดีแพ่งและคดีอาญา มีเขตอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์เท่านั้น ซึ่งเป็นการอุทธรณ์มาจากศาลจังหวัด (Crown Court) และคดีนั้นเป็นการพิจารณาโดยมีคำฟ้อง (Indictment) ผู้พิพากษามี Lord Chief Justice เป็นประธาน และ Lord Justices of Appeal เป็นผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์

องค์กรนี้โดยปกติในศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา ประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน แต่ในบางครั้งอาจประกอบด้วยผู้พิพากษาเต็มคณะ 5 คนถึง 7 คนก็ได้

3) ศาลสูงสุด

ศาลสูงสุดของประเทศอังกฤษคือ ศาลสภาขุนนาง (House of Lords) ซึ่งเป็นสถาบันเดียวกับสภาขุนนางในฐานะที่เป็นรัฐสภา (British Parliament) คดีที่จะขึ้นมาสู่ศาลนี้ต้องได้รับการพิจารณาโดยคณะกรรมการกฎหมายของสภานี้ ซึ่งประกอบไปด้วย ลอร์ดชานเซลเลอร์ (Lord Chancellor) ลอร์ด ออฟ แอปเพิล อิน ออดีนารี (Lords of Appeal in Ordinary) และเพียร์ (Peers) ซึ่งดำรงตำแหน่งทางตุลาการ ผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า 3 คน เป็นองค์กรพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาทั้งปวง แต่ปกติจะนั่งพิจารณา 5 คน ผู้พิพากษาแต่ละคนจะเขียนคำวินิจฉัยของตนเอง ผลของคดีถือตามเสียงข้างมาก

⁵³ Case Stated คือ วิธีอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายจากศาลแขวง (Magistrates Courts) หรือ ศาลจังหวัด (Crown Court) ไปยังศาลสูง (High Courts).

⁵⁴ Lord Chief Justice เป็นตำแหน่งผู้พิพากษาที่ทำงานเต็มเวลา มีเงินเดือนประจำ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี โดยคัดเลือกจากผู้พิพากษาในศาลสูง หรือศาลอุทธรณ์ หรือผู้เป็นทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่า 15 ปี และจะเกษียณอายุเมื่ออายุครบ 75 ปี.

ศาลฎีกาขุนนางมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์ในส่วนคดีอาญาที่มีการอุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์อังกฤษ และนอร์ธเทอน ไอร์แลนด์ (Northern Ireland) ศาลฎีกาขุนนางมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) และจาก ศาลไฮคอร์ท แผนกควีนส์เบนช์ (Queen's Bench Division Court) ซึ่งทั้งโจทก์และจำเลยอาจอุทธรณ์ได้ แต่จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา หรือจากศาลฎีกาขุนนางเสียก่อน อุทธรณ์โดยให้เหตุผลว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญอันเกี่ยวกับสาธารณประโยชน์ (Point of law of general public importance) เพื่อเป็นการป้องกันมิให้คดีเล็กน้อย หรือคดีที่มีได้มีความสำคัญขึ้นสู่ศาลสูง

3.3.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา

การอุทธรณ์คำพิพากษิตามระบบกฎหมายอังกฤษอยู่ภายใต้ The criminal appeal act 1968 ในการพิจารณาถึงสิทธิในการอุทธรณ์ของกลุ่มความตามระบบศาลของประเทศอังกฤษจะต้องพิจารณาถึงว่าคดีนั้นๆ ได้รับการพิจารณาโดยวิธี Summary Trial ซึ่งเป็นวิธีการสำหรับการพิจารณาคดีที่ไม่มีค่าฟ้องที่ใช้กันในศาลแขวง สำหรับความผิดประเภท Summary Offences และ Offences triable by either way หรือคดีดังกล่าวได้รับการพิจารณาโดยวิธีที่มีค่าฟ้อง ในศาลจังหวัด (Crown court) ซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจชั้นต้นในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา สำหรับความผิดประเภท Indictable Offences และ Offences triable by either way เป็นการพิจารณาคดีที่มีค่าฟ้อง (Indictment) คดีที่ได้รับการพิจารณาโดยวิธี Summary Trial และ โดยวิธี Indictment ย่อมจะมีวิธีการอุทธรณ์และฎีกาแตกต่างกัน

1) การอุทธรณ์

(1) คดีอาญาที่พิจารณาโดยวิธี Summary Trial ในศาลแขวง (Magistrates Courts)

กรณีที่การพิจารณาคดีอาญาโดยไม่มีค่าฟ้อง (Indictment) ซึ่งเป็นการพิจารณาแบบ Summary Trials โดยเริ่มต้นการพิจารณาที่ศาลแขวงและการพิจารณานั้นไม่มีลูกขุน (Jury) เพราะความผิดประเภทที่พิจารณาในศาลแขวงเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง⁵⁵ จำเลยที่ถูกศาลแขวงลงโทษ อาจอุทธรณ์ได้แย้งในปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงไปยังศาลจังหวัด (Crown court) และหากยังไม่พอใจในคำตัดสินของศาลจังหวัด (Crown court) ก็สามารถอุทธรณ์ได้แย้งเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงไปยังศาลสูงแผนกควีนส์เบนช์ (Queen's Bench Division Court) และฎีกาเฉพาะข้อกฎหมายต่อศาลฎีกาขุนนางได้ ตามลำดับ ซึ่งการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงดังกล่าว ทำได้โดยวิธีการที่เรียกว่า On Case Stated

⁵⁵ วิสันต์ เพิ่มทวีผล. (2534). การตรวจสอบและการกำหนดข้อเท็จจริงในคดีอาญา. หน้า 72.

ในการอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลจังหวัด (Crown court) จำเลยที่ถูกพิพากษา ลงโทษอาจอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าจำเลยได้กระทำความผิด หรือจะโต้แย้งเฉพาะโทษก็ได้ แต่โจทก์ไม่มีสิทธิอุทธรณ์หากศาลแขวง (Magistrates Courts) พิพากษายกฟ้องของโจทก์ ผู้พิพากษาในศาลจังหวัด (Crown court) จะนั่งพิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง (Magistrates Courts) โดยไม่ใช่ลูกขุน แต่จะนั่งพิจารณาร่วมกับผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้พิพากษาในศาลแขวง (Lay Magistrates) 2-4 คน โดยมีผู้พิพากษาหมุนเวียน (Circuit Judges) หรือ Recorder เป็นประธาน คำวินิจฉัยให้ถือตามเสียงข้างมาก⁵⁶

การอุทธรณ์คำพิพากษาเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลสูงแผนกควีน เบนซ์ (Queen's Bench Division Court) อาจเป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลแขวง (Magistrates Courts) โดยตรงในปัญหาข้อกฎหมายโดยวิธีการ On Case Stated เช่น อุทธรณ์โต้แย้งว่าศาลแขวง ใช้กฎหมายไม่ถูกต้อง หรือฟังพยานขัดต่อกฎหมาย หรืออาจเป็นกรณีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษา ของศาลแขวง (Magistrates Courts) ต่อศาลจังหวัด (Crown court) แล้วแต่ยังไม่พอใจในคำพิพากษา จึงอุทธรณ์ต่อไปยังศาลสูงแผนกควีนเบนซ์ (Queen's Bench Division Court)⁵⁷ ซึ่งหากคู่ความเลือก ที่จะอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายในทางใดแล้วย่อมไม่มีสิทธิกลับไปเลือกอุทธรณ์ปัญหาข้อ กฎหมายในอีกทางหนึ่งได้ ศาลที่พิจารณาอุทธรณ์ในกรณีนี้ประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 คนเป็นองค์ คณะทำการพิจารณาพิพากษา แต่ตามปกติจะมี 3 คนซึ่งรวมถึง Lord chief justice ในการอุทธรณ์ โดยตรงในปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงไปยังศาลสูงนี้คู่ความฝ่ายที่เสียหาย ตลอดจนผู้เสียหายที่มีได้ เป็นคู่ความในคดีจะต้องร้องขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลแขวง (Magistrates Courts) แต่ศาลแขวง อาจมีคำสั่งปฏิเสธได้เมื่อเห็นว่าอุทธรณ์นั้นไม่เป็นสาระ (Fivolous Appeal) ซึ่งหากศาลแขวงยกคำ ร้องดังกล่าว ผู้ร้องอาจร้องขอต่อศาลสูงให้ออกคำสั่งให้ศาลแขวงรับคำร้องขอได้ จะเห็นว่า กฎหมายกำหนดให้อุทธรณ์ก้าวกระโดดได้โดยไม่เป็นไปตามลำดับชั้นของศาลนั้น เฉพาะแต่ใน คดีอาญาเล็กน้อยๆที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงเท่านั้น ซึ่งควรให้คดีเหล่านี้ยุติลงได้โดยเร็วอัน จะเกิดผลดียิ่งกว่าการที่จะต้องอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายนั้น ไปตามลำดับชั้นของศาล

ภายหลังจากที่ศาลสูงแผนกควีนเบนซ์ (Queen's Bench Division Court) ได้ทำ การวินิจฉัยอย่างใดแล้ว คู่ความอาจฎีกาเฉพาะข้อกฎหมายไปยังศาลฎีกาขุนนางได้อีก แต่ปัญหาข้อ กฎหมายนั้นต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญอันเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชนโดย

⁵⁶ สุนัย มโนมัยอุดม. (2545). ระบบกฎหมายอังกฤษ. หน้า 198.

⁵⁷ แหล่งเดิม.

ส่วนรวม ทั้งการฎีกาต่อศาลสูงสุดในกรณีนี้จะต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกาจากศาลชั้นอุทธรณ์ หรือจากศาลฎีกาชั้นต้นเสียก่อน⁵⁸

ในกรณีที่การพิจารณาคดีในศาลแขวง (Magistrates Courts) และศาลแขวงเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดจริง แต่ศาลแขวงไม่อาจพิพากษาลงโทษจำเลยได้เพราะเกินอำนาจศาลแขวง ศาลแขวงจึงได้ส่งตัวจำเลยมายังศาลจังหวัด (Crown court) เพื่อให้ลงโทษจำเลยนั้น จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์เฉพาะโทษไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาได้⁵⁹

(2) คดีอาญาที่พิจารณาโดยวิธี Indictment Trial ในศาลจังหวัด (Crown court)

เมื่อศาลจังหวัดในฐานะที่เป็นศาลเริ่มต้นคดีได้พิจารณาคดี กระทบมีคำพิพากษาแล้วนั้น การโต้แย้งคำพิพากษาของศาลจังหวัดในปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) ถือเป็นสิทธิของคู่ความ (As of right) แต่การอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายปนข้อเท็จจริงไม่ถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความที่สามารถกระทำได้ ผู้อุทธรณ์จะต้องขออนุญาตจากศาลอุทธรณ์ก่อน หรือจะต้องได้รับคำรับรอง (Certificate) จากผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีในศาลจังหวัด (Crown court) ว่าเป็นปัญหาอันควรได้รับการวินิจฉัยในชั้นอุทธรณ์ ในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพ จำเลยไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยว่าจำเลยได้กระทำความผิด จำเลยคงอุทธรณ์โต้แย้งได้เฉพาะโทษเท่านั้น⁶⁰ โดยการอุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยของศาลจังหวัด (Crown court) ต้องแสดงเหตุ ดังนี้ คำวินิจฉัยของคณะลูกขุนควรยกเลิก (Set aside) เพราะคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นคำวินิจฉัยที่ไม่ปลอดภัย และไม่เป็นที่น่าพอใจ (unsafe and unsatisfactory) หรือคำพิพากษาของศาลไม่ถูกต้องในข้อกฎหมาย หรือประการสุดท้ายศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้องในสาระสำคัญ

เมื่อศาลอุทธรณ์วินิจฉัยอย่างไรแล้ว โจทก์หรือจำเลยอาจฎีกาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายต่อไปยังศาลฎีกาชั้นต้นได้ แต่จะต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกาจากศาลชั้นอุทธรณ์ หรือจากศาลฎีกาชั้นต้นเสียก่อน⁶¹ แต่ปัญหาข้อกฎหมายนั้นต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญอันเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม

2) การฎีกา

ในที่นี้คือการอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลฎีกาชั้นต้น (House of Lords) การฎีกาในกรณีนี้เกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ กรณีที่การพิจารณาคดีอาญาโดยไม่มีคำฟ้อง

⁵⁸ The Criminal Appeal Act 1968 article 33.

⁵⁹ สุนัย มโนมัยอุตม. เล่มเดิม. หน้า 200-201.

⁶⁰ สุนัย มโนมัยอุตม. เล่มเดิม. หน้า 202.

⁶¹ The Criminal Appeal Act 1968 article 33(2).

(Indictment) ซึ่งเป็นการพิจารณาแบบ Summary Trials โดยเริ่มต้นการพิจารณาที่ศาลแขวง และมีการอุทธรณ์ต่อศาลจังหวัด (Crown court) และศาลสูงแผนกควีนส์เบนช์ (Queen's Bench Division Court) ตามลำดับและภายหลังจากที่ศาลสูงแผนกควีนส์เบนช์มีคำวินิจฉัยอย่างใดแล้ว คู่ความอาจฎีกาเฉพาะข้อกฎหมายไปยังศาลฎีกาชั้นต้นได้อีก และกรณีที่สองคือ เมื่อศาลจังหวัดในฐานะที่เป็นศาลเริ่มต้นคดีได้พิจารณาคดีที่มีคำฟ้องแล้ว และมีการอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) คู่ความอาจฎีกาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายต่อไปยังศาลฎีกาชั้นต้นได้ แต่จะต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกาจากศาลชั้นอุทธรณ์ หรือจากศาลฎีกาชั้นต้นเสียก่อน⁶² โดยในการฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายสู่ศาลฎีกาชั้นต้นอันเป็นศาลสูงสุดของประเทศจะต้องแสดงเหตุผลว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับสาธารณประโยชน์ (Point of law of general public importance)⁶³ เพื่อป้องกันมิให้คดีเล็กๆ น้อยๆ หรือคดีที่มีได้มีความสำคัญขึ้นสู่ศาลสูง⁶⁴

3.3.3 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาของศาลสูง

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศอังกฤษ จะวางหลักให้การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงยุติเพียง ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) เท่านั้น ศาลสูงสุดของประเทศ (House of Lords) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลทบทวน (Review Court) โดยทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากปัญหาข้อเท็จจริงอุทธรณ์ได้เพียงครั้งเดียว แต่อยู่ภายใต้การพิจารณากลับกรองอย่างรอบคอบ กล่าวคือ การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงใช้ขณะลูกขุนในการฟังพยานหลักฐาน โอกาสฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดจึงมีน้อยมาก ดังนั้น ในกรณีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์จึงไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นเสียเอง นอกจากอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง (Magistrates Court) ซึ่งเป็นการพิจารณาได้ใหม่ทั้งคดี และการอุทธรณ์จากศาลจังหวัด (Crown Court) เฉพาะกรณีอ้างพยานหลักฐานใหม่ เห็นได้ว่าในประเทศอังกฤษมีศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) อยู่ด้วยกัน 2 ชั้น คือศาลชั้นต้น ได้แก่ ศาลแขวง (Magistrates Court) และศาลจังหวัด (Crown Court) และในชั้นอุทธรณ์อังกฤษ ได้แก่ ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) ในกรณีพิจารณาอุทธรณ์จากศาลจังหวัด (Crown Court) โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น ซึ่งโดยปกติศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) จะมีหน้าที่เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review) เช่นเดียวกับศาลสูงสุด (House of Lords) ฟังสังเกตว่า กรณีที่ศาล Crown Court พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจาก Magistrates Court ซึ่งเป็นการพิจารณาในลักษณะการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี และกรณีศาลอุทธรณ์

⁶² The Criminal Appeal Act 1968 article 33(2).

⁶³ The Administration of Justice Act 1960.

⁶⁴ สุนัย มโนมัยอุคม. เล่มเดิม. หน้า 189-190.

ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) พิจารณาอุทธรณ์จาก Crown Court ซึ่งเป็นการอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาซึ่งเป็นศาลสูงชั้นกลาง ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เนื่องจากต้องพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงด้วย ซึ่งในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาได้มีการสืบพยานหลักฐานใหม่เฉพาะในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง เพื่อชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ซึ่งสอดคล้องตามหลักการค้นหาความจริงอันเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณา (Trial Court)

ในประเทศอังกฤษการพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาจะเป็นลักษณะการทบทวนในข้อกฎหมาย แม้จะมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงด้วยก็ตามก็จะไม่มีการตรวจสอบความจริงใหม่ ในการพิจารณาจะพิจารณาจากสำนวนคดี (Record) เนื่องจากการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของ Crown Court ได้กระทำโดยคณะลูกขุนซึ่งเชื่อว่ามีผลครบรอบคอบดีแล้ว ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นรับฟังมาอีก เพราะศาลอุทธรณ์ไม่ได้เห็น ไม่ได้ฟังถ้อยคำพยานด้วยตนเอง เว้นแต่กรณีอุทธรณ์มีการอ้างพยานหลักฐานใหม่ เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญามีอำนาจรับฟังข้อเท็จจริงนั้นใหม่ได้ สังเกตว่า ศาลสูงในประเทศอังกฤษจะไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ซึ่งต่างจากประเทศไทยแม้ศาลอุทธรณ์จะไม่ได้รับฟังพยานหลักฐานด้วยตนเอง แต่ศาลอุทธรณ์สามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงเสียใหม่ได้

ในระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ มีการให้อำนาจแก่อัยการสูงสุด (Attorney General) ในการยื่นอุทธรณ์เพื่อให้ศาลสูงได้วินิจฉัยเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย (Appeal on a point of law) ทั้งนี้การอุทธรณ์ต้องอยู่ภายใต้มาตรา 36 แห่ง The Criminal Justice Act 1972 กล่าวคือว่า หากในคดีดังกล่าวจำเลยได้รับการพิพากษาให้ยกฟ้อง อัยการสูงสุด (Attorney General) อาจค้นหาข้อกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์ยกขึ้นวินิจฉัยในคดีนั้น โดยข้อกฎหมายที่ศาลยกขึ้นไม่จำเป็นต้องมีผลในทางเปลี่ยนแปลงผลแห่งคดี ซึ่งในการวินิจฉัยของศาลสูงเกี่ยวกับการอุทธรณ์ตามมาตรานี้จะไม่มีผลต่อคำพิพากษายกฟ้องของศาลล่าง⁶⁵ และกระบวนการวิธีพิจารณาจะไม่ถูกยกเป็นประเด็นในการอุทธรณ์ คำพิพากษาให้ยกฟ้อง ความมุ่งหมายของกระบวนการพิจารณาตามมาตรานี้ก็เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้และตีความปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญ ซึ่งปัญหาข้อกฎหมายที่จะมีการยกขึ้นอุทธรณ์ตามมาตรานี้ก็ควรมีลักษณะดังนี้

1. คำชี้ขาดที่มีความชัดเจนและถูกต้องอย่างเพียงพอที่จะได้รับการตรวจสอบโดยศาลสูง
2. คำชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมายซึ่งโต้แย้งคำวินิจฉัยในคดีนั้นๆ

⁶⁵ สุนัย มโนมัยอุคม. เล่มเดิม. หน้า 204.

3. คำวินิจฉัยที่เป็นประเด็นสำคัญที่อาจมีคดีอื่น ๆ วินิจฉัยในประเด็นข้อกฎหมายนั้นๆ

ในการยื่นอุทธรณ์ของอัยการสูงสุด (Attorney General) ไม่มีกฎหมายใดจำกัดในเรื่องระยะเวลา ดังนั้นการยื่นอุทธรณ์ของอัยการสูงสุดจึงไม่ถูกจำกัดด้วยเวลา แต่ก็ควรกระทำโดยเร็ว (Expediently) เพื่อให้ศาลสามารถดำเนินการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายทั้งนี้เนื่องจากการใช้การตีความกฎหมายหากกระทำจนเสียหายย่อมกระทบเป็นวงกว้าง ดังนั้นอัยการจึงควรกระทำโดยเร็ว แม้ว่าการยื่นอุทธรณ์ตามมาตรานี้จะไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาก็ตาม นอกจากนี้หากมีการยื่นอุทธรณ์ตามมาตรานี้ศาลไม่ควรเปิดเผยพยานหลักฐานของจำเลยโดยปราศจากความยินยอม

3.4 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยรัฐต่างๆที่มีระบบศาลและระบบกฎหมายเป็นของตนเอง เรียกกฎหมายของมลรัฐต่างๆว่า State Law และเรียกกฎหมายของรัฐบาลกลางว่า Federal Law การใช้กฎหมายภายในประเทศต้องคำนึงกฎหมายทั้งที่เป็น State Law และ Federal Law ดังนั้นอเมริกันชนจึงต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของทั้งสหรัฐ (Federal Law) และมลรัฐ (State Law)

3.4.1 โครงสร้างศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศรัฐรวม ระบบศาลของสหรัฐอเมริกาคือเป็นระบบศาลคู่ ประกอบด้วยศาลสหรัฐและศาลมลรัฐ แต่ละมลรัฐและรัฐบาลกลางต่างก็มีระบบศาลของตนเอง

1) ศาลสหรัฐ (Federal Courts) เป็นศาลของรัฐบาลกลางตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและความผิดตามกฎหมายแห่งสหรัฐ สนธิสัญญา กฎหมายทางทะเล และคดีพิพาทระหว่างมลรัฐ

ศาลสหรัฐแบ่งเป็น 3 ลำดับชั้นศาล ได้แก่

(1) ศาลจังหวัดของสหรัฐ (Federal District Court) เป็นศาลชั้นต้นของสหรัฐ มีเขตอำนาจทั่วไปของรัฐบาลกลาง ในศาลจังหวัดจะมี U.S. magistrate ทำหน้าที่เช่นเดียวกับผู้พิพากษาในศาลแขวงของมลรัฐ โดยมีได้มีการแยกเป็นศาลต่างหากอย่างไรในระบบศาลของมลรัฐ ศาลจังหวัดของสหรัฐมีเขตอำนาจในคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญาของสหรัฐ ถ้าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของมลรัฐ จำเลยอาจร้องขอให้พิจารณาคดีนั้นในศาลจังหวัดของสหรัฐได้ ในเมื่อแสดงให้เห็นว่าศาลของมลรัฐได้ละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐ⁶⁶

(2) ศาลอุทธรณ์ของสหรัฐ (United States Court of Appeal) เป็นศาลระดับกลางในกระบวนการยุติธรรมของสหรัฐแบ่งออกเป็น 12 เขต (Circuits)

⁶⁶ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย, เล่มเดิม, หน้า 20-21.

คดีที่อุทธรณ์จากศาลจังหวัดของสหรัฐมายังศาลอุทธรณ์ของสหรัฐนี้ ถือเป็นสิทธิของคู่ความและสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ปัจจุบันศาลอุทธรณ์สหรัฐนั้นทำหน้าที่ 2 อย่างควบคู่กันไปคือ การแก้ไขข้อผิดพลาดของศาลล่าง (Corrective) และป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาด (Preventive)⁶⁷ เนื่องจากศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นศาลระดับแรกของการอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จึงต้องรับพิจารณาคดีทุกคดี ไม่มีกรณีการใช้ดุลพินิจเลือกพิจารณาคดีดังเช่นศาลฎีกา อย่างไรก็ตามศาลอุทธรณ์อาจกำหนดบทลงโทษสำหรับคู่ความที่ทำให้ศาลเสียเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์ที่ไม่มีสาระแก่คดี (frivolous) ได้⁶⁸

(3) ศาลฎีกาของสหรัฐ (U.S. Supreme Court) เป็นศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาไม่อาจมีการอุทธรณ์ต่อไปได้อีก (last resort) ประกอบด้วยผู้พิพากษา 9 คน การพิจารณาจะต้องนั่งครบ 9 คนเสมอ

ศาลฎีกาของสหรัฐมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์ของสหรัฐ คดีที่อุทธรณ์มาจากศาลฎีกาของมลรัฐ และมีอำนาจชี้ขาดว่ากฎหมายหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐและตกเป็น โฆษะหรือไม่ด้วย

การที่ศาลฎีกาของสหรัฐจะรับคดีไว้พิจารณาเป็นดุลพินิจของศาลว่าจะรับคตินั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (Discretionary power) แต่หากเป็นคดีที่กฎหมายบังคับคู่ความก็สามารถฎีกาขึ้นสู่ศาลฎีกาของสหรัฐได้ แต่หากเป็นกรณีที่อยู่ในดุลพินิจของศาลฎีกาว่าจะเลือกรับไว้พิจารณาหรือไม่ นั้น คู่ความจะต้องยื่นคำร้องที่เรียกว่า “Writ of Certiorari” เพื่อขอให้ศาลฎีกาของสหรัฐรับคดีไว้พิจารณา⁶⁹ ในกรณีนี้ศาลจะปฏิบัติตาม “Rule of Four” กล่าวคือ หากผู้พิพากษาจำนวน 4 ใน 9 คน ประสงค์จะรับคำร้อง Writ of Certiorari คดีจึงจะได้รับการพิจารณา⁷⁰

2) ศาลของมลรัฐ (State Court) มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาที่เกิดขึ้นในมลรัฐนั้นๆ ซึ่งศาลของแต่ละมลรัฐ ต่างก็มีลักษณะที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามอาจจะแบ่งได้เป็น 3 ชั้นศาล คือ

(1) ศาลชั้นต้น ระดับต่ำสุดคือศาลแขวง (magistrate court) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจจำกัด

ก. มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เป็น Misdemeanor คือคดีที่มีความผิดไม่ร้ายแรง

⁶⁷ Paul D. Carrington & Barbara Allen Babcock. (1977). **Civil Procedure**. p. 266.

⁶⁸ Jack S. Emery. (2000). **Civil Procedure Litigation**. p. 23.

⁶⁹ Charles Alan Wright. (1994). **Law of Federal Courts**. p. 530.

⁷⁰ Daniel John Meador. (1991). **American Courts**. p. 26-27.

ข. ทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องในคดีอาญาที่เป็นความผิด Felony หรือความผิดมีโทษอุกฉกรรจ์

ถัดจากศาลแขวงขึ้นไปเป็นศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (General jurisdiction) แต่ละมลรัฐเรียกชื่อเช่น Superior Court, Circuit Court, District Court และ Court of Common Plea มีเขตอำนาจเป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดที่เป็น felony นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์โดยพิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง⁷¹

(2) ศาลอุทธรณ์ระดับกลาง (Intermediate Court of Appeal) รับผิดชอบที่มีการอุทธรณ์จากศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปมายังศาลอุทธรณ์นี้ การอุทธรณ์จึงอุทธรณ์มายังศาลอุทธรณ์ระดับกลางก่อน ส่วนในบางมลรัฐที่ไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง การอุทธรณ์จะอุทธรณ์มายังศาลฎีกาของมลรัฐโดยตรง

(3) ศาลฎีกาของมลรัฐ (State Supreme Court) ถือเป็นศาลสูงสุดในกระบวนการยุติธรรมของมลรัฐ บางมลรัฐเรียกว่า Supreme Court ส่วนมลรัฐที่ไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลางเรียกศาลฎีกาว่า Court of Appeal การอุทธรณ์มายังศาลฎีกาของมลรัฐ เป็นดุลพินิจของศาลฎีกาที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (Discretionary power)

3.4.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา

1) การอุทธรณ์

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นแม้ว่าสิทธิในการอุทธรณ์จะมีได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐ เสมือนอย่างสิทธิขั้นมูลฐานอื่นๆ⁷² แต่กฎหมายของทุกมลรัฐและรัฐบาลกลาง ต่างก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิของจำเลยในการอุทธรณ์ โดยจำเลยมีสิทธิในการอุทธรณ์โดยอัตโนมัติ ซึ่งถือเป็น Matter of Rights กล่าวคือ เมื่อจำเลยถูกตัดสินลงโทษ ไม่ว่าจะด้วยความผิดประเภทใดก็ตาม ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่งไปยังศาลในลำดับที่สูงกว่าโดยไม่มีการจำกัดสิทธิ แต่การอุทธรณ์ต่อไป คือการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์มักเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายซึ่งในชั้นนี้ ศาลสูงสุดมีดุลพินิจเลือกรับคดีใดไว้พิจารณาได้ ในชั้นนี้การอุทธรณ์ไม่จัดว่าเป็นสิทธิอีกต่อไป⁷³

สิทธิในการอุทธรณ์ชั้นแรกนั้นเป็นสิทธิอย่างหนึ่งโดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย การอุทธรณ์จึงไม่มีข้อจำกัดใดๆทั้งสิ้น ในคดีอาญาที่เป็นคดีความผิด

⁷¹ Jack S. Emery. Op.cit. p. 25-26.

⁷² วิสาร พันธุณะ. (2521, กันยายน-ตุลาคม). “วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา.” *คุณภาพ*, 25, 5. หน้า 39-69.

⁷³ Delmar Karlen. Op.cit. p. 214.

เล็กน้อยที่มีการพิจารณากันในศาลแขวงซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจจำกัด การอุทธรณ์จึงต้องอุทธรณ์ไปยังศาลที่มีเขตอำนาจเป็นการทั่วไป ซึ่งถ้าจำเลยต้องการก็จะได้รับการพิจารณาโดยลูกขุน แต่ถ้าคดีนั้นผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้พิจารณาซึ่งเป็นศาลตามเมืองใหญ่ๆ ก็จะไม่ได้รับการพิจารณาคดีโดยลูกขุน

2) การฎีกา

การอุทธรณ์ต่อศาลสูงสุดสหรัฐ เป็นการอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น และศาลสูงสุดมีดุลพินิจที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ก็ได้ (Discretion) โดยผู้ร้องขอต้องร้องขอ (certiorari) ต่อศาลสูงสุดทั้งนี้เพื่อให้ศาลสูงสุดออกหมายที่เรียกว่า Writ of certiorari เรียกให้ส่งคดีขึ้นไปให้ศาลสูงสุดพิจารณาต่อไปได้

ในระบบศาลของมลรัฐ มลรัฐที่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง ศาลสูงสุดของมลรัฐมักเลือกพิจารณาคดีอาญาที่มีโทษรุนแรง และคดีอื่นๆ ที่เห็นว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญในมลรัฐที่ไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง ศาลสูงสุดจะต้องรับคดีไว้พิจารณาเสมอ เพราะการอุทธรณ์ชั้นแรกจากศาลชั้นต้นมายังศาลสูงสุดมลรัฐ เป็นสิทธิอย่างหนึ่งของคู่ความ จึงไม่มีโอกาสที่ศาลสูงสุดจะใช้ดุลพินิจเลือกรับคดีเอาไว้พิจารณาได้ ในขณะที่ศาลสูงสุดสหรัฐมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการเลือกรับคดีใดไว้พิจารณา โดยอาจเลือกคดีที่ศาลสูงสุดมลรัฐได้พิพากษาแล้ว หรือเลือกคดีจากที่ศาลอุทธรณ์สหรัฐได้พิพากษาแล้วก็ได้⁷⁴

เมื่อคู่ความนำคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาของสหรัฐ ศาลฎีกามีอำนาจจัดการคดีดังกล่าวได้หลายวิธี

วิธีแรกคือ การปฏิเสธไม่รับคดีนั้นเพื่อพิจารณาเลย วิธีนี้เป็นวิธีที่ศาลฎีกาใช้ปฏิบัติกับคดีส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 93 ของจำนวนคดีในปี ค.ศ. 1982 ที่ฎีกาต่อศาลฎีกา จะถูกปฏิเสธด้วยวิธีนี้

วิธีที่สอง ศาลฎีกาจะรับคดีเข้าพิจารณาเต็มรูปแบบ (full treatment) วิธีนี้ศาลจะรับฟังคำแถลงด้วยวาจาของคู่ความและวินิจฉัยทุกประเด็นที่พิพาท โดยศาลจะยกหลักการและเหตุผลเพื่อสนับสนุนคำวินิจฉัยนั้น

วิธีสุดท้าย ศาลฎีกาจะเลือกรับพิจารณาเพียงบางส่วน เช่น อาจรับคดีไว้พิจารณา โดยไม่รับฟังคำแถลงด้วยวาจาของคู่ความ⁷⁵ โดยศาลจะทำคำวินิจฉัยคดีโดยรวบรัดที่เรียกว่า “Per Curiam”⁷⁶

⁷⁴ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. เล่มเดิม. หน้า 74.

⁷⁵ Lawrence Baum. (1985). *The Supreme Court*. p. 89-107.

⁷⁶ ธิติพันธ์ ฉายบาง. เล่มเดิม. หน้า 157.

ประเภทคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา⁷⁷

(1) คดีที่กฎหมายบังคับให้ศาลฎีกาของสหรัฐต้องรับพิจารณา หรือเป็นสิทธิของคู่ความที่จะฎีกาได้ (Appeal by Right) เช่น คดีข้อพิพาทระหว่างมลรัฐ คดีที่ศาลสหรัฐหรือศาลฎีกาของมลรัฐตัดสินว่า กฎหมายของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือคดีที่ศาลสหรัฐตัดสินยกกฎหมายของมลรัฐว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือขัดต่อกฎหมายของสหรัฐ เป็นต้น

(2) คดีที่ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา มีอำนาจใช้ดุลพินิจรับหรือไม่รับไว้พิจารณาได้แก่ คดีที่อุทธรณ์จากศาลสหรัฐหรืออุทธรณ์จากศาลฎีกาของมลรัฐ เป็นต้น

ศาลฎีกาไม่รับพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง กล่าวคือ ข้อเท็จจริงถูกชี้ขาดโดยคณะลูกขุน ศาลฎีกาจะไม่หยิบยกขึ้นพิจารณาใหม่ แม้จะไม่มีรัฐธรรมนูญห้ามไว้ก็ตาม โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า ศาลฎีกามีเขตอำนาจในการรับอุทธรณ์ทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง⁷⁸ แต่ตามปกติแล้วศาลฎีกาไม่วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง เพราะศาลมีอำนาจพิเศษ คือ การพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย โดยศาลจะปฏิบัติตามหลักแห่งความจำกัดของตนเอง (Rule of self-limitation) ในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น⁷⁹

นอกจากการยื่นคำร้อง Writ of Certiorari แล้ว วิธีอื่นในการนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลฎีกา คือการรับรองโดยศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์อาจรับรองปัญหาข้อกฎหมายในคดีแพ่งหรือคดีอาญาในเวลาใดก็ได้ การรับรองนี้จำกัดเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้นและปัญหาข้อกฎหมายนั้น ต้องมีลักษณะพิเศษและแน่นอน ศาลฎีกาจะไม่ยอมรับการรับรองในปัญหาที่กว้างเกินไป Section 1254, Title 28 U.S.C.A. ให้อำนาจศาลฎีกาที่จะพิจารณาคำพิพากษาที่มีการรับรองฎีกามายังศาลฎีกา แต่ศาลฎีกาอาจไม่รับพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวได้หากว่า การรับรองนั้นไม่เหมาะสม เนื่องจากอำนาจศาลฎีกาในการพิจารณารับรองนี้เป็นดุลพินิจของศาลฎีกา⁸⁰

3.3.3 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาของศาลสูง

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกา มีทั้งระบบศาลมลรัฐ และระบบศาลสหรัฐ แต่ในการศึกษาถึงการพิจารณาคดีอาญาของศาลสูงในที่นี้จะศึกษาเฉพาะการพิจารณาของศาลสูงสุดสหรัฐ (United States of the Supreme Court) เท่านั้น

การพิจารณาคดีอาญาในศาลชั้นต้นของประเทศสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ ศาลจังหวัดสหรัฐ (Federal District Court) และศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction)

⁷⁷ ปวีณา มาศมหิตล. (2533). การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในคดีแพ่ง. หน้า 227-228.

⁷⁸ Section 2 (2) . Article III , U.S. Constitution.

⁷⁹ Charles Alan Wright. Op.cit. p. 801.

⁸⁰ Charles Alan Wright. Op.cit. p. 777.

ใช้คณะลูกขุน (Jury) ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์มักจะให้ความเชื่อถือในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุน เนื่องจากมีความเชื่อว่าการวินิจฉัยของคณะลูกขุนมีความรอบคอบสูง ความผิดพลาดจากการวินิจฉัยมีน้อยมาก การพิจารณาในศาลอุทธรณ์จึงมีลักษณะเพียงการทบทวน (Review) การใช้กฎหมายของศาลชั้นต้นเท่านั้น หน้าที่ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นของคณะลูกขุน ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยมาแล้ว เว้นแต่ เห็นว่าวิญญูชนปกติจะไม่ออกคำตัดสินเช่นนั้น ในกรณีเช่นนี้ ศาลอุทธรณ์จะพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น และออกคำสั่งให้มีการพิจารณาใหม่ ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปก้าวก้าวในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้น⁸¹

ศาลสูงสุดสหรัฐ (The U.S. Supreme Court) มีการพัฒนากระบวนการพิจารณาความอย่างมากมาในการพิจารณาพิพากษาคดี เช่นการออกกฎของศาลสูงสุดสหรัฐ ในส่วนนี้ถือเป็นส่วนที่เป็นทางการ (Formal) กระบวนการพิจารณาในอีกส่วนหนึ่งอยู่ในจารีตประเพณีที่ไม่ได้รับการบัญญัติเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (Unwritten Norms) ในการพิจารณาคดีของศาลสูงสุดสหรัฐ ศาลสูงสุดจะมีได้พิจารณาตลอดทั้งปี ศาลสูงสุดสหรัฐจะกำหนดช่วงเวลา (Term) ช่วงเวลาของการพิจารณาของศาลสูงสุดสหรัฐจะเริ่มต้นขึ้นในวันจันทร์แรกของเดือนตุลาคมกระทั่งจะดำเนินต่อมาและสิ้นสุดในช่วงเดือนมิถุนายนหรือเดือนกรกฎาคมในปีถัดไป โดยปกติศาลสูงสุดจะนั่งพิจารณาช่วงเวลาละ 2 สัปดาห์ เพื่อที่จะรับฟังคำแถลงการณ์ (Argument) และในอีก 2 สัปดาห์ต่อจากนั้นก็จะอนุญาตให้ผู้พิพากษาได้ค้นคว้า คิด และเขียนความเห็นของตนเกี่ยวกับคดีเรื่องนั้นๆ ลงไป⁸² โดยนิติกร (Law Clerk) จะกำหนดตารางแถลงการณ์ด้วยวาจา ในกำหนด 4 – 6 เดือนภายหลังจากที่ศาลสูงสุดใช้ดุลพินิจรับคดีไว้พิจารณาแล้ว (Review)⁸³

ศาลสูงสุดสหรัฐรับฎีกาในปี ค.ศ.1999 จำนวน 7,369 คดี แต่ศาลสูงสุดใช้ดุลพินิจเลือกรับคดีไว้พิจารณาเพียง 81 คดีเท่านั้น ซึ่งคดีส่วนใหญ่จะมีการเสนอเหตุผลในการใช้ดุลพินิจมีคำสั่งไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระสำคัญแก่การรับไว้พิจารณาและพิพากษาด้วย

ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ค้นหาวิธีการจัดการคดีค้างในศาล โดยวิธีการในปัจจุบันก็จะให้เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบแก่ นิติกรในศาลสูงสุด (Law Clerks) นิติกรในศาลสูงสุดมีขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ.1882 โดยท่าน Horace Gray ผู้พิพากษาเป็นผู้ว่าจ้างโดยออกทุนในการจ้างงานนิติกร

⁸¹ ราตรี ดามี. เล่มเดิม. หน้า 62.

⁸² Walter F. Murphy , C.Herman Pritchett ,and Lee Epstein. (2002). **Courts, Judges & Politics : An introduction to the judicial process.** p. 609.

⁸³ Jeffrey A. Segal and Harold J. Spaeth. (2002). **The Supreme Court and The Attitudinal Model Revisited.** p. 280.

เอง ก่อนที่ในเวลาต่อมาจะมีการจ้างงานนิติกรโดยศาลชั้น ในช่วงเริ่มต้นจะมีการฝึกฝนนิติกรหนึ่งคนต่อผู้พิพากษาศาลสูงสุดสองท่าน แต่ในปัจจุบันนี้เพิ่มเป็นนิติกร 4 คนต่อผู้พิพากษาศาลสูงสุด 1 ท่าน และนิติกร 5 คน ต่อประธานศาลสูงสุดสหรัฐ 1 ท่าน อนึ่ง นิติกรที่ทำหน้าที่เป็น Law Clerks นี้จะต้องสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนกฎหมายด้วยผลการศึกษาระดับเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง (First Rank) หรือเป็นผู้อยู่อาศัยอย่างถาวรในรัฐนั้น

ผู้พิพากษาในศาลสูงสุดของสหรัฐมีจำนวนเพียง 9 คน ดังนั้นในการหยิบยกฎีกาปัญหาข้อกฎหมายใดขึ้นมาในชั้นนี้ ผู้พิพากษาจะทำการตั้งตัวแทนของเขาขึ้นมา เพื่อมาทำหน้าที่ทบทวนฎีกาทั้งหลาย โดยมอบหน้าที่นี้แก่นิติกรประจำตัวผู้พิพากษาแต่ละท่าน โดยให้ทำหน้าที่สรุปย่อข้อเท็จจริง ประเด็นปัญหาที่ฎีกาขึ้นมา รวมทั้งเสนอแนวทางวินิจฉัยคดีนี้ว่าเห็นควรวินิจฉัยไปในทางใด

ในการประชุมเพื่อเลือกรับคดีซึ่งจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษาศาลสูงสุดร่วมหนึ่งประชุม ประธานผู้พิพากษามีอำนาจพิเศษ กล่าวคือ ก่อนจะมีการพิจารณาเลือกรับคดี ท่านประธานผู้พิพากษาจะจัดทำบัญชีที่ระบุคดีที่ท่านพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นคดีที่มีคุณค่าแก่การรับไว้พิจารณา โดยรอบคอบจากศาลสูงสุด เรียกบัญชีนี้ว่า Discuss List อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาท่านอื่นๆก็อาจเพิ่มเติมคดีอื่นๆ เข้าไปในบัญชีดังกล่าวนี้ก็ได้ ดังนั้นอำนาจนี้จึงหาได้เป็นอำนาจอันเด็ดขาด⁸⁴

คดีในบัญชีจะได้รับการพิจารณาโดยที่ประชุมโดยประธานศาลสูงสุดอ่านสรุปสาระโดยย่อของแต่ละคดีที่นิติกรจัดทำไว้ให้ผู้พิพากษาท่านอื่นๆดูความเห็นว่าจะรับคดีไว้พิจารณาหรือไม่ คดีที่จะได้รับการพิจารณาจะต้องได้รับมติไม่น้อยกว่า 4 เสียง หรือใช้ 3 เสียงถ้าหากว่ามีผู้พิพากษาในศาลสูงสุดเข้าร่วมหกหรือเจ็ดท่าน⁸⁵ ส่วนคดีที่ได้การรับเลือกน้อยกว่านี้ก็ยังอาจขอให้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาในคราวต่อไปได้ ดังนั้นคดีใดที่ไม่ได้อยู่ใน Discuss List ย่อมถือว่าคดีนั้นไม่ได้รับการพิจารณาจากศาลสูงสุดโดยปริยาย

หลักเกณฑ์ในการเลือกรับคดีของศาลสูงสุดสหรัฐ ศาลสูงสุดได้ออกระเบียบ (Rules) เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาคำร้องของกลุ่มความ หลักเกณฑ์ต่างๆที่ศาลสูงสุดได้กำหนดเป็นแนวทางนั้น อาจสรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังนี้

- (1) เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญที่ศาลสูงสุดยังไม่เคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน
- (2) เป็นข้อกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยไว้แตกต่างกัน

⁸⁴ Walter F. Murphy, C. Herman Pritchett, and Lee Epstein. Op.cit. p. 609-610.

⁸⁵ Jeffrey A. Segal, Harold J. Spaeth, and Sara C. Benesh. (2005). **The Supreme Court in the American Legal System.** p. 276.

(3) เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลล่างตัดสินขัดกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดที่ได้วางเป็นบรรทัดฐานไว้

(4) การปฏิบัติของศาลล่างไม่ตรงกับความยอมรับ หรือหลักปฏิบัติทั่วไปของวิธีพิจารณาความ

โดยระเบียบของศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกา (Rules of the Supreme Court of The United States) นี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ข้างต้นไว้ในกฎหรือระเบียบของศาลสูงสุดในข้อที่ 10⁸⁶

ปัญหาในเรื่องที่ศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐหรือศาลอุทธรณ์แห่งสหรัฐวินิจฉัยข้อกฎหมายขัดกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดที่ได้วางเป็นบรรทัดฐานจะเป็นปัญหาหลักที่ศาลสูงสุดจะรับคดีไว้พิจารณา แต่อย่างไรก็ตามเงื่อนไขที่สำคัญอีกประการก็คือปัญหานั้นจะต้องเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอีกด้วย⁸⁷ ซึ่งหากศาลสูงสุดรับคดีประเภทนี้การทำคำวินิจฉัยก็จะมีลักษณะเป็นการพิพากษากลับเป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณี ผู้พิพากษาอาจรับคดีเพื่อทำคำวินิจฉัยขึ้นตามคำวินิจฉัยของศาลล่างก็ได้ หากเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะวินิจฉัยในปัญหาดังกล่าวเพื่อให้การวินิจฉัยนั้นเป็นบรรทัดฐานให้ใช้บังคับต่อไปในฐานะคำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐาน(Precedent)⁸⁸

⁸⁶ “การพิจารณาคำร้องไม่ใช่สิทธิของคู่ความในการฎีกาข้อกฎหมาย แต่เป็นดุลพินิจของศาล โดยจะพิจารณาอนุญาตเฉพาะกรณีที่มีเหตุผลสำคัญ และศาลจะพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์สหรัฐแห่งหนึ่งวินิจฉัยขัดกับข้อวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์สหรัฐอีกแห่งหนึ่ง หรือวินิจฉัยข้อกฎหมายสหรัฐในทางที่ขัดกับคำวินิจฉัยถึงที่สุดของศาลมลรัฐ หรือไม่ตรงกับการยอมรับหรือหลักปฏิบัติทั่วไปของวิธีพิจารณาความ หรือการที่ศาลล่างได้วินิจฉัยไม่ตรงกับการยอมรับหรือหลักปฏิบัติทั่วไปของวิธีพิจารณาความ และได้มีการบังคับตามคำวินิจฉัยนั้นแล้วจึงขอให้ศาลสูงสุดวินิจฉัยทบทวน

2. เมื่อคำวินิจฉัยถึงที่สุดของศาลมลรัฐได้วินิจฉัยข้อกฎหมายสหรัฐขัดกับคำวินิจฉัยถึงที่สุดของศาลมลรัฐอื่น หรือศาลอุทธรณ์สหรัฐ

3. เมื่อศาลมลรัฐหรือศาลสหรัฐได้วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญในกฎหมายสหรัฐ โดยศาลสูงสุดสหรัฐไม่เคยวินิจฉัยปัญหานี้มาก่อน และเห็นควรจะวินิจฉัยปัญหานี้ หรือมีการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้นขัดกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุด.”

⁸⁷ ริตพินธ์ ฉายบาง, เล่มเดิม, หน้า 157-158.

⁸⁸ แหล่งเดิม.

บทที่ 4

การพิจารณาคดีอาญาของศาลสูงในประเทศไทยและบทวิเคราะห์

4.1 แนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) เป็นช่วงที่ประเทศในทางตะวันตกเรื่องอำนาจซึ่งประเทศเหล่านั้นได้แผ่อิทธิพลเข้าสู่ประเทศต่างๆ ในเอเชีย รวมทั้งประเทศไทยให้จำเป็นต้องรับเอากฎหมายสมัยใหม่จากประเทศในตะวันตกมาใช้ในระบบกฎหมายของตน ซึ่งสาเหตุที่ประเทศไทยรับเอากฎหมายสมัยใหม่จากตะวันตกเนื่องมาจากปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ในปี พ.ศ.2398 ประเทศไทยต้องทำสนธิสัญญาเบาริ่งกับประเทศอังกฤษซึ่งสาระสำคัญก็คือ ข้อตกลงในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ชาวต่างชาติที่กระทำผิดในประเทศไทยขอให้มีการยกเว้นไม่ใช้กฎหมายไทยบังคับ ทั้งนี้เนื่องจากว่ากฎหมายของประเทศไทยยังล้าสมัย ซึ่งสนธิสัญญานี้ นอกจากจะก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางการศาลแล้ว ยังก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจด้วย นอกจากนี้ก็อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไทยจำเป็นต้องยอมรับกฎหมายจากประเทศตะวันตกก็เนื่องจากความไม่เหมาะสมกับกาลสมัยของกฎหมายไทยเดิม อาจกล่าวได้ว่าปัญหาในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตสืบเนื่องมาจากการที่ระบบกฎหมายของไทยยังมีความล้าหลังมาก ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในสมัยเดิมมีการใช้ระบบ “จารีตนครบาล” ซึ่งใช้การทรมานร่างกายเพื่อให้ผู้ถูกไต่สวนได้พิสูจน์ความผิดโดยการดำนําลุยไฟ การพิจารณาคดีอาญาในสมัยนั้นจึงมิได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งต่างจากกฎหมายวิธีพิจารณาความในปัจจุบันที่ถือหลักว่า “การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยเปิดเผย” “หลักจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้พิสูจน์ความผิด” (In dubio pro reo) และหลัก “ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” (Nulla Poena, Sine Lege)¹

การปรับเปลี่ยนประเทศเข้าสู่ยุคใหม่นั้น ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่การปฏิรูปครั้งที่สำคัญปรากฏขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เนื่องจากในช่วงเวลานั้นชาติมหาอำนาจตะวันตกได้ขยายอิทธิพลเข้ามาในเอเชีย การปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยเป็นเรื่องที่ต้องรีบดำเนินการ โดยเฉพาะการปฏิรูปทางด้านการศาลและระบบกฎหมายเพื่อให้ประเทศไทยพ้นจากข้อเสียเปรียบในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณา

¹ แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2547). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. หน้า 135-149.

เขต ซึ่งวิธีการหนึ่งคือการริเริ่มศึกษาด้านกฎหมายในประเทศในบันทึกของเจ้าพระยามหิธร (ลออ ไกรฤกษ์) ได้กล่าวถึงความสำคัญว่าความคิดในการตั้งโรงเรียนกฎหมายนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากความคิดที่จะเลิกศาลกงสุล และเพื่อทำกฎหมายและจัดการศาลยุติธรรมให้ดีขึ้น ในปี พ.ศ.2439 กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์จึงได้จัดตั้งโรงเรียนสอนกฎหมายขึ้น² นอกจากนี้มีการปฏิรูปราชการศาลเสียใหม่โดยรวบรวมศาลซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามกระทรวงกรมต่างๆมาไว้ที่แห่งเดียวกันทั้งมีการแยกอำนาจตุลาการเป็นอิสระจากอำนาจบริหาร นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงกฎหมายเข้าสู่ยุคใหม่ เช่น ในเรื่องสถานภาพของบุคคล กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการพิจารณาคดีและลงโทษผู้กระทำผิดมีการประกาศยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ร.ศ. 115 โดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 แทนซึ่งกฎหมายนี้เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อนเพื่อที่จะมีการร่างประมวลกฎหมายที่สมบูรณ์ต่อไป³ ซึ่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 นั้นบัญญัติขึ้นโดยอาศัยกฎหมายอังกฤษเป็นมูลฐาน อิทธิพลของกฎหมายอังกฤษซึ่งเป็นระบบคอมมอนลอว์นั้นไม่ได้ได้เพียงแต่ถูกนำมาใช้ในทางปฏิบัติเท่านั้น แม้แต่การเรียนการสอนในโรงเรียนกฎหมายในเวลานั้นก็สอนโดยใช้นำหลักกฎหมายอังกฤษมาสอน จากนั้นอิทธิพลของกฎหมายอังกฤษลดความสำคัญลงไป โดยนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสมีบทบาทอย่างสำคัญในการร่างประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴ เนื่องจากการที่ประเทศไทยตัดสินใจจัดทำระบบกฎหมายแบบภาคพื้นยุโรปโดยจ้างนักกฎหมายชาวญี่ปุ่นและฝรั่งเศสดำเนินการจัดทำประมวลกฎหมาย⁵

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตัดสินพระราชหฤทัยเลือกระบบกฎหมายระบบซีวิลลอว์ตามแบบอย่างจากประเทศในภาคพื้นตะวันตกเพื่อใช้ในการปฏิรูปกฎหมาย ซึ่งเหตุผลในการจัดทำประมวลกฎหมายมีผู้ให้ข้อสังเกต 3 ประการคือเพื่อรวบรวมกฎหมายลักษณะเดียวกันที่กระจัดกระจายตามกฎหมายต่างๆเป็นหมวดหมู่ในประมวลกฎหมายเดียวกัน บทบัญญัติกฎหมายไม่สอดคล้องกับกฎหมายสมัยใหม่ นอกจากนี้การจัดทำประมวลกฎหมายเป็น

² แหล่งเดิม.

³ แหล่งเดิม.

⁴ ชาญชัย แสงศักดิ์ และ วรณชัย บุญบำรุง. (2543). สารานุกรมเกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย. หน้า 156-163.

⁵ แสง บุญเฉลิมวิภาส. เล่มเดิม. หน้า 198-204.

โอกาสให้ได้ตรวจชำระกฎหมายทั้งนำเอาหลักกฎหมายใหม่ๆที่ยังไม่เคยมีอยู่ในกฎหมายมาบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายที่ได้มีการร่างขึ้นใหม่⁶

อย่างไรก็ตามแม้ในเวลาต่อมาประเทศไทยจะเลือกเอาระบบกฎหมายตามแบบอย่างของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายก็ตามเห็นได้จากการจ้างนักกฎหมายชาวยุโรปจากประเทศภาคพื้นยุโรปมาเป็นผู้ร่าง กระทั่งมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ.2478 บทบัญญัติตลอดจนหลักเกณฑ์ต่างๆ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้เดินตามแบบอย่างของกลุ่มประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law) แต่แม้ประเทศไทยจะอยู่ในช่วงที่ใช้ประมวลกฎหมายบังคับแล้วก็ตาม การเรียนการสอนกฎหมาย ตลอดจนการอธิบายกฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน ก็ยังคงได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์อยู่⁷

4.2 โครงสร้างและเขตอำนาจของศาล

ศาลอุทธรณ์เกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยในขณะนั้นเรียกว่าศาลความอุทธรณ์ หรือศาลหลวง มีอำนาจพิจารณาคดีในกรณีที่คู่ความเห็นว่าตระลาการ ผู้ถามความ ผู้ถือสำนวน พยานซึ่งเกี่ยวข้องกับคดีของตนกระทำมิชอบหรือไม่ให้ความยุติธรรมแก่ตน คดีที่อุทธรณ์จึงเป็นเรื่องการกล่าวหาว่าผู้พิจารณาความกระทำการอันเป็นการผิดหน้าที่ มิใช่เป็นการฟ้องร้องต่อศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยคดีอีกครั้งตามความหมายดังเช่นในปัจจุบัน⁸

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ประเทศไทยถูกอิทธิพลของชาติตะวันตกจำเป็นต้องมีการปรับปรุงราชการศาลให้เป็นที่ยอมรับแก่นานาอารยประเทศ ในปี พ.ศ.2434 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการประกาศจัดตั้งกระทรวงยุติธรรม ซึ่งตามประกาศดังกล่าวได้ยุบและรวบรวมศาลที่กระจัดกระจายให้คงอยู่ 7 ศาล โดยมีศาลอุทธรณ์ 2 ศาลคือ ศาลอุทธรณ์คดีหลวง และศาลอุทธรณ์คดีราษฎร์ ซึ่งการอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลทั้งสองศาลนี้ไม่ใช่การกล่าวโทษผู้พิพากษาเหมือนแต่เดิม⁹ กระทั่งต่อมาได้มีการยกเลิกศาลอุทธรณ์คดีหลวง บรรดาอรรถคดีทั้งหลายให้

⁶ เรอเน่ กียอง (วิษณุ วรรณ ผู้แปล). (2536, มีนาคม). “การตรวจชำระและร่างประมวลกฎหมายในกรุงสยาม.” วารสารนิติศาสตร์, 30, 1. หน้า 100-101.

⁷ อมรเทพ เมืองแสน. (2549). อิทธิพลของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่มีต่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย. หน้า 113-115.

⁸ ชาญณรงค์ ปราณจิตร และคณะ. (2544). การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา. หน้า 157.

⁹ แหล่งเดิม.

ฟ้องและประทับฟ้องไปยังศาลอุทธรณ์คดีราษฎรทั้งสิ้น ศาลอุทธรณ์คดีราษฎรจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาศาลในกรุงเทพฯ และศาลหัวเมืองต่างๆด้วย ต่อมาเนื่องจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษสำหรับจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมทั้งปวง ร.ศ.115 และประกาศ ร.ศ.116 ในช่วงเวลานี้มีศาลอุทธรณ์ 2 ศาลคือ

ศาลแรกคือศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาความที่อุทธรณ์มาจากศาลในหัวเมืองนอกจากมณฑลกรุงเทพฯ และความอุทธรณ์บางชนิดที่เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมให้อำนาจไว้ โดยคู่ความไม่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลข้าหลวงพิเศษต่อศาลใดศาลหนึ่งเป็นอันขาด ถ้าไม่พอใจก็ให้ถวายฎีกา

ศาลที่สองคือศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ มีอำนาจพิจารณาความที่อุทธรณ์มาจากศาลต่างๆในมณฑลกรุงเทพฯ และจากศาลต่างประเทศหรือศาลแผนก มีอำนาจในหัวเมืองซึ่งต้องบังคับตามสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ

ในสมัยรัชกาลที่ 7 พ.ศ.2469 ให้รวมศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ และศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษเป็นศาลเดียวกัน เรียกว่า ศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์ทั่วราชอาณาจักร ต่อมามีการประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.2477 บัญญัติว่าศาลยุติธรรมมีสามชั้น คือศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา นับแต่นั้นจึงเรียกว่าศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีศาลเดียวเรื่อยมากระทั่งมีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาคขึ้น ปัจจุบันมีศาลอุทธรณ์ภาค 9 ภาคและศาลอุทธรณ์อีก 1 ศาล ดังนั้นรวมศาลอุทธรณ์ในปัจจุบันมี 10 ศาล¹⁰

ศาลฎีกาทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องในการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลล่างทั้งสอง เพราะศาลล่างทั้งสองอาจวินิจฉัยคดีผิดพลาดได้ จึงสมควรให้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยคดีอีกครั้งหนึ่ง ศาลฎีกาในประเทศไทยมีประวัติมาจากประเพณีการทูลเกล้าฯถวายฎีกาของราษฎรที่ร้องทุกข์ต่อพระเจ้าแผ่นดิน แต่เดิมประเทศไทยมีศาลเพียงสองชั้น คือศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์เท่านั้น แต่มีประเพณีการถวายฎีกาเป็นหนังสือร้องทุกข์ต่อพระเจ้าแผ่นดินซึ่งทรงมีพระราชวินิจฉัยประการใดก็ได้ ต่อมาจึงเปลี่ยนแปลงมาเป็นศาลฎีกา¹¹ และให้ถือว่าคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นที่สุด คู่ความไม่มีสิทธิทูลเกล้าฯถวายฎีกาคัดค้านคดีนั้นต่อไป¹² แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติก็มีคู่ความทูลเกล้าฯถวายฎีกาอยู่เสมอ ในปัจจุบันศาลยุติธรรมเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเป็นการทั่วไป กล่าวคืออรรถคดีเรื่องใดไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง หรือศาลทหาร ศาลยุติธรรมย่อมเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น

¹⁰ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 159-162.

¹¹ วิชัย ตันติคุณานนท์. (2545). คำอธิบายกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม. หน้า 14.

¹² พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 วรรค 2.

ศาลยุติธรรมในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ศาลยุติธรรมมีอยู่หลายศาลกระจายไปทั่วราชอาณาจักรจึงอาจแบ่งศาลยุติธรรมตามลักษณะคดีและวิธีพิจารณาที่ศาลนั้นใช้บังคับออกได้เป็น

1. ศาลธรรมดา เป็นศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป โดยใช้วิธีพิจารณาตามแบบที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. ศาลพิเศษ เป็นศาลชั้นต้นที่ใช้วิธีพิจารณาตามแบบที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายเฉพาะของศาลนั้นเป็นพิเศษที่แตกต่างจากคดีธรรมดา เพื่อให้เหมาะสมกับคดีที่มีลักษณะพิเศษ คือศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งแยกไว้เป็นคนละประเภทกับศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษที่จะกล่าวต่อไป เนื่องจากผู้พิพากษาในศาลนี้มิได้ใช้ความรู้ความเข้าใจในการชี้ขาดตัดสินคดีดังกล่าวยิ่งไปกว่าคดีธรรมดา จึงมิได้จัดเป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ

ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งเป็นศาลพิเศษดังกล่าวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แบ่งออกเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ยังไม่มีทั่วทุกจังหวัดในราชอาณาจักร คงมีอยู่บางจังหวัดซึ่งมีความพร้อมที่จะจัดตั้งศาลขึ้น อย่างไรก็ตามบางจังหวัดที่พร้อมแล้วแต่ยังไม่มีงบประมาณจัดตั้งเป็นศาลขึ้น ก็จะตั้งเป็นแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดไปก่อน

สำหรับศาลแขวงไม่ใช่ศาลพิเศษ เป็นเพียงศาลธรรมดาที่มีอำนาจพิจารณาคดีเล็กน้อยเท่านั้น

3. ศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ เป็นศาลชั้นต้นที่ใช้วิธีพิจารณาตามแบบที่บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีของศาลนั้นเป็นพิเศษเนื่องจากคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลนี้เป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษที่จะต้องให้ผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว ศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษในขณะนี้ มีอยู่ 4 ศาล เรียงตามลำดับเวลาที่มีการจัดตั้งดังนี้ ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากรกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลาย

เนื่องจากการอุทธรณ์คำพิพากษาคดีอาญาโดยทั่วไปในปัจจุบัน มีกฎหมายหลายฉบับบัญญัติกระบวนการในการใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งอาจแบ่งตามกฎหมายต่างๆที่ให้สิทธิอุทธรณ์ได้ดังนี้

การอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งคู่ความจะต้องอุทธรณ์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีเรื่องนั้นๆ บทบัญญัติในพระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้กล่าวถึงเรื่องชั้นของศาลเป็นอันดับแรก โดยแบ่งศาลยุติธรรมออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา และยังแบ่งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ออกไปอีกหลายศาล ตั้งอยู่ที่วาระอาณาจักร์ ดังนั้นในการใช้สิทธิอุทธรณ์คดีอาญาต่างๆ ไปจะต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามที่กฎหมายได้แบ่งไว้ตามลักษณะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ การแบ่งชั้นของศาลไว้เช่นนี้ย่อมจะต้องมีบทบัญญัติกำหนดเขตอำนาจของศาลเหล่านั้นรองรับต่อไปด้วย เช่น หากมีคดีอาญาเกิดขึ้นในจังหวัดสงขลา กระทั่งมีการสอบสวนฟ้องร้องต่อศาลจังหวัดสงขลา จนศาลมีคำพิพากษาหากคู่ความจะโต้แย้งคำพิพากษานั้นต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภาค 9 เนื่องจากเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น

การที่ต้องมีการแบ่งศาลชั้นต้นออกเป็นหลายศาลตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น ก็ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่กระจ่ายกันอยู่ทั่วราชอาณาจักร ทั้งเป็นการแบ่งเบาภาระของศาลต่างๆ ให้มีปริมาณคดีที่รับผิดชอบในจำนวนที่เหมาะสม เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเสร็จไปได้โดยรวดเร็ว

นอกจากนี้คู่ความยังสามารถฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้อีกหนึ่งครั้ง ซึ่งการมีศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาคและศาลฎีกาอีก 2 ชั้น สูงขึ้นไปจากศาลชั้นต้นเป็นลำดับนั้น ก็ด้วยวัตถุประสงค์สำคัญที่จะให้ศาลดังกล่าวทำหน้าที่ตรวจสอบคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่าง การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมายได้ถึง 2 ครั้ง จะเป็นการให้สิทธิที่มากกว่ากฎหมายของนานาอารยประเทศ แต่แท้จริงแล้วกลับเป็นกระบวนการวิธีพิจารณาความที่ทำให้ค่าใช้จ่ายของจำเลยและรัฐเพิ่มขึ้น ทั้งกระทบต่อประสิทธิภาพของคำพิพากษาหรือคำสั่งทุกชั้นศาล¹³

การอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 คดีอาญาที่ขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีทั้งในส่วนที่เป็นคดีแพ่งและในส่วนที่เกี่ยวกับคดีอาญา ซึ่งในที่นี่จะกล่าวเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคดีอาญา ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวมีเขตอำนาจเหนือคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดหรือคดีอาญาที่ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาพิจารณาคดีธรรมดาได้ออนมาตามมาตรา 61 วรรคแรก¹⁴ เหตุผลที่ต้องแยกเอาวิธีพิจารณาคดีเยาวชนออกจากวิธีพิจารณาความอาญาตามปกติเนื่องจากเด็ก

¹³ คณิต ฒ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 606.

¹⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 11.

และเยาวชนอาจจะพลาดพลัง หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางการกระทำผิด เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นผู้โง่เขลา และเข่าว้าย ซึ่งอาจถูกชักจูงไปในการกระทำผิดได้โดยง่าย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนโดยมาตรการทางกฎหมายที่แตกต่างไปจากกรณีผู้ใหญ่กระทำผิด เห็นได้ว่ากฎหมายได้พยายามคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของเด็กและเยาวชน¹⁵

การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัวให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่มีเขตอำนาจเหมือนคดีอาญาทั่วไป¹⁶ และสามารถฎีกาต่อศาลฎีกาได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายดังเช่นคดีปกติ

การอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งในคดีอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีและมีอำนาจทำการไต่สวนหรือมีคำสั่งใดๆ ซึ่งผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจ ซึ่งคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียวคือคดีอาญาซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁷

เนื่องจากว่าคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงเป็นคดีอาญาเล็กๆ น้อยๆ ดังนั้นเพื่อให้กระบวนการพิจารณาทำได้โดยเร็ว จึงมีบทบัญญัติที่จะทำให้การพิจารณาโดยเร็ว เช่นคำฟ้องจะทำด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ คำให้การจำเลยจะทำด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้เช่นกัน แต่หากฟ้อง

¹⁵ สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2534). ข้อสังเกตทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. หน้า 11.

¹⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 121 บัญญัติว่า “คดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้พิพากษาหรือมีคำสั่งแล้วให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความเหมือนคดีธรรมดา เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้พิพากษาหรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดให้ใช้วิธีการตามมาตรา 74(1) และ (5) แห่งประมวลกฎหมายอาญา
- (2) กำหนดให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรา 104 เว้นแต่ในกรณีที่การใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นเป็นการพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งเด็กหรือเยาวชนไปเพื่อกักและอบรมมีกำหนดระยะเวลาเกินสามปี
- (3) กำหนดให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรา 105 เว้นแต่การกักและอบรมนั้นมีกำหนดระยะเวลาขั้นสูงเกินสามปี.

¹⁷ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 และมาตรา 25(5).

หรือให้การด้วยวาจาให้ศาลบันทึกใจความไว้เป็นหลักฐานและให้คู่ความลงชื่อไว้ นอกจากนี้ศาล
แขวงอาจทำคำสั่งหรือคำพิพากษาด้วยวาจาก็ได้แต่ต้องทำบันทึกพอให้ได้ใจความ¹⁸

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง ให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ซึ่งหากศาลอุทธรณ์
ทำคำพิพากษาแล้ว คู่ความสามารถฎีกาคำพิพากษาต่อศาลฎีกาได้ดังเช่นคดีอาญาทั่วไป

4.3 ข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษา

การอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งตามกฎหมายไทย ถือเป็นสิทธิอันคู่ความพึง
จะมีได้ โดยการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งทำได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อ
กฎหมาย เว้นแต่จะต้องห้ามมิให้อุทธรณ์และฎีกาโดยบทบัญญัติของกฎหมาย¹⁹

เนื่องจากการอุทธรณ์ หมายถึง การขอให้ศาลที่สูงกว่าทบทวนคำพิพากษาของศาลล่าง
ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย²⁰ เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว หากคู่ความไม่เห็น
ด้วยกับคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าว คู่ความในคดีนั้นอาจร้องขอให้ศาลในลำดับชั้นที่สูงกว่า
ตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างได้ เช่น เรื่องการกำหนดข้อเท็จจริงหรือเรื่องการรับฟัง
พยานหลักฐานของศาลล่างว่าไม่ถูกต้องตรงความจริงอย่างไรบ้าง เรื่องที่เกี่ยวกับข้อกฎหมายที่มี
การกล่าวอ้างว่าศาลล่างปรับใช้หรือตีความข้อกฎหมายไม่ถูกต้องประการใด ตลอดจนการร้อง
ขอให้ศาลลดหย่อนผ่อนโทษลง ซึ่งการร้องขอให้ศาลในลำดับที่สูงกว่าทำการตรวจสอบคำ
พิพากษาของศาลล่างทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงนั้นกฎหมายกำหนดให้ต้องทำ
ตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาในฟ้องอุทธรณ์ และในส่วนที่เป็นรูปแบบ
ของการอุทธรณ์ ศาลในลำดับที่สูงกว่าจึงจะยอมรับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาพิพากษาต่อไป แต่หาก
เป็นอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าในส่วนเนื้อหาในฟ้องอุทธรณ์หรือในส่วนที่เป็นรูปแบบ
ของการอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นในฐานะเป็นศาลที่ทำหน้าที่ตรวจสอบอุทธรณ์ของคู่ความ²¹ ชอบที่จะไม่
รับอุทธรณ์เช่นนั้นไว้พิจารณา แต่หากศาลชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์เช่นนั้นไว้แล้วจนคดีขึ้นมาสู่ศาล
อุทธรณ์หรือศาลฎีกา ศาลสูงชอบที่จะยกอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นนั้นเสีย

¹⁸ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 19 และ
มาตรา 21.

¹⁹ ณรงค์ ใจหาญ. (2545). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. หน้า 137.

²⁰ กนิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 605.

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 วรรค 2.

การอุทธรณ์เป็นการคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างว่าไม่ถูกต้องในส่วนตัวหาใช่เป็นการเริ่มต้นคดีโดยทำเป็นคำฟ้องในศาลชั้นต้นดังนั้นประเด็นต่างๆที่คู่ความจะยกขึ้นกล่าวอ้างในชั้นอุทธรณ์จึงต้องเป็นข้อที่ได้ว่ากันมาแล้วโดยชอบแต่ในศาลชั้นต้น

ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าการอุทธรณ์ฎีกาตามระบบกฎหมายของไทยเป็นระบบสิทธิ ดังนั้นการอุทธรณ์ฎีกาจึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ เว้นแต่จะถูกจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาตามที่กฎหมายบัญญัติ ในที่นี้จะกล่าวถึงข้อจำกัดการอุทธรณ์ฎีกาโดยแบ่งเป็นข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์คดีอาญาตามระเบียบที่ประมุขใหญ่ศาลฎีกา

การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นถือเป็นสิทธิของคู่ความในอันที่จะโต้แย้งคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนทางหนึ่ง ดังนั้นโดยหลักการอุทธรณ์คำพิพากษาจึงเป็นสิทธิของคู่ความ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิของคู่ความไว้ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ขึ้น เพื่อคัดเอาคดีอาญาเล็กน้อยไม่ให้ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ อันเป็นภาระเกินสมควรแก่ศาลอุทธรณ์ และเพื่อให้คดีเล็กน้อยสิ้นสุดการพิจารณาโดยเร็ว

4.3.1 ข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์และข้อจำกัดสิทธิในการฎีกาคำพิพากษาแยกออกจากกัน กล่าวคือ การอุทธรณ์คือการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลชั้นต้นทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ในขณะที่การฎีกาคือการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

1) ข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์

ข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้คดีอาญาเล็กน้อย โดยพิจารณาถึงอัตราโทษไม่ให้คู่ความใช้สิทธิอุทธรณ์ได้ ซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ต้องห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้²² ส่วนปัญหาข้อกฎหมายไม่มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิแต่อย่างใด การอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายจึงพิจารณาแต่เพียงในเนื้อหาของอุทธรณ์นั่นเองว่า อุทธรณ์ฉบับนี้ระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ²³ ข้อกฎหมายที่คู่ความร้องอ้างอิงต้องแสดงชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์²⁴ ซึ่งรวมถึงปัญหา

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ.

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 วรรค 2.

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195.

ข้อเท็จจริงด้วย นอกจากนี้อุทธรณ์จะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย²⁵ ซึ่งหากอุทธรณ์นั้นๆ ไม่ระบุเนื้อหาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ศาลชั้นต้นในฐานะเป็นศาลตรวจอุทธรณ์ (หรือฎีกา) ของคู่ความชอบที่จะไม่รับอุทธรณ์ (หรือฎีกา) นั้นเสียได้ และแม้ศาลชั้นต้นจะตั้งรับอุทธรณ์ (หรือฎีกา) ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาชอบที่จะพิพากษายกอุทธรณ์นั้นเสีย

ในการวินิจฉัยถึงข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ (หรือฎีกา) จะต้องแยกแยะปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายเสียก่อน เพราะปัญหาข้อกฎหมายจะไม่ถูกจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ (ฎีกา) เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับการใช้และตีความกฎหมายสมควรให้ศาลสูงสุดของประเทศซึ่งมีศาลเดียวได้วางแนวทางเพื่อให้การใช้กฎหมายฉบับเดียวกันมีการตีความกฎหมายไปในทางเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์แบ่งเป็นหลายศาลตามเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ สำหรับปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายมีผู้ให้ความหมายดังนี้

“ปัญหาข้อเท็จจริงนั้น เป็นปัญหาที่คู่ความโต้เถียงกันว่า ได้มีการกระทำหรือเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น หรือมีอยู่จริงดังที่คู่ความได้กล่าวอ้างหรือโต้เถียงกันหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ศาลจะต้องรับฟังให้ได้เป็นข้อยุติโดยวินิจฉัยชี้ขาดด้วยการวินิจฉัยจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบต่อศาล ส่วนปัญหาข้อกฎหมายนั้น เป็นเรื่องการแปลความหมายของกฎหมาย ซึ่งศาลจะต้องวินิจฉัยชี้ขาดด้วยการนำข้อเท็จจริงที่รับฟังได้เป็นข้อยุติแล้วนั้นไปปรับเข้ากับตัวบทกฎหมาย หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่าเป็นปัญหาการปรับบทกฎหมายหรือ ปัญหาการหาขอบท นั้นเอง”²⁶

“ปัญหาข้อกฎหมาย ก็คือ ปัญหาการตีความตัวบทกฎหมายนั่นเอง

ปัญหาข้อเท็จจริง คือ ปัญหาว่าความเป็นไปของเหตุการณ์เป็นเช่นนั้นหรือไม่”²⁷

คำพิพากษาฎีกาที่ 2698/2515 (ประชุมใหญ่) ปัญหาว่าการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันหรือไม่ อาจเป็นได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย ถ้ายังโต้เถียงกันอยู่ว่าจำเลยกระทำอย่างไรที่อ้างว่ากระทำเพื่อป้องกัน ย่อมเป็นปัญหาข้อเท็จจริง แต่ถ้าข้อเท็จจริงได้ความยุติแล้วว่ากระทำอย่างไร และคู่ความฎีกาโต้เถียงว่าการกระทำของจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ศาลอุทธรณ์รับฟังมานั้น ถือได้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ดังนี้ จึงเป็นฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15.

²⁶ ธานีศ เกศวพิทักษ์. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม2 ภาค 3-4 (มาตรา 158-245). หน้า 550.

²⁷ คณิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 633.

การฎีกาโต้เถียงคุลยพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของศาล ก็เป็นการอุทธรณ์ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงเช่นกัน แต่ถ้าอุทธรณ์ฎีกาว่าศาลชั้นต้นรับฟังพยานหลักฐานผิดกฎหมาย เช่น รับฟังพยานหลักฐานนอกสำนวน หรืออุทธรณ์โต้เถียงว่า ศาลชั้นต้นรับฟังข้อเท็จจริงผิดไปจาก พยานหลักฐานในสำนวนและวินิจฉัยข้อกฎหมายไม่ถูกต้อง เป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย

แต่อย่างไรก็ตามข้อยกเว้นมาตรา 193 ทวิ บัญญัติให้จำเลย อาจใช้สิทธิอุทธรณ์คำ พิพากษาของศาลชั้นต้นได้ ถ้าหากว่าจำเลยได้รับผลร้ายจากคำพิพากษาของศาลชั้นต้น²⁸ นอกจากนี้ แม้คดีดังกล่าวจะถูกจำกัดสิทธิอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงแต่คดีดังกล่าวก็ยังไปสู่การพิจารณาของศาล อุทธรณ์ได้ถ้าหากผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษา หรือทำความเข้าใจเห็นว่า ปัญหาในอุทธรณ์นั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลอุทธรณ์ และได้อนุญาตให้อุทธรณ์ หรืออัยการ สูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายให้ลงลายมือชื่อรับรองว่ามีเหตุอันควรที่ ศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัย²⁹

ภายหลังจากที่ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว คู่ความอาจฎีกาโต้แย้งคำ พิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้อีกชั้นหนึ่งทั้งในข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย แต่ในการฎีกานี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจำกัดการฎีกาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อ กฎหมาย³⁰ นอกจากนี้ข้อจำกัดการฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ยังคำนึงถึงผลของคำ พิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นสำคัญว่าต้องมีการแก้ไขมากหรือแก้ไขเล็กน้อย ที่ว่าเป็นการแก้ไข มากหรือแก้ไขเล็กน้อยนั้นก็คือการพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลชั้นต้น

ข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์(ฎีกา)ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความ อาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 เนื่องจากศาลแขวงมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาเท่ากับผู้พิพากษาคณ เดียวคือคดีอาญาซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหก หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้นข้อจำกัดการอุทธรณ์จึงบัญญัติห้ามคู่ความอุทธรณ์คำพิพากษา ของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริง³¹ ซึ่งแม้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความ อาญาในศาลแขวงจะบัญญัติไว้สั้นกว่าแต่ก็มีหลักการจำกัดสิทธิเหมือนกับในประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา แต่อย่างไรก็ตามข้อแตกต่างระหว่างข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ในพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาคือข้อยกเว้นของข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณา

²⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ.

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ตริ.

³⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220.

³¹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 22.

ความอาญาในศาลแขวงให้สิทธิในการอุทธรณ์แก่คู่ความทั้งสองฝ่ายคือทั้งโจทก์และจำเลยหากกรณีต้องด้วยข้อยกเว้นแห่งบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 22 ขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193ทวิ บัญญัติให้แต่เพียงจำเลยฝ่ายเดียวอาจอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้หากกรณีต้องด้วยข้อยกเว้นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193ทวิ ส่วนการฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ในกรณีที่คดีดังกล่าวอยู่ในอำนาจของศาลแขวงนั้น คู่ความจะต้องฎีกาไปยังศาลฎีกาตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา³² เนื่องจากการใช้สิทธิฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ไม่มีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 ใช้อย่าง

2) ข้อจำกัดสิทธิฎีกา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงสิทธิในการฎีกา และข้อจำกัดสิทธิในการฎีกาคำพิพากษาแยกออกจากสิทธิและข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษา ต่อไปนี้จะกล่าวถึงข้อจำกัดสิทธิในการฎีกา 5 ประการดังนี้

1. ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 218³³

เมื่อเป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนหรือแก้ไขเล็กน้อยแล้ว ย่อมเข้าเกณฑ์ต้องห้ามมิให้ฎีกาในข้อเท็จจริงตามมาตรา 218 จะมีปัญหาแต่เพียงว่าจะเข้าเกณฑ์ต้องห้ามฎีกาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองเท่านั้น กล่าวคือ

(1) หากศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 5 ปี ย่อมเข้าเกณฑ์ต้องห้ามฎีกาตามมาตรา 218 วรรคหนึ่งซึ่งห้ามคู่ความ

(2) หากศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 5 ปี ย่อมเข้าเกณฑ์ต้องห้ามฎีกาตามมาตรา 218 วรรคสองซึ่งห้ามโจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

มาตรา 218 จะต้องเป็นกรณีพิพากษายืน หรือแก้ไขเล็กน้อย ซึ่งการพิพากษายืนนั้นจะต้องเป็นการพิพากษายืนให้ลงโทษจำเลยด้วย ดังนั้นถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษายืนให้ยกฟ้องกรณียอมไม่เข้าเกณฑ์ต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 218

³² พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 4.

³³ มาตรา 218 บัญญัติว่า “ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปี ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่าง หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลงโทษจำคุกจำเลยเกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษอย่างอื่นด้วยหรือไม่ ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง.”

การแก้ไขมากและแก้ไขเล็กน้อย เป็นคำที่ปรากฏในบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 218 มาตรา 219 เป็นต้น แต่กฎหมายดังกล่าวไม่ให้ให้ความหมายเอาไว้ ดังนั้นการศึกษาเรื่องนี้จึงต้องพิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้วางแนวทางเอาไว้

การที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลฎีกาวางแนวบรรทัดฐานตลอดมาว่า กรณีจะถือเป็นการที่ศาลอุทธรณ์แก้ไขมากนั้นมีเพียง 4 กรณีเท่านั้น คือ

- (1) ศาลอุทธรณ์แก้ทั้งบทและโทษ
- (2) ศาลอุทธรณ์แก้เรื่องรอกการลงโทษ
- (3) ศาลอุทธรณ์แก้จากโทษปรับสถานเดียวเป็นจำคุกแล้วเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นกักขัง
- (4) ศาลอุทธรณ์แก้เป็นไม่เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปรับการฝึกอบรม

2. ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 219³⁴

โจทก์ร่วมมีฐานะเป็น “โจทก์” จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 219 ด้วย มาตรา 218 และมาตรา 219 ต่างก็มีหลักการห้ามฎีกาเฉพาะในปัญหาข้อเท็จจริงเช่นเดียวกัน แต่หากเป็นการฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายย่อมมีสิทธิฎีกาได้ ไม่ต้องห้ามฎีกามาตรา 218 หรือ 219 แต่อย่างไร

3. ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 220³⁵

ข้อจำกัดสิทธิฎีกามาตรา 218, 219, 219 ทวิ และ 219 ทริ ล้วนมีข้อความบัญญัติไว้สอดคล้องต้องกันทุกมาตราในทำนองเดียวกันว่า “...ห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง...” แสดงให้เห็นความแตกต่างในหลักการที่สำคัญคือ ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 218, 219, 219 ทวิ และ 219 ทริ นั้น ห้ามฎีกาเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรานี้ห้ามทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

³⁴ มาตรา 219 บัญญัติว่า “ในคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยยังไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามานี้ ห้ามมิให้คู่ความฎีกาปัญหาข้อเท็จจริง แต่ข้อห้ามนี้มีให้ใช้บังคับแก่จำเลย ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขมากและเพิ่มเติมโทษจำเลย.”

³⁵ มาตรา 220 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในกรณีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์.”

4. ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 219 ทวิ³⁶

ถ้าศาลล่างมีการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยมาด้วย คดีย่อมต้องห้ามฎีกาถ้าหากคู่ความฎีกาเฉพาะในเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยแต่เพียงอย่างเดียว

5. ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 219 ตรี³⁷

ถ้าศาลอุทธรณ์เพียงแต่พิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลชั้นต้น คู่ความจะฎีกาในปัญหาเรื่องลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก หรือเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก หรือคดีที่เกี่ยวกับการกักขังแทนค่าปรับหรือกักขังเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

4.3.2 ข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกาตามระเบียบของศาลฎีกา

เนื่องจากปัญหาคดีค้างค้างการพิจารณาของศาลฎีกา ทำให้มีความพยายามในการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาขึ้น (Appeal as of right) แต่ด้วยความเชื่อของคนในสังคมที่เห็นการอุทธรณ์และฎีกาถือเป็นสิทธิ ดังนั้นในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาจึงจำต้องตราขึ้นเป็นกฎหมายโดยอาศัยกระบวนการทางนิติบัญญัติ ซึ่งความพยายามเสนอร่างแก้ไขแต่ก็ได้รับการต่อต้านจากกลุ่มการเมืองที่ไม่เห็นด้วยกับการจำกัดสิทธิในแนวทางนี้จึงบังเกิดผลได้ยาก³⁸

แต่ในปัจจุบัน ในการใช้ดุลพินิจปฏิเสธอุทธรณ์หรือฎีกาในข้อที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาตกอยู่ภายใต้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ.2551 ออกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 219 วรรคสองทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาปริมาณคดีที่ค้างค้างในศาลสูงสุด

ในระบบการอุทธรณ์ฎีกาในประเทศไทยสามารถแบ่งประเภทในการใช้สิทธิอุทธรณ์และฎีกาออกได้เป็นการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งหากเป็นการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงแล้วจะมีข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกามากกว่าการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าปัญหาข้อกฎหมายเป็นปัญหาที่สำคัญอันเกี่ยวกับการใช้และการตีความกฎหมายซึ่งอาจมีผลต่อการวินิจฉัยข้อกฎหมายนั้นๆ ในคดีอื่น ศาลฎีกาอันเป็น

³⁶ มาตรา 219 ทวิ บัญญัติว่า “ห้ามมิให้คู่ความฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งในข้อเท็จจริงในปัญหาเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยแต่เพียงอย่างเดียว แม้อคดีนั้นจะไม่ต้องห้ามฎีกาก็ตาม.”

³⁷ มาตรา 219 ตรี บัญญัติว่า “ในคดีที่ศาลชั้นต้นลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก หรือเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก หรือคดีที่เกี่ยวกับการกักขังแทนค่าปรับหรือกักขังเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ถ้าศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง.”

³⁸ ธิตินันท์ ฉายบาง. (2546). การรับคดีอุทธรณ์ขึ้นสู่การพิจารณาศาลสูงสุด : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี และประเทศไทย. หน้า 143.

ศาลสูงสุดและมีเพียงศาลเดียวจึงควรมีอำนาจใช้และตีความกฎหมายเพื่อให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ ในหลายประเทศมักอนุญาตให้คู่ความสามารถอุทธรณ์เฉพาะข้อกฎหมายโดยตรงไปยังศาลสูงสุดของประเทศได้ แต่อย่างไรก็ตามศาลฎีกาของประเทศไทยก็วินิจฉัยมาตลอดว่าคู่ความไม่อาจอุทธรณ์เฉพาะข้อกฎหมายในคดีอาญาโดยตรงไปยังศาลฎีกาได้³⁹

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ.2551 ได้กำหนดปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษา ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่การอุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษาเท่านั้น

ปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลฎีกาอาจปฏิเสธไม่รับฎีกาที่ไม่เป็นสาระสำคัญไว้พิจารณาและพิพากษาได้⁴⁰ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พ.ศ.2551 ได้ให้แนวทางในการพิจารณาไว้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เคยมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวมาแล้วและยังไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยเดิม

เนื่องจากคำพิพากษาของศาลฎีกาอันเป็นศาลสูงสุดถือเป็นตัวอย่างของการใช้และการตีความกฎหมายของศาลทั้งหลายในประเทศ ศาลทั้งหลายในประเทศจึงมักวินิจฉัยตามตัวอย่าง

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1599/2548.

⁴⁰ “ข้อ 4 ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาหมายถึงข้ออุทธรณ์หรือฎีกาที่ศาลฎีกาไม่พึงรับไว้พิจารณาพิพากษา เนื่องจากไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงผลคำวินิจฉัยของศาลล่าง และให้รวมถึงกรณีดังต่อไปนี้

(1) เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายซึ่ง

1.1 เคยมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวมาแล้วและยังไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยเดิม

1.2 เป็นข้อกฎหมายที่ไม่ยุ่งยาก และการวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าว จะไม่มีผลเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

1.3 เป็นข้อกฎหมายซึ่งศาลล่างได้วินิจฉัยไว้ถูกต้องแล้ว และไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

1.4 เป็นข้อกฎหมายที่ถึงแม้จะวินิจฉัยให้เป็นไปตามข้ออุทธรณ์หรือฎีกาก็ไม่เป็นเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง.”

ที่ศาลสูงสุดได้เคยวินิจฉัยไว้ แต่การวินิจฉัยดังกล่าวไม่ได้เป็นบ่อเกิดของกฎหมายอย่างหนึ่งที่ศาลอื่นจะต้องถือตาม หากแต่เป็นเพียงตัวอย่างของการใช้และตีความกฎหมายเท่านั้น

ความหมายของระเบียบข้อนี้ คือถ้าหากในการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายใด ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยมาแล้วและยังไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยเดิม ถือเป็นเหตุให้ศาลปฏิเสธไม่รับฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายนั้นไว้พิจารณาและพิพากษาได้

เงื่อนไขในการถือว่าฎีกาใดไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษาข้อนี้ นั้น ศาลฎีกายังต้องวินิจฉัยในประเด็นที่มีการฎีกาขึ้นมา และจะต้องค้นหาแนวการใช้การตีความที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยมาอีกด้วย

2. เป็นข้อกฎหมายที่ไม่ยุ่งยากและการวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวไม่มีผลเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

เงื่อนไขในการปฏิเสธไม่รับฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายในข้อนี้ทำให้เกิดการจัดแบ่งประเภทขึ้นว่าปัญหาที่ไม่ยุ่งยากและปัญหาที่ยุ่งยากกว่ามีความหมายอย่างไร และปัญหาว่าข้อกฎหมายที่ไม่ยุ่งยากมีลักษณะเช่นไร ปัญหาหนึ่งคงต้องรอดูตัวอย่างจากคำสั่งไม่รับคดีซึ่งการฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษาต่อไป

3. เป็นข้อกฎหมายที่ศาลล่างได้วินิจฉัยไว้ถูกต้องแล้ว และไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

การที่จะทราบว่าปัญหาข้อกฎหมายนี้ศาลล่างได้วินิจฉัยไว้ถูกต้องแล้วหรือไม่ ศาลฎีกาจะต้องอ่านและทบทวนฎีกานั้น โดยตลอดทั้งเรื่องแล้ว จึงจะทำคำสั่งไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระไว้วินิจฉัยต่อไป ดังนั้นศาลฎีกายังคงต้องเสียเวลา เสียกำลังบุคคลในการทบทวนปัญหาข้อกฎหมายนั้นๆ คงมีผลดีเพียงว่าไม่ต้องร่างคำพิพากษาแสดงเหตุผลอันใดเท่านั้น

เงื่อนไขทั้งสามประการแรกยังไม่เห็นเงื่อนไขข้อใดเลยที่แสดงให้เห็นว่าศาลฎีกาอันเป็นศาลสูงสุดของประเทศมีบทบาทอย่างสำคัญในการวินิจฉัยเพื่อรักษาแนวทางการใช้และการตีความกฎหมายที่สำคัญของประเทศเพื่อให้เกิดความถูกต้อง และเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

4. เป็นข้อกฎหมายที่ถึงแม้จะวินิจฉัยให้เป็นไปตามข้ออุทธรณ์หรือฎีกา ก็ไม่เป็นเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

เงื่อนไขในข้อนี้ถือว่าเป็นเงื่อนไขที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ระบบการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายมากที่สุด เพราะเงื่อนไขในข้อนี้ทำให้ศาลฎีกาอาจปฏิเสธไม่รับฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์วินิจฉัยมาไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ เพียงเพราะ

เหตุแม้จะวินิจฉัยให้เป็นคุณตามข้อฎีกานั้นแล้ว ผลของคำพิพากษาก็จะยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากคำพิพากษาของศาลล่างเท่านั้น

ถ้าศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายโดยอาศัยเงื่อนไขในข้อนี้ย่อมทำให้การใช้ข้อกฎหมายของศาลล่างไม่ได้รับการวินิจฉัยทบทวนให้ถูกต้อง ย่อมจะส่งผลเสียไปในวงกว้าง เพราะการใช้การตีความปัญหาข้อกฎหมายย่อมมีผลไปถึงการใช้การตีความกฎหมายนั้นๆ ในคดีอื่นๆ

4.4 การพิจารณาคดีของศาลสูง

การพิจารณาของศาลสูงเป็นการพิจารณาของศาลที่มีใช้ศาลเริ่มต้นคดี ดังนั้นการอุทธรณ์ และการฎีกาคำพิพากษาจึงไม่ได้เป็นการเสนอข้อกล่าวหาใหม่ต่อศาล ดังนั้นการอุทธรณ์หรือฎีกาจึงไม่ใช่คำฟ้อง หากแต่เป็นการโต้แย้งความไม่ถูกต้องของคำพิพากษาของศาลล่าง ในที่นี้จะศึกษาถึงลักษณะของการอุทธรณ์และฎีกาตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ให้ปฏิบัติโดยตั้งชื่อหัวข้อว่าเหตุแห่งการอุทธรณ์คำพิพากษา และจะกล่าวถึงการพิจารณาอุทธรณ์ฎีกาของศาลสูงของประเทศไทย

4.4.1 เหตุแห่งการอุทธรณ์คำพิพากษา

เนื่องจากการอุทธรณ์ หมายถึง การขอให้ศาลที่สูงกว่าทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย⁴¹ เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว หากคู่ความไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าว คู่ความในคดีนั้นอาจร้องขอให้ศาลในลำดับชั้นที่สูงกว่าตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างได้ เช่น เรื่องการกำหนดข้อเท็จจริงหรือเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานของศาลล่างว่าไม่ถูกต้องตรงความจริงอย่างไรบ้าง เรื่องที่เกี่ยวกับข้อกฎหมายที่มีการกล่าวอ้างว่าศาลล่างปรับใช้หรือตีความข้อกฎหมายไม่ถูกต้องประการใด ตลอดจนการร้องขอให้ศาลลดหย่อนผ่อนโทษลง ซึ่งการร้องขอให้ศาลในลำดับที่สูงกว่าทำการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงนั้นกฎหมายกำหนดให้ต้องทำตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาในฟ้องอุทธรณ์ และในส่วนที่เป็นรูปแบบของการอุทธรณ์ ศาลในลำดับที่สูงกว่าจึงจะยอมรับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาพิพากษาต่อไป แต่หากเป็นอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าในส่วนเนื้อหาในฟ้องอุทธรณ์หรือในส่วนที่เป็นรูปแบบของการอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นในฐานะเป็นศาลที่ทำหน้าที่ตรวจสอบอุทธรณ์ของคู่ความ⁴² ชอบที่จะไม่

⁴¹ กณิศ ญ นคร. เล่มเดิม. หน้า 605.

⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 วรรค 2.

รับอุทธรณ์เช่นนั้นไว้พิจารณา แต่หากศาลชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์เช่นนั้นไว้แล้วจนคดีขึ้นมาสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ศาลสูงชอบที่จะยกอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นนั้นเสีย

การอุทธรณ์เป็นการคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างว่าไม่ถูกต้องในส่วนใดหาใช่เป็นการเริ่มต้นคดีโดยทำเป็นคำฟ้องในศาลชั้นต้น ดังนั้นประเด็นต่างๆ ที่คู่ความจะยกขึ้นกล่าวอ้างในชั้นอุทธรณ์จึงต้องเป็นข้อที่ได้ว่ากันมาแล้วโดยชอบแต่ในศาลชั้นต้น

1) เนื้อหาในฟ้องอุทธรณ์

มาตรา 193 วรรคสอง “อุทธรณ์ทุกฉบับต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ”

การอุทธรณ์เป็นการฟ้องต่อศาลอุทธรณ์ว่า ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงจำเป็นที่อุทธรณ์จะต้องยกประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายขึ้นโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นด้วยว่าศาลชั้นต้นพิพากษาหรือมีคำสั่งในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องอย่างไร ที่สมควรเป็นอย่างใด ดังนั้นมาตรา 193 วรรคสอง จึงกำหนดให้อุทธรณ์ทุกฉบับ ผู้อุทธรณ์จะต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ กล่าวคือ ต้องยกข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายขึ้นโต้แย้งคัดค้านคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นให้ชัดเจน มิฉะนั้น ศาลชั้นต้นซึ่งมาตรา 198 วรรคสอง กำหนดให้ทำหน้าที่ตรวจรับอุทธรณ์ อาจจะพิจารณาว่าเป็นอุทธรณ์ที่ไม่ชัดเจน ไม่ชอบด้วยมาตรา 193 วรรคสอง และอาจจะมีการสั่งปฏิเสธไม่ยอมรับอุทธรณ์ก็ได้ หรือแม้ศาลชั้นต้นปลั่งผลคำสั่งรับอุทธรณ์ที่ไม่ชัดเจนไว้พิจารณา เมื่อสำนวนขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์อาจพิจารณาว่าเป็นการอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 193 วรรคสอง ศาลอุทธรณ์ก็ไม่รับวินิจฉัยและพิพากษายกอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้เสียได้ ตาม ป.วิ.พ.มาตรา 242 (1) ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 15 และหากศาลอุทธรณ์รับวินิจฉัยให้โดยไม่ชอบ ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ไม่ชอบนี้ได้เสียเช่นกัน ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาแล้วแต่กรณีจึงพึงต้องให้ความระมัดระวังในการทำคำฟ้องอุทธรณ์หรือคำฟ้องฎีกาให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 193 วรรคสอง

หลักการตามมาตรา 193 วรรคสอง ต้องนำไปใช้บังคับแก่คำฟ้องฎีกาด้วยโดยอนุโลมตามมาตรา 225 ดังนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 8973/2547 การที่จำเลยที่ 1 ฎีกาขอให้นำข้อกฎหมายในมาตราที่พอจะเป็นคุณแก่จำเลยที่ 1 มาพิจารณาลดโทษให้แก่จำเลยที่ 1 ด้วยนั้น จำเลยที่ 1 ไม่ได้แสดงให้เห็นโดยชัดเจนว่า กฎหมายที่พอจะเป็นคุณแก่จำเลยที่ 1 ดังกล่าวคือกฎหมายเรื่องใด ฉบับใด จึงเป็นฎีกาที่ไม่ชัดเจนตาม ป.วิ.พ. มาตรา 193 วรรคสอง ประกอบด้วยมาตรา 225

คำพิพากษาฎีกาที่ 6094/2548 ป.วิ.อ. มาตรา 193 วรรคสอง ประกอบมาตรา 216 และ 225 วางหลักไว้ว่า ฎีกาทุกฉบับต้องมีข้อคัดค้านคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ ระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ แต่ฎีกาของจำเลยเพียงบรรยายว่าเหตุผลที่จำเลยยกขึ้นอุทธรณ์ทั้งหมดที่ศาลอุทธรณ์ภาค 3 เห็นว่าเป็นอุทธรณ์ในข้อปลีกย่อยไร้สาระนั้น จำเลยเห็นว่าล้วนแล้วแต่จะเป็นแก่นสาระน่าตั้งเป็นข้อสังเกตถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าได้ดำเนินการไปอย่างสุจริตโปร่งใสหรือไม่ และมีคำขอในทำฎีกาเพียงขอให้ศาลฎีกาให้ความเป็นธรรมแก่จำเลย ฎีกาของจำเลยไม่ได้ยกข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใดขึ้นคัดค้านคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ภาค 3 หรือกล่าวอ้างว่าศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิพากษาคดีไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายในข้อใดอย่างไร จึงเป็นฎีกาที่ไม่ได้คัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 3 ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ผู้อุทธรณ์ยกขึ้นอ้างอิงตามมาตรา 193 วรรคสองนั้น ผู้อุทธรณ์จะต้องระบุให้ชัดแจ้งในอุทธรณ์และต้องโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้นด้วยว่า คำพิพากษาศาลชั้นต้นที่วินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้น คลาดเคลื่อนหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างไร หากจะโต้แย้งรับฟังว่าข้อเท็จจริงนอกพ้องนอกประเด็นอย่างไรด้วย และหากจะโต้แย้งว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ก็ต้องให้เหตุผลและข้ออ้างด้วยว่าทำไมจึงไม่ผิด อีกทั้งจะระบุอ้างให้ถืออุทธรณ์หรือคำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นส่วนหนึ่งของฎีกาไม่ได้

มาตรา 195 บัญญัติว่า “ข้อกฎหมายทั้งปวงอันคู่ความอุทธรณ์ร้องอ้างอิงให้แสดงไว้โดยชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์ แต่ต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วแต่ในศาลชั้นต้น

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยอุทธรณ์ เหล่านี้ผู้อุทธรณ์หรือศาลยกขึ้นอ้างได้แม้ว่าจะไม่ได้ยกขึ้นในศาลชั้นต้นก็ตาม”

มีข้อควรสังเกตว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 บัญญัติถึงเฉพาะกฎหมายหาได้กล่าวถึงข้อเท็จจริงไม่ ดังนั้น หากเป็นการหยิบยกปัญหาข้อเท็จจริงขึ้นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้น ย่อมไม่อาจปรับบทตามมาตรา 195 ดังกล่าวข้างต้นได้ หากแต่จะต้องปรับบทตาม ป.วิ.พ. มาตรา 225 ประกอบด้วย ป.วิ.อ.มาตรา 15

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 บัญญัติว่า “ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างในการยื่นอุทธรณ์นั้นคู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในอุทธรณ์และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้ว โดยชอบในศาลชั้นต้น ทั้งจะต้องเป็นสาระแก่นสารอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย

ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้น เพราะพฤติการณ์ไม่เปิดช่องให้กระทำได้ หรือเพราะเหตุเป็นเรื่องไม่ปฏิบัติ

ตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์ คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะยกขึ้นอ้างซึ่งปัญหาเช่นนั้นได้”

สำหรับการหยิบยกปัญหาข้อกฎหมายชั้นอุทธรณ์ มีหลักการสำคัญอยู่ที่มาตรา 195 วรรคหนึ่งว่า ต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วแต่ในศาลชั้นต้น มิฉะนั้นศาลอุทธรณ์จะรับวินิจฉัยให้ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 119/2547 จำเลยให้การรับสารภาพว่า ทรัพย์สินของกลางที่โจทก์บรรยายมาในฟ้อง เป็นอุปกรณ์และทรัพย์สินที่จำเลยใช้ในการเล่นพนันจริง ศาลรับฟังได้โดยโจทก์ไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบอีก ดังนั้น การที่จำเลยตั้งข้ออุทธรณ์ว่า เงินสดและเครื่องรับส่งเอกสารของกลางมิใช่ทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด ขอให้คืนทรัพย์สินดังกล่าวแก่จำเลยทั้งสิ้น แต่ศาลอุทธรณ์ไม่รับวินิจฉัยให้ เป็นการไม่ชอบและขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยให้คืน จึงเป็นการยกข้อเท็จจริงใหม่ในชั้นอุทธรณ์ซึ่งขัดกับคำให้การรับสารภาพของจำเลยทั้งสิ้น และมีข้อข้อที่ได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 225 วรรคหนึ่ง ประกอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา 15 และเมื่อจำเลยที่ 1 และที่ 3 ยกข้อเท็จจริงดังกล่าวขึ้นอ้างในชั้นฎีกาด้วย จึงมิใช่ข้อข้อที่ได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ต้องห้ามมิให้ฎีกาตาม ป.วิ.พ. มาตรา 249 วรรคหนึ่ง ประกอบด้วย ป.วิ.อ.มาตรา 15

คำพิพากษาฎีกาที่ 5521/2548 ฎีกาของจำเลยที่ 1 ที่เป็นการโต้เถียงข้อเท็จจริงที่ขัดกับคำรับสารภาพของจำเลยที่ 1 ในศาลชั้นต้น แม้จำเลยที่ 1 จะยกชั้นอุทธรณ์ ก็ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่มีได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ภาค 1 ต้องห้ามมิให้จำเลยที่ 1 ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 วรรคหนึ่ง ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

มาตรา 195 วรรคสอง เป็นบทยกเว้นยอมให้ผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาหรือศาลมีอำนาจหยิบยกเอาปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่เคยได้ยกขึ้นว่ากล่าวในศาลล่างขึ้นอ้างได้ ถ้าเข้าเหตุประการใดประการหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 195 วรรคสอง ดังนี้

- (1) ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อย หรือ
- (2) ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตาม ป.วิ.อ. ว่าด้วยการอุทธรณ์

สำหรับ ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อย ซึ่งมาตรา 195 วรรคสอง ยอมให้ผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาหรือศาล แล้วแต่กรณี มีอำนาจหยิบยกขึ้นกล่าวอ้างได้ แม้เป็นข้อที่ไม่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วในศาลล่างก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ 7096/2549 คดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง เมื่อศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลแขวงพิพากษายกฟ้อง จึงต้องห้ามมิให้โจทก์อุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหาข้อเท็จจริง ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 22 โจทก์ยื่นอุทธรณ์และยื่นคำร้องขออนุญาตยื่นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ที่ศาลชั้นต้นสั่งคำร้องว่า กรณีศาลมีคำสั่งว่าคดีไม่มีมูล โจทก์ยอมใช้สิทธิอุทธรณ์ได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 170 วรรคหนึ่งให้ยกคำร้อง และมีคำสั่งรับอุทธรณ์ของโจทก์จึงไม่ชอบ และการที่ศาลอุทธรณ์ภาค 3 เพียงแต่ไม่รับวินิจฉัยอุทธรณ์ของโจทก์โดยมิได้สั่งให้เพิกถอนคำสั่งรับอุทธรณ์และคำสั่งตามคำร้องขออนุญาตยื่นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาตั้งแต่ชั้นตั้งรับอุทธรณ์เสียใหม่ให้ถูกต้อง เป็นการไม่ชอบเช่นกัน ปัญหานี้แม้โจทก์จะมีได้ฎีกาขึ้นมา แต่ศาลฎีกาเห็นเป็นการจำเป็นที่จะยกขึ้นวินิจฉัยตาม ป.วิ.อ. มาตรา 208 (2) ประกอบมาตรา 225

คำพิพากษาฎีกาที่ 2014/2550 โจทก์ฟ้องว่า ระหว่างเวลากลางคืนก่อนเที่ยงจนถึงเวลากลางวัน เวลาใดไม่ปรากฏชัด จำเลยทำอันตรายคุกคามแก่ประตูบ้านพักซึ่งเป็นสิ่งกีดกั้นสำหรับคุ้มครองบุคคลหรือทรัพย์ แล้วผ่านประตูดังกล่าวเข้าไปลักทรัพย์ภายในบ้านพักอันเป็นเคหสถาน ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม ป.อ. มาตรา 335 (1) (3) อันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ในเวลากลางคืนโดยทำอันตรายสิ่งกีดกั้นสำหรับคุ้มครองบุคคลหรือทรัพย์ หรือโดยผ่านสิ่งเช่นว่านั้นเข้าไปด้วยประการใดๆ จึงเป็นการปรับบทกฎหมายไม่ถูกต้อง ซึ่งปัญหานี้เป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อย แม้คู่ความมิได้ฎีกา ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นอ้างและแก้ไขโดยปรับบทกฎหมายให้ถูกต้องได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบมาตรา 225 ศาลฎีกาพิพากษาแก้เป็นว่า จำเลยมีความผิดตาม ป.อ. มาตรา 335 (1) (3) (8) วรรคสอง

ป.วิ.พ. มาตรา 225 วรรคหนึ่ง “...ทั้งจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย” ซึ่งหากผู้อุทธรณ์หยิบยกเอาปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยขึ้นอุทธรณ์ในคดีอาญา ศาลอุทธรณ์ก็ชอบที่จะนำ ป.วิ.พ. มาตรา 225 มาอนุโลมใช้ได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 15 โดยพิพากษายกอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์เสียได้

2) รูปแบบของการอุทธรณ์

มาตรา 198 บัญญัติว่า “การยื่นอุทธรณ์ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้น ในกำหนด ๑ เดือน นับแต่วันอ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง”

อาจมีกรณีที่คำพิพากษานั้นได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านให้คู่ความฟังไม่พร้อมกัน ดังนั้นในกรณีที่ คำพิพากษานั้นได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านให้คู่ความฟังไม่พร้อมกัน กำหนดระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ของคู่ความแต่ละฝ่ายจะครบกำหนดไม่พร้อมกันด้วย

การนับระยะเวลาอุทธรณ์ต้องเริ่มคำนวณนับในวันรุ่งขึ้นจากวันอ่านคำพิพากษา

คำพิพากษาฎีกาที่ 979/2489 การนับอายุความอุทธรณ์ในคดีอาญา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 198 นั้น ต้องเริ่มคำนวณนับในวันรุ่งขึ้นจากวันอ่านคำพิพากษา

กำหนดระยะเวลาอุทธรณ์หนึ่งเดือน นับแต่วันอ่านคำพิพากษาหรือถือว่าได้อ่านนั้น กำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ดังกล่าว ศาลอาจมีคำสั่งอนุญาตให้ขยายระยะเวลาดังกล่าวได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 กล่าวคือ หากมีพฤติการณ์พิเศษที่ทำให้ผู้อุทธรณ์ไม่อาจยื่นอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดอายุอุทธรณ์ดังกล่าว และผู้อุทธรณ์ยื่นคำร้องขออนุญาต ขยายระยะเวลาอุทธรณ์ออกไปก่อนสิ้นอุทธรณ์ก็ดี หรือแม้หากสิ้นระยะเวลาอุทธรณ์แล้ว แต่เป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ผู้อุทธรณ์ ไม่อาจยื่นอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดคดี ศาลอาจมีคำสั่งอนุญาตให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์ออกไปอีกได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 491/2515)

ในกรณีที่วันครบกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ตรงกับวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการ หรือตามประเพณี ให้นับวันที่เริ่มทำการใหม่ต่อจากวันหยุดทำการนั้น เป็นวันครบกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/8 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าวันสุดท้ายของระยะเวลาเป็นวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการหรือตามประเพณี ให้นับวันที่เริ่มทำการใหม่ต่อจากวันที่ทำการนั้น เป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา”

ในการนับระยะเวลาที่ขยายออกไป ก็ต้องนับต่อจากวันสุดท้ายของระยะเวลาเดิม เป็นวันเริ่มต้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/7 ดังนั้น แม้วันครบกำหนดอุทธรณ์เดิมที่ขอขยายระยะเวลาออกไปจะตรงกับวันที่ศาลหยุดทำการ การนับระยะเวลาที่ตกอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรานี้

คดีที่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 193 ทวิ ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้น พิจารณาเห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลอุทธรณ์และอนุญาตให้อุทธรณ์ หรืออธิบดีกรมอัยการ หรือพนักงานอัยการซึ่งอธิบดีกรมอัยการได้มอบหมายลงลายมือชื่อรับรองในอุทธรณ์ว่า มีเหตุอันควรที่ศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัย ก็ให้รับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาต่อไป ดังนั้นอุทธรณ์ที่แม้จะต้องด้วยข้อจำกัดการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง คู่ความก็อาจร้องขอให้ผู้พิพากษา หรืออัยการสูงสุดรับรองว่าอุทธรณ์นั้นมีเหตุอันควรที่ศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัย ซึ่งศาลอุทธรณ์ก็จะต้องวินิจฉัยต่อไป ไม่อาจปฏิเสธไม่รับวินิจฉัยได้

3) การตรวจอุทธรณ์

ศาลชั้นต้นที่ทำหน้าที่รับอุทธรณ์ของกลุ่มความทำหน้าที่ตรวจอุทธรณ์ว่าเป็นอุทธรณ์ที่ ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ดังนี้

อุทธรณ์จะต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อ หรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ

ปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมายทั้งปวงอันคู่ความร้องอ้างอิงให้แสดงไว้ โดยชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์ และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วแต่ในศาลชั้นต้น เว้นแต่เป็น ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวล กฎหมายนี้อันว่าด้วยอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์หรือศาลยกขึ้นอ้างได้ แม้ว่าจะไม่ได้ยกขึ้นในศาลชั้นต้นก็ ตาม

นอกจากนี้อุทธรณ์ยังจัดเป็นคำฟ้องชนิดหนึ่งตามบทนิยามในประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(3) ซึ่งเป็นคำคู่ความตามมาตรา 1(5) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง ประกอบมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นศาลชั้นต้นจึงอยู่ ในบังคับที่จะต้องตรวจรับอุทธรณ์ภายใต้หลักเกณฑ์การตรวจรับคำคู่ความดังที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 15

หากศาลชั้นต้นเห็นว่าอุทธรณ์นั้นถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาแล้ว ก็เป็นอุทธรณ์ที่ควรจะรับส่งขึ้นไปยังศาลอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นก็มีอำนาจสั่ง รับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาแทนศาลอุทธรณ์ได้

แต่หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นอุทธรณ์ที่มีข้อบกพร่องประการหนึ่งประการใด ดังที่ บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18 ประกอบประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 15 ศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะมีคำสั่งให้คืนอุทธรณ์นั้นเพื่อให้ไปทำมาใหม่ หรือแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่ศาลชั้นต้นเห็นควรกำหนดก็ได้ และถ้าหากผู้อุทธรณ์ไม่ ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลชั้นต้นที่สั่งให้แก้ไข ก็ดี หรือศาลชั้นต้นเห็นว่าอุทธรณ์นั้นไม่เป็นไปตาม เงื่อนไขของกฎหมายเกี่ยวกับการยื่นอุทธรณ์ทั้งในเรื่องของเนื้อหาของอุทธรณ์ และในเรื่องของ รูปแบบของการอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นชอบที่จะมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ไว้วินิจฉัยได้ เช่น ยื่นอุทธรณ์เกิน กำหนดหนึ่งเดือนนับแต่อ่านคำพิพากษาหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาให้ผู้อุทธรณ์ฟัง เป็นอุทธรณ์ที่ ไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากเป็นอุทธรณ์ที่ไม่ได้ระบุข้อเท็จจริงโดยย่อ หรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้น อ้างอิงเป็นลำดับ หรือเป็นอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากผู้อุทธรณ์ไม่ได้ยกปัญหา ข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมายทั้งปวงให้ชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์ หรือเป็นข้อที่ไม่ได้ยกขึ้นมาว่า กันแล้วแต่ในศาลชั้นต้น

4.4.2 การพิจารณาอุทธรณ์ฎีกาของศาลสูง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สิทธิอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาของศาลล่างได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย ดังนั้นทั้งศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจึงต้องเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) ทั้งนี้เนื่องจากศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาต้องวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงด้วย ลำพังเพียงการวินิจฉัยข้อเท็จจริงจากถ้อยคำพยานที่ศาลชั้นต้นบันทึกเอาไว้แล้วฟังข้อเท็จจริง โดยเฉพาะการรับฟังข้อเท็จจริง (กำหนดข้อเท็จจริง) ให้แตกต่างไปจากการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้นซึ่งได้เห็น ได้ฟังพยานหลักฐานมาโดยตรงนั้นอยู่แล้วเป็นการมองข้ามหลักจิตวิทยา ทำให้การพยานบุคคลโดยสิ้นเชิง

1) การพิจารณาของศาลอุทธรณ์

การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ในทางปฏิบัติก็มีได้เป็นไปตามหลักวิชา กล่าวคือ เป็นการวินิจฉัยจากสำนวนเท่านั้น ทั้งที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้นั้นเท่ากับแสดงว่า ศาลอุทธรณ์เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second trial court)

การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์โดยปกติจะไม่มีการนั่งพิจารณาในศาลโดยเปิดเผย เว้นแต่กรณีนี้คู่ความมาพร้อมกัน หรือมีการสืบพยาน⁴³ ซึ่งหากศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรมีการสืบพยานเพิ่มเติมก็ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเองหรืออาจให้ศาลชั้นต้นสืบให้ก็ได้⁴⁴ ในการพิจารณาในชั้นศาลอุทธรณ์ รวมทั้งศาลฎีกาการรับฟังคำแถลงการณ์มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาข้อกฎหมาย เพราะอาจจะช่วยให้ศาลได้แนวความคิดสามารถนำมาประกอบการวินิจฉัยได้⁴⁵ เนื่องจากการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายในคดีอาญา ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้นๆ ศาลอุทธรณ์จะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน⁴⁶

⁴³ มาตรา 203 บัญญัติว่า “ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาโดยเปิดเผยเฉพาะแต่ในกรณีที่นัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกัน หรือมีการสืบพยาน.”

⁴⁴ มาตรา 208 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีอุทธรณ์ตามหมวดนี้

(1) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเองหรือสั่งศาลชั้นต้นสืบให้ เมื่อศาลชั้นต้นสืบพยานแล้วให้ส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยต่อไป

(2) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็น เนื่องจากศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ก็ให้พิพากษาสั่งให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาและพิพากษาหรือสั่งใหม่ตามรูปคดี.”

⁴⁵ คณิต ฌ นคร. เล่มเดิม. หน้า 624.

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 194.

ความหมายของการแถลงการณ์ หมายถึง คำแถลงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ ซึ่ง คู่ความฝ่ายหนึ่งกระทำหรือยื่นต่อศาล ด้วยมุ่งหมายที่จะเสนอความเห็นต่อศาลในข้อความใน ประเด็นที่ยกขึ้นอ้างในคำคู่ความหรือในปัญหาข้อใดที่ศาลจะพึงมีคำสั่งหรือคำพิพากษา ซึ่งในข้อ เหล่านี้คู่ความฝ่ายนั้นเพียงแต่แสดง หรือกล่าวทบทวน หรือยืนยันหรืออธิบายข้อความแห่งคำ พยานหลักฐานและปัญหาข้อกฎหมาย และข้อเท็จจริงทั้งปวง⁴⁷

คำแถลงการณ์อาจทำเป็นหนังสือ หรืออาจทำด้วยวาจา (ด้วยปาก) ก็ได้ โดยกฎหมาย บัญญัติว่ามีให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอุทธรณ์ หากแต่เป็นคำอธิบายข้ออุทธรณ์หรือข้อแก้อุทธรณ์ เท่านั้น⁴⁸ ในการแถลงการณ์ด้วยวาจา คู่ความฝ่ายที่ขอแถลงการณ์เป็นผู้แถลงก่อน แล้วอีกฝ่ายแถลง แก้ จากนั้นจึงให้คู่ความฝ่ายที่ขอแถลงการณ์แถลงแก้ได้อีกครั้งหนึ่ง⁴⁹

แม้การแถลงการณ์จะมีความสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติดูเหมือนจะถูกละเลย ความสำคัญไป ซึ่งน่าเสียดายยิ่ง

2) การพิจารณาของศาลฎีกา

คดีอาญาที่มีการฎีกาต่อมาศาลฎีกาจะต้องพิจารณาข้อจำกัดสิทธิทั้งจากประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อ กฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่ใช่สาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณา พิพากษา พ.ศ.2551 โดยมีแนวทางในการปฏิบัติงานจากประสบการณ์ผู้เขียน กล่าวคือ ผู้พิพากษา จะต้องพิจารณาเหตุแห่งการฎีกาทั้งในเรื่องเนื้อหาในฟ้องฎีกา รูปแบบของการฎีกา เช่น เป็นฎีกาที่ ไม่ต้องด้วยข้อจำกัดในการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายตามที่ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 218 219 และ 220 บัญญัติไว้ เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่ได้กล่าวกัน มาแล้วโดยชอบแต่ในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ นอกจากนี้ยังจะต้องเป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่ขัด แย้ง ซึ่งถ้าหากอุทธรณ์หรือฎีกาใดไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ศาลฎีกาจะต้องทำคำพิพากษายก อุทธรณ์หรือฎีกานั้นเสีย เนื่องจากศาลฎีกายังมิได้วินิจฉัยในเนื้อหา ดังนั้นการอุทธรณ์จึงต้องระบุ ข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ และต้องมีข้อโต้แย้งในคำพิพากษาของ ศาลล่างด้วยมิฉะนั้นถือเป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลชั้นต้นชอบที่จะไม่รับ อุทธรณ์หรือฎีกาเช่นนั้นไว้พิจารณา และแม้ศาลชั้นต้นจะได้สั่งรับอุทธรณ์หรือฎีกาเช่นนั้นไว้แล้ว ศาลสูงหากพิจารณาแล้วเห็นว่าอุทธรณ์หรือฎีกานั้นไม่โต้แย้งคำพิพากษาว่าไม่ถูกต้องในส่วนใด ก็

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (6).

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 205.

⁴⁹ อโยธัย งดงาม และ ฤทธิชัย งดงาม. (2546). เปรียบเทียบกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 169.

ชอบที่จะไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกานั้นไว้วินิจฉัยได้ โดยการพิพากษาศาลฎีกาที่ศาลชั้นต้นรับมาไม่ชอบนั้นเสีย

แต่หากพิจารณาแล้วเห็นว่าฎีกานั้นชอบด้วยกระบวนการพิจารณาความดังที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติแล้ว ศาลฎีกาจึงจะมาพิจารณาในเนื้อหาของฎีกานั้นว่าฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายนั้นเป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือไม่ โดยวินิจฉัยตามแนวทางที่ที่ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ.2551 ได้ให้แนวทางไว้ ดังนั้น เห็นได้ว่าศาลฎีกายังคงต้องใช้เวลาในการทบทวนฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายนั้นๆ ตลอดทั้งฉบับ เพียงแต่อาจมีผลเป็นการย่นระยะเวลาในการเขียนคำพิพากษาลงเท่านั้น เนื่องจากคำสั่งไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษานั้นศาลฎีกาพยายามดำเนินการตามศาลสูงสุดของสหรัฐโดยอาจปฏิเสธได้โดยไม่แสดงเหตุผล แต่อย่างไรก็ตามศาลฎีกายังคงจำนวนผู้พิพากษาศาลฎีกาเพื่อมาร่างคำสั่งไม่รับคดีซึ่งไม่เป็นสาระอยู่เท่าเดิม ระเบียบดังกล่าวจึงมิได้ทำให้จำนวนผู้พิพากษาในศาลฎีกาลดน้อยลง

เดิมก่อนการใช้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ ในคดีที่ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลฎีกาในอดีตก่อนประกาศใช้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ ศาลฎีกาจะอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249⁵⁰ ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 เพื่อไม่รับฎีกาของคู่ความนั้นไว้วินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 905/2550 ที่จำเลยฎีกาว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานพาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจารมิใช่ความผิดฐานพรากเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี ไปจากผู้ปกครองเพื่อการอนาจารนั้น เมื่อฟ้องโจทก์มิได้บรรยายว่าจำเลยพาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจารอันเป็นองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 284 วรรคแรก แม้โจทก์จะมีคำขอท้ายฟ้องให้ลงโทษจำเลยตามบทบัญญัติดังกล่าว ศาลย่อมไม่อาจลงโทษจำเลยในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 284 วรรคแรก ซึ่งเป็นเรื่องที่มีได้กล่าวมาในฟ้องได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคหนึ่ง ฎีกาของจำเลยในข้อนี้ย่อมไม่อาจเปลี่ยนแปลงผลของคำพิพากษาศาล

⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างในการยื่นฎีกานั้นคู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาก่อนมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ทั้งจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วยการวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดีข้อใดไม่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ให้กระทำโดยความเห็นชอบของรองประธานศาลฎีกาซึ่งประธานศาลฎีกามอบหมาย แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงอำนาจของประธานศาลฎีกาตามมาตรา 140 วรรค 2.”

อุทธรณ์ภาค 7 ได้ จึงไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1280/2543 การจับกุมกับการสอบสวนเป็นการดำเนินการคนละขั้นตอนกัน เมื่อปรากฏว่าจำเลยมิได้ฎีกาคัดค้านว่าการสอบสวนไม่ชอบ ย่อมถือว่าการสอบสวนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ไม่ว่าการจับกุมจะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึงการฟ้องคดีนี้ของโจทก์ ฎีกาของจำเลยถือได้ว่าเป็นฎีกาในข้อที่ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองข้างต้น เป็นกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าเป็นฎีกาที่ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรวินิจฉัย เนื่องจากฎีกาในประเด็นดังกล่าว ไม่มีเหตุเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลล่างเหมือนกัน กล่าวคือ ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 905/2550 ฎีกาของจำเลยอ้างว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานพาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจารมิใช่ความผิดฐานพรากเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี ไปจากผู้ปกครองเพื่อการอนาจารนั้น เมื่อฟ้องโจทก์มิได้บรรยายว่าจำเลยพาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจารอันเป็นองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 284 วรรคแรก แม้โจทก์จะมีคำขอท้ายฟ้องให้ลงโทษจำเลยตามบทบัญญัติดังกล่าว ศาลย่อมไม่อาจลงโทษจำเลยในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 284 วรรคแรกได้ เนื่องจากในประเด็นนี้ศาลฎีกาวางแนววินิจฉัยเอาไว้แล้วและยังไม่มีเหตุเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยดังกล่าว ทั้งศาลฎีกาในคดีนี้ให้เหตุผลว่าคดีไม่มีเหตุเปลี่ยนแปลงผลของคำพิพากษาศาลอุทธรณ์จึงไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 หรือในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1280/2543 ศาลฎีกาเคยมีแนววินิจฉัยไว้แล้วว่าแม้การจับกุมจะไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่หากการสอบสวนทำโดยชอบแล้ว พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ดังนั้นที่จำเลยฎีกาในประเด็นเรื่องอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการ โดยอ้างว่าการจับกุมไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น จึงไม่เป็นสาระแก่คดี ศาลฎีกาจึงไม่รับวินิจฉัยในประเด็นนี้

ภายหลังระเบียบที่ประชุมใหญ่ใช้บังคับ คดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติ หากศาลฎีกาเห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ให้ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษา⁵¹ ผลของระเบียบดังกล่าวทำให้คดีที่ศาลฎีกาทำคำสั่งไม่รับคดีซึ่งข้อ

⁵¹ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกา จะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พ.ศ.2551 ข้อ 3.

กฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พิพากษา เป็นอันถึงที่สุดทันทีตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้นแล้วแต่กรณี

ถ้าหากมีข้อเท็จจริงดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 905/2550 เกิดขึ้นศาลฎีกาจะทำคำสั่งไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาและพิพากษา เนื่องจากฎีกาในประเด็นดังกล่าว เป็นฎีกาที่ไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงผลคำวินิจฉัยของศาลล่าง ทั้งยังเป็นฎีกาที่ศาลฎีกาเคยมีคำพิพากษาวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวมาแล้วและยังไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยเดิม

ศาลฎีกาจะทำคำสั่งไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พิพากษาได้ นั้น เมื่อปรากฏว่าเป็นอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายซึ่งเคยมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวมาแล้วและยังไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยเดิม หรือเป็นข้อกฎหมายที่ไม่ยุ่งยาก และการวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าว จะไม่มีผลเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง หรือเป็นข้อกฎหมายซึ่งศาลล่างได้วินิจฉัยไว้ถูกต้องแล้ว และไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง หรือเป็นข้อกฎหมายที่ถึงแม้จะวินิจฉัยให้เป็นคุณตามข้ออุทธรณ์หรือฎีกาก็ไม่เป็นเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง นอกจากนี้หากเป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่มีการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์หรือฎีกา และอุทธรณ์หรือฎีกานั้น ไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง ศาลฎีกาก็ชอบที่จะไม่รับไว้วินิจฉัยได้⁵²

แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่ตามมา คือ ข้อกฎหมายที่ไม่ยุ่งยากมีความหมายว่าอย่างไร คงต้องรอแนวคำพิพากษาว่าจะให้ตัวอย่างในข้อนี้อย่างไร และที่เป็นปัญหาอย่างมากที่สุดคือ เป็นข้อกฎหมายที่ถึงแม้จะวินิจฉัยให้เป็นคุณตามข้ออุทธรณ์หรือฎีกาก็ไม่เป็นเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง เพราะหากศาลฎีกาที่เป็นศาลสูงสุดซึ่งนานาอารยประเทศถือว่ามีหน้าที่ใช้และตีความกฎหมายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอดทั้งประเทศ ปฏิเสธข้ออุทธรณ์หรือฎีกาที่ได้แย้งการใช้การตีความกฎหมายของศาลล่างที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพียงเพราะแม้วินิจฉัยให้เป็นคุณแล้วไม่เป็นเหตุให้เปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลล่างเท่านั้น ย่อมจะทำให้หลักกฎหมายทั้งสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติไม่ได้รับการปกป้องอันจะก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อการใช้กฎหมาย และหลักกฎหมายที่ศาลล่างใช้อาจไม่ได้รับการตรวจสอบจากศาลสูงทั้งที่จริงแล้วปัญหาข้อกฎหมายมีความสำคัญอย่างมากเพราะหากตีความไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้วย่อมมีผลในวงกว้าง แต่การที่ระเบียบกำหนดแนวทางเช่นนี้เท่ากับ เห็นว่าผลแห่งการวินิจฉัยข้อเท็จจริงมีความสำคัญยิ่งกว่าการวินิจฉัยข้อกฎหมายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของศาลล่าง

⁵² ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกา จะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พ.ศ.2551 ข้อ 4.

4.5 ปัญหาการอุทธรณ์และฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย

ปัญหาข้อกฎหมายที่มีการหยิบยกขึ้นเป็นข้อโต้แย้งกันในชั้นพิจารณาของศาล กระทั่งมีการอุทธรณ์และฎีกาปัญหาข้อกฎหมายนั้นต่อมาเพื่อให้ศาลสูงได้วินิจฉัยเพื่อเป็นแนวทางการใช้และการตีความกฎหมายทั้งในส่วนกฎหมายสารบัญญัติและส่วนที่เป็นกระบวนการพิจารณา ทั้งนี้เนื่องจากว่าศาลชั้นต้นและศาลชั้นอุทธรณ์มีหลายศาลและแต่ละศาลอาจใช้และตีความกฎหมายฉบับเดียวกันให้แตกต่างกันได้ นอกจากนี้ปัญหาข้อกฎหมายยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในแง่ที่ว่าหากการใช้กฎหมายนั้นมีการใช้หรือการตีความที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว หากศาลล่างดำเนินตามตัวอย่างการใช้และการตีความกฎหมายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นแล้ว ผลเสียหายย่อมเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงปัญหาของการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายในประเทศไทย ทั้งการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ดังนี้

4.5.1 ขอบเขตในการวินิจฉัยคดีของศาลฎีกา

ในปัจจุบันศาลฎีกาประสบปัญหาคดีค้างพิจารณาในชั้นฎีกาเป็นจำนวนมาก บางคดีศาลฎีกาใช้เวลาถึง 5 ปีในการพิพากษาคดี ก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น ค่าใช้จ่าย ทั้งการที่กระบวนการยุติธรรมล่าช้ายังตรงตามคำกล่าวที่ว่า กระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้าคือความไม่ยุติธรรม (Justice Delay is Justice Deny) ในนานาอารยประเทศจึงมักกำหนดให้การโต้แย้งปัญหาข้อเท็จจริงทำได้เพียงครั้งเดียว ส่วนการอุทธรณ์ในครั้งต่อไปทำได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย และเป็นการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลสูงสุดของประเทศ

สิทธิในการอุทธรณ์ของประเทศฝรั่งเศส เป็นไปตามหลัก Double degré de juridiction หมายความว่า การอุทธรณ์คำวินิจฉัยใดๆก็ตามสามารถกระทำได้หนึ่งครั้ง โดยปกติถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความในคดีที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลสองศาลที่ต่างกัน การอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิของคู่ความที่กฎหมายให้สิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่ง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตำรวจ และศาลมัชฌิมโทษไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา และการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุน ไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อเท็จจริงปนกฎหมาย จะเห็นได้ว่าศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา และศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เช่นเดียวกับศาลชั้นต้น ซึ่งเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) ในประเทศฝรั่งเศสจึงมีศาล 2 ชั้นในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง คือ ศาลชั้นต้นและศาลชั้นอุทธรณ์ สำหรับศาลฎีกาเป็นศาลทำหน้าที่ทบทวนแต่เฉพาะข้อกฎหมาย (Review Court) เนื่องจากมีหน้าที่ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง

ส่วนการอุทธรณ์ในประเทศเยอรมนี คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ได้เสมอ อันเป็นเสรีภาพในการอุทธรณ์ (Liberality of appeal) การอุทธรณ์จึงสามารถกระทำได้โดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ ประเทศเยอรมนี เรียกการอุทธรณ์ในลักษณะนี้ว่า Berufung แต่หลักเสรีภาพในการอุทธรณ์คำพิพากษา (Liberality of appeal) ไม่อาจนำมาใช้ได้กับการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด (Landgericht) ที่ได้รับการพิจารณาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) และการพิจารณาของศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ในฐานะที่เป็นศาลพิจารณาชั้นต้นในคดีความผิดบางประเภท เพราะการวินิจฉัยทั้ง 2 กรณีดังกล่าวกระทำโดยองค์คณะพิเศษที่ถือว่ามีความละเอียดรอบคอบเพียงพอ กฎหมายจึงไม่อนุญาตให้อุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้เลย การอุทธรณ์ในครั้งต่อไปจะทำได้เฉพาะแต่ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น (Revision) ศาลที่มีอำนาจวินิจฉัยฎีกาปัญหานั้น ได้แก่ ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) และศาลสูงสหพันธรัฐ (Bundesgerichtshof) ปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญจะได้รับการอนุญาตให้ขึ้นไปสู่การพิจารณาของศาลสูงสุด เพื่อให้ศาลทำหน้าที่ตีความกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้และการตีความกฎหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอดทั้งประเทศ

ในประเทศอังกฤษ คดีอาญาที่พิจารณาโดยวิธี Summary Trial ที่ใช้กันการพิจารณาในศาลแขวง (Magistrates Courts) เป็นการพิจารณาคดีอาญาโดยไม่มีคำฟ้อง (Indictment) การพิจารณานั้นไม่มีลูกขุน (Jury) จำเลยที่ถูกศาลแขวงลงโทษ อาจอุทธรณ์โต้แย้งในปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงไปยังศาลจังหวัด แต่โจทก์ไม่มีสิทธิอุทธรณ์ถ้าหากว่าศาลแขวง (Magistrates Courts) พิพากษายกฟ้องของโจทก์ และหากยังไม่พอใจในคำตัดสินของศาลจังหวัด (Crown court) ก็สามารถอุทธรณ์โต้แย้งเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงไปยังศาลสูงแผนกควีนส์เบนช์ (Queen's Bench Division Court) และฎีกาเฉพาะข้อกฎหมายต่อศาลสภาขุนนางได้ ตามลำดับ ซึ่งการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงดังกล่าว ทำได้โดยวิธีการที่เรียกว่า On Case Stated ส่วนคดีอาญาที่พิจารณาโดยวิธี Indictment Trial ที่ใช้กันการพิจารณาในศาลจังหวัด (Crown court) ในฐานะที่เป็นศาลเริ่มต้นคดี การอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายปนข้อเท็จจริงไม่ถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความที่สามารถกระทำได้ ผู้อุทธรณ์จะต้องขออนุญาตจากศาลอุทธรณ์ก่อน หรือจะต้องได้รับคำรับรอง (Certificate) จากผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีในศาลจังหวัด (Crown court) ว่าเป็นปัญหาอันควรได้รับการวินิจฉัยในชั้นอุทธรณ์ เมื่อศาลอุทธรณ์วินิจฉัยอย่างไรแล้ว โจทก์หรือจำเลยอาจฎีกาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายต่อไปยังศาลสภาขุนนางได้

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นแม้ว่าสิทธิในการอุทธรณ์จะมีได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐ เสมือนอย่างสิทธิขั้นมูลฐานอื่นๆ สิทธิในการอุทธรณ์ชั้นแรกนั้นเป็นสิทธิอย่างหนึ่ง โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย การอุทธรณ์จึงไม่มีข้อจำกัดใดๆ ทั้งสิ้น การอุทธรณ์ต่อศาลสูงสุดสหรัฐ

และมลรัฐ จะเป็นการอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น และศาลสูงสุดมีดุลพินิจ (Discretion) ที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ก็ได้ โดยผู้ร้องขอต้องร้องขอต่อศาลสูงสุดทั้งนี้เพื่อให้ศาลสูงสุดออกหมายที่เรียกว่า Writ of Certiorari เรียกว่าให้ส่งคดีขึ้นไปให้ศาลสูงสุดพิจารณาต่อไปได้

สำหรับในประเทศไทย การอุทธรณ์ในครั้งแรกคือการอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ คู่ความสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย โดยในปัญหาข้อเท็จจริงมีการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์บ้างเฉพาะในคดีเล็กน้อย ส่วนการอุทธรณ์ในครั้งต่อไปซึ่งเรียกว่าการฎีกานั้นเป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาอันเป็นศาลสูงสุดของประเทศ คู่ความก็ได้โต้แย้งได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ทำให้คดีความทั้งหลายจึงขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาก่อให้เกิดปัญหาาคดีค้าง ทั้งที่จริงแล้วปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้นที่ศาลสูงสุดควรวินิจฉัยเพื่อให้การใช้และการตีความกฎหมายเป็นอย่างเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งการที่กฎหมายให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงสองครั้งย่อมกระทบต่อประสิทธิภาพของคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ และเป็นการทำให้จำเลยต้องรับภาระโดยไม่จำเป็น

4.5.2 ปัญหาเรื่องความเหมาะสมในการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย

เนื่องจากปัญหาข้อกฎหมายคู่ความสามารถอุทธรณ์และฎีกาโต้แย้งได้ตลอดกระทั่งถึงศาลสูงสุด ในประเทศไทยการอุทธรณ์และฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายสามารถทำได้โดยอยู่ภายใต้บทบัญญัติดังนี้ กล่าวคือ มาตรา 193 วรรคสอง กำหนดให้อุทธรณ์ทุกฉบับ ผู้อุทธรณ์จะต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ กล่าวคือ ต้องยกข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายขึ้นโต้แย้งคัดค้านคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นให้ชัดเจน และมาตรา 195 บัญญัติให้ข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอุทธรณ์จะต้องแสดงไว้โดยชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์ แต่ต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วแต่ในศาลชั้นต้น เว้นแต่เป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยอุทธรณ์ เหล่านี้ผู้อุทธรณ์หรือศาลยกขึ้นอ้างได้แม้ว่าจะไม่ได้ยกขึ้นในศาลชั้นต้นก็ตาม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายสามารถอุทธรณ์ได้ถึงศาลฎีกา การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าในคดีอาญาคู่ความไม่อาจนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 ทวิ ที่มีหลักการให้คู่ความสามารถอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกาได้มาใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา เพราะการอุทธรณ์ฎีกาในการพิจารณาคดีอาญามีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และการอุทธรณ์ต้องเป็นโดยลำดับชั้นของศาล ดังนั้นการดำเนินกระบวนการพิจารณาความอาญาของไทยจึงไม่มีการอุทธรณ์แบบก๊วกระโดดมาใช้ (Leaping-frog appeal)

ในกฎหมายของอารยประเทศมักมีหลักการให้คู่ความสามารถอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลสูงได้ เช่น ในประเทศเยอรมนีมีการอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย

โดยตรง ซึ่งอาจเกิดขึ้นในกรณีเป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง (Amtsgericht) ซึ่งมีผู้พิพากษาอาชีพเพียงคนเดียวนั่งพิจารณาเป็นองค์คณะไปยังศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) โดยตรงซึ่งถือเป็นการอุทธรณ์แบบกบกระโดด (Leap-frog appeal) โดยไม่ผ่านการพิจารณาของศาลจังหวัดเสียก่อน

สำหรับในประเทศอังกฤษ ก็มีหลักการให้อุทธรณ์เฉพาะข้อกฎหมายโดยตรงได้ กล่าวคือ ในกรณีที่การพิจารณาคดีอาญาโดยไม่มีคำฟ้อง (Indictment) ซึ่งเป็นการพิจารณาแบบ Summary Trials โดยเริ่มต้นการพิจารณาที่ศาลแขวง ซึ่งหากคู่ความไม่พอใจการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายย่อมสามารถอุทธรณ์โต้แย้งเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงไปยังศาลสูงแผนกวินส์เบนซ์ (Queen's Bench Division Court) ซึ่งการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงดังกล่าวทำได้โดยวิธีการที่เรียกว่า On Case Stated ซึ่งทั้งสองประเทศดังกล่าวที่ได้มีหลักการอุทธรณ์เฉพาะข้อกฎหมายโดยตรงไปยังศาลสูงได้อันเป็นการอุทธรณ์ที่มีได้เป็น ไปโดยลำดับชั้น กฎหมายจึงให้อุทธรณ์โดยตรงเช่นนี้ได้ ในบางกรณีซึ่งทั้งสองประเทศมีหลักการตรงกันว่าคดีเล็กๆ น้อยๆ ที่มีอัตราโทษในความคิดไม่มากคดีควรสิ้นสุดโดยเร็วไม่ควรปล่อยให้ยืดเยื้อจนเกินไปจึงได้เปิดให้อุทธรณ์โดยตรงได้ ดังนั้นการอุทธรณ์โดยตรงเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายจึงเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับการพิจารณาขององค์คณะในศาลชั้นต้น แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายก็ยังคงให้อุทธรณ์ไปยังศาลสูงสุด ทั้งนี้เพื่อให้ศาลสูงสุดที่มีหน้าที่ในการรักษาการใช้และการตีความกฎหมายได้ทำหน้าที่ขับเคลื่อนหลักกฎหมายต่อไป

ถ้าหากมีการนำเอาหลักการอุทธรณ์โดยตรงดังกล่าวมาปรับใช้จึงควรจำกัดคดีที่จะอนุญาตให้นำหลักการอุทธรณ์โดยตรงมาปรับใช้ในบางกรณีเท่านั้น เพราะปัญหาข้อกฎหมายเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและกล่าวได้ยากกว่าปัญหาข้อกฎหมายใดไม่สำคัญ ดังนั้นปัญหาข้อกฎหมายจึงควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลชั้นอุทธรณ์ด้วย ถึงแม้ว่าคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์อาจถูกกลับในชั้นที่สุดก็ตาม แต่คำพิพากษาของศาลฎีกาที่กลับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ก็จำเป็นต้องให้เหตุผลอันหนักแน่นยิ่งขึ้นเช่นกัน

4.5.3 ปัญหาเรื่องการรักษาการใช้และการตีความข้อกฎหมายของศาลฎีกา

นานาอารยประเทศภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยคดีแล้ว การอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงคู่ความสามารถทำได้อย่างน้อยครั้งหนึ่ง จะมีข้อยกเว้นบางกรณีเท่านั้นที่จะอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้ เช่น ถ้าหากการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นทำโดยคณะลูกขุน ศาลอุทธรณ์ก็มักไม่เข้าไปก้าวก่ายในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงของคณะลูกขุน หรือถ้าหากการวินิจฉัยข้อเท็จจริงใดได้รับการวินิจฉัยโดยองค์คณะพิเศษ เช่น ในระบบกฎหมายเยอรมนีในกรณีที่การพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด (Landgericht) ได้รับการพิจารณาโดย

องค์คณะใหญ่ทางอาญา(Grosse Strafkammer) เนื่องจากการพิจารณาข้อเท็จจริงโดยองค์คณะนี้จะเป็นที่สุดไม่อาจอุทธรณ์เป็นอย่างอื่นได้อีก และในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐ(Oberlandesgericht) ในฐานะที่เป็นศาลพิจารณาชั้นต้นองค์คณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คนมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีที่เป็นอาชญากรรมที่กระทบโดยตรงต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของรัฐ นั้นได้พิจารณาคดีกระทันหันมีคำพิพากษาแล้วนั้นการโต้แย้งคำพิพากษาทำได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

ส่วนการอุทธรณ์ในครั้งต่อไปทำได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น และการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายมักทำได้ตลอดกระทั่งถึงการพิจารณาของศาลสูงสุด เพราะศาลสูงสุดมีศาลเดียวจึงมีหน้าที่รักษาการใช้และการตีความกฎหมายให้เป็นอย่างเดียวกันตลอดทั้งประเทศ

ในนานอารยประเทศมีการกำหนดเหตุในการอุทธรณ์หรือฎีกาปัญหาข้อกฎหมายไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ศาลสูงสุดทำหน้าที่ในการรักษาการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายให้เป็นอย่างเดียวกันตลอดทั้งประเทศ ในประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้การฎีกาปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลฎีกาจะต้องแสดงเหตุดังนี้ มีการฝ่าฝืนกฎหมายของกฎหมายสารบัญญัติ มีการฝ่าฝืนกฎหมายวิธีพิจารณาคดีในส่วนที่เป็นการฝ่าฝืนในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ มีการขัดกันระหว่างคำตัดสินของคู่ความเดียวกันศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยให้คำพิพากษาของศาลล่างเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น คำพิพากษาของศาลล่างได้ละเมิดอำนาจของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ และประการสุดท้ายการขาดหลักการพื้นฐานทางกฎหมาย เนื่องจากการตัดสินคดีของศาลล่างทำโดยขาดพยานหลักฐาน หรือไม่ปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานของกฎหมาย

ในประเทศเยอรมนี การอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายในระบบกฎหมายเยอรมนีกำหนดให้แสดงเหตุในการอุทธรณ์โต้แย้งในปัญหาข้อกฎหมายเอาไว้ โดยต้องแสดงเหตุว่ามีการใช้การตีความกฎหมายจนเกิดความเสียหายอย่างไรเอาไว้(Violation of the law) หรือกฎหมายอาจจะได้รับความเสียหายถ้าหากบรรทัดฐานทางกฎหมาย(Legal Norms) ไม่ได้นำมาปรับใช้หรือการปรับใช้กฎหมายทำโดยไม่ถูกต้อง ซึ่งปัญหาข้อกฎหมายใดจะได้รับการพิจารณาโดยศาลสูงสุดถือเป็นดุลพินิจของศาลสูงสุด เว้นแต่คำพิพากษาบางประเภทที่จะได้รับการพิจารณาเสมอ ถ้าหากปัญหานั้นตั้งอยู่บนการใช้กฎหมายที่ก่อความเสียหายในเรื่องดังนี้ เช่น ปัญหาว่าศาลที่พิจารณาไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นๆ ปัญหาว่าคำพิพากษาปราศจากเหตุผลประกอบ หรือปัญหาว่าการรับฟังพยานไม่มีอัยการหรือบุคคลต่างๆตามที่กฎหมายกำหนดไว้ร่วมเข้าฟังด้วย

ในประเทศอังกฤษ การพิจารณาคดีอาญาในประเทศอังกฤษ จะวางหลักให้การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงยุติเพียง ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา(Court of Appeal criminal Division) เท่านั้น ศาลสูงสุดของประเทศ(House of Lords) เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย

(Review Court) ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง ในระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษยังมีวิธีการให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมร่วมมือกัน รักษาการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมาย กล่าวคือมีการให้อำนาจแก่อัยการสูงสุด (Attorney General) ในการยื่นอุทธรณ์เพื่อให้ศาลสูงได้วินิจฉัยเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย (Appeal on a point of law) หากในคดีดังกล่าวจำเลยได้รับการพิพากษาให้ยกฟ้อง อัยการสูงสุด (Attorney General) อาจยื่นอุทธรณ์ที่ศาลอุทธรณ์ยกขึ้นวินิจฉัยในคดีนั้น โดยข้อกฎหมายที่ศาลยกขึ้นไม่จำเป็นต้องมีผลในทางเปลี่ยนแปลงผลแห่งคดี ซึ่งในการวินิจฉัยของศาลสูงเกี่ยวกับการอุทธรณ์ตามมาตรา ๓๖ จะไม่มีผลต่อคำพิพากษายกฟ้องของศาลล่าง และกระบวนการวิธีพิจารณาจะไม่ถูกยกเป็นประเด็นในการอุทธรณ์คำพิพากษาให้ยกฟ้อง ความมุ่งหมายของกระบวนการพิจารณาตามมาตรา ๓๖ คือ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญ

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา หลักเกณฑ์ในการเลือกรับคดีของศาลสูงสุดสหรัฐ ศาลสูงสุดได้ออกระเบียบ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาคำร้องของกลุ่มความ หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ศาลสูงสุดได้กำหนดเป็นแนวทางนั้น อาจสรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังนี้ เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญที่ศาลสูงสุดยังไม่เคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน เป็นข้อกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยไว้แตกต่างกัน เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลล่างตัดสินขัดกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดที่ได้วางเป็นบรรทัดฐานไว้ และประการสุดท้าย การปฏิบัติของศาลล่างไม่ตรงกับความยอมรับ หรือหลักปฏิบัติทั่วไปของวิธีพิจารณาความ

จากเงื่อนไขในการฎีกาเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขในการฎีกาของทุกประเทศมีลักษณะอย่างเดียวกัน คือการพยายามให้ศาลสูงสุดได้ใช้อำนาจวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลล่างวินิจฉัยไม่ถูกต้อง วินิจฉัยไว้ขัดกัน หรือการวินิจฉัยข้อกฎหมายของศาลล่างก่อให้เกิดความเสียหายต่อการใช้การตีความกฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขทั้งหลายมิได้คำนึงถึงผลในคดีว่าถ้าหากศาลสูงวินิจฉัยข้อกฎหมายให้ถูกต้องแล้ว แม้จะทำให้ผลของคดีไม่เปลี่ยนแปลงก็ตาม ศาลสูงสุดก็จะยังคงรับฎีกานั้นๆ ไว้วินิจฉัย เพราะหน้าที่ของศาลสูงคือการรักษาข้อกฎหมาย ไม่ใช่การรักษาผลของคดีแต่อย่างใด ซึ่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากลับวางหลักการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำหน้าที่นี้ของศาลฎีกา โดยเฉพาะในข้อ 4 ที่วางหลักเกณฑ์ในการไม่รับคดีไว้วินิจฉัยว่าเป็นข้อกฎหมายที่ถึงแม้จะวินิจฉัยให้เป็นคุณตามข้ออุทธรณ์หรือฎีกา ก็ไม่เป็นเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศาลจะคำนึงถึงผลของคดีมากกว่าการรักษาการใช้และการตีความกฎหมาย เพราะหากศาลฎีกาจะพิพากษายืนแล้วก็อาจทำคำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาที่ไม่เป็นสาระนั้นไว้วินิจฉัยได้ แม้ว่าศาลฎีกาจะวินิจฉัยให้เป็นคุณตามข้ออุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายนั้นก็ตาม

นอกจากนี้เงื่อนไขการไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาที่ไม่เป็นสาระยังต้องพิจารณาถึงคำพิพากษาในคดีก่อนๆ ปัญหาว่าศาลฎีกาไทยควรยึดถืออย่างไรนั้นปัญหานี้เองจากประเทศไทยเลือกใช้กฎหมายระบบชีวิตลอร์ซึ่งคำพิพากษาไม่ใช่บ่อเกิดของกฎหมายไม่มีฐานะเป็น Precedent จึงเกิดปัญหาตามมาว่าคำพิพากษาของศาลฎีกาอันเป็นคำพิพากษาของศาลสูงสุดของประเทศอยู่ในสถานะใด ปัญหานี้เห็นว่าแม้ว่าคำพิพากษาในระบบกฎหมายชีวิตลอร์จะไม่ใช่บ่อเกิดของกฎหมายก็ตาม แต่คำพิพากษาในระบบกฎหมายชีวิตลอร์ก็เป็นตัวอย่างของการใช้ข้อกฎหมายที่ศาลในคดีต่อมาควรวินิจฉัยให้เป็นไปในทางเดียวกันทั้งนี้เพื่อความเป็นเอกภาพเดียวกันของการใช้และการตีความกฎหมายในประเทศ

4.5.4 รูปแบบการจำกัดการฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย

เนื่องจากการอุทธรณ์ฎีกาตามระบบกฎหมายไทยถือเป็นการตรวจสอบภายในองค์กรตุลาการ ทั้งเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ต้องเสียหายจากการที่ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาที่ไม่ถูกต้อง อันเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องของคำพิพากษาทั้งในทางเนื้อหา และในทางรูปแบบหรือกระบวนการวิธีพิจารณาความให้ชอบด้วยกฎหมายก่อนที่คดีนั้นจะถึงที่สุด ดังนั้นถ้าคดีใดศาลมีคำพิพากษาและคดีถึงที่สุดไปแล้ว ไม่ว่าจะด้วยครบกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ฎีกา การแก้ไขคำพิพากษาจะต้องทำโดยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งเป็นการแก้ไขคำพิพากษาภายหลังคดีถึงที่สุดแล้ว

สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาในประเทศไทยตามความเชื่อของประชาชนถือว่าเป็นสิทธิที่คดีของพวกเขาควรได้รับการพิจารณาโดยศาลฎีกา เพราะความเชื่อถือศรัทธาต่อคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์มายาวนานย่อมจะวินิจฉัยคดีโดยไม่ผิดพลาด ดังนั้นข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาจำต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

แต่เนื่องจากในปัจจุบันการฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดสิทธิในการฎีกาทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ.2551 ออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 219 วรรคสอง ดังนั้นการที่ปัจจุบันประเทศไทยได้นำเอาระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ.2551 ซึ่งระเบียบดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นระเบียบข้อบังคับของศาลออกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ซึ่งระเบียบดังกล่าวหาได้ผ่านความเห็นชอบโดยสภาผู้แทนราษฎรไม่ ทั้งที่ระเบียบดังกล่าวได้จำกัดไม่ให้คดีที่การอุทธรณ์หรือฎีกาที่จะไม่เป็นสาระสำคัญขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาอันเป็นการจำกัดสิทธิที่บุคคลพึงมีตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากนี้การจำกัดสิทธิดังกล่าวยังมีผลกระทบต่อแนวความคิดของประชาชนที่เห็นว่าการอุทธรณ์ฎีกาเป็นสิทธิ(Appeal as of rights) ผลเสียร้ายแรงที่อาจตามมาคือ ปัญหาในเรื่องความเชื่อถือศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากการจำกัดสิทธิในการฎีกาคือ ปัญหาในเรื่องความชัดเจนแน่นอนของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การกระทำความผิดอาญาเป็นการกระทำที่กระทบต่อสังคมโดยรวม การดำเนินคดีอาญาแม้เป็นการกระทำต่อผู้กระทำความผิดแต่ก็กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งในการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นด้วย โดยเฉพาะต้องคำนึงถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย ดังนั้นการใช้มาตรการต่างๆ ในคดีอาญาจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่เป็นนิติรัฐ หมายความว่า การดำเนินการใดๆ รวมถึงวิธีพิจารณาความอาญาจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายซึ่งเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย นอกจากนี้ การจะนำบุคคลมาลงโทษจะต้องผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง กระบวนการเหล่านี้จะต้องกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ในรูปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พิพากษา พ.ศ.2551 เป็นแต่เพียงแก้ไขข้อกำหนดภายในของศาลฎีกา ที่กำหนดแนวทางการไม่รับฎีกาของกลุ่มความ ซึ่งฎีกาที่จะที่ไม่ต้องด้วยข้อจำกัดการฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือว่า ฎีกาเรื่องใดของกลุ่มความต้องด้วยข้อจำกัดไม่ให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 219 หรือ มาตรา 220 บัญญัติเอาไว้ หรือเป็นฎีกาในข้อที่มีได้ว่ากล่าวกันมาแล้วแต่ในศาลล่างและไม่ใช่ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เหล่านี้ ถ้าศาลจะไม่รับฎีกาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเหล่านี้ไว้วินิจฉัย ศาลฎีกาจะพิพากษายกฎีกาของกลุ่มความ โดยไม่กล่าวลงไปวินิจฉัยในเนื้อหาและมีผลทำให้คำพิพากษาถึงที่สุดไปตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค แล้วแต่กรณี แต่ถ้าหากศาลฎีกาตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้วเห็นว่าฎีกาดังกล่าวไม่ต้องห้ามมิให้ฎีกาตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติเอาไว้ ศาลฎีกาจะเข้าไปวินิจฉัยในเนื้อหาที่คู่ความฎีกาขึ้นมา ซึ่งถ้าเห็นว่าเข้าตามหลักเกณฑ์ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พิพากษา พ.ศ.2551 ซึ่งมีประธานศาลฎีกาลงนาม เช่นเห็นว่า ฎีกาของจำเลยในข้อกฎหมายนั้นได้เคยมีคำพิพากษาของศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้แล้วโดยชอบ และไม่มีเหตุเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง ศาลฎีกาก็จะมีคำสั่งไม่รับฎีกานั้นไว้วินิจฉัย ในประเด็นนี้นั้นเห็นได้ว่า กระบวนวิธีพิจารณาความ

ของไทยในปัจจุบันพยายามปรับไปสู่การฎีกาในระบบอนุญาต ซึ่งให้ดุลพินิจแก่ศาลสูงสุดในการเลือกรับคดีที่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาและพิพากษา ทั้งนี้เพื่อให้ศาลสูงสุดไม่ต้องรับภาระคดีมากจนเกินไป อันนำไปสู่คดีค้างการพิจารณาถึงประมาณสามหมื่นเรื่องในปัจจุบัน แต่การที่กระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของกรอุทธรณ์ฎีกาไปยังศาลฎีกาต้องอยู่ภายใต้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พ.ศ.2551 ศาลฎีกายังคงต้องตรวจพิจารณาสำนวนที่คู่ความฎีกาขึ้นมาทุกเรื่องทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย จึงเห็นว่าการนำเอาแนวคิดการเลือกรับคดีสู่ศาลสูงสุดอันเป็นการอุทธรณ์ในระบบอนุญาตมาใช้นั้นเป็นแนวคิดที่ถูกต้อง เนื่องจากนานอารยประเทศก็ได้ใช้ระบบการอุทธรณ์ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการพิจารณาพิพากษาในศาลยึดเยื้อจนเกินไป จนอาจทำให้เสียความยุติธรรมไปได้ แต่แม้จะมีแนวคิดที่ถูกต้องแล้ว การนำแนวคิดในเรื่องการอนุญาตให้อุทธรณ์หรือฎีกาก็จะต้องทำในวิธีการที่ถูกต้องด้วย ซึ่งการอุทธรณ์ในระบบอนุญาตนั้นศาลสูงสุดควรจะได้พิจารณาแต่ประเด็นที่คู่ความต้องการฎีกาเท่านั้น การที่ศาลฎีกาไทยยังคงต้องพิจารณาจากสำนวนความทั้งหมดจึงไม่ทำให้เกิดปัญหาคดีค้างการพิจารณานั้นได้ นอกจากนี้หากคดีใดศาลฎีกาทำคำสั่งไม่รับฎีกาที่ไม่เป็นสาระไว้วินิจฉัย ศาลฎีกาจะไม่ให้เหตุผลที่ชัดเจนไว้ในคำสั่ง ซึ่งเห็นได้ว่าอาจกระทบต่อความเชื่อถือศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้

นอกจากนี้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พ.ศ.2551 แม้จะออกตามความรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 219 วรรคสอง แต่สถานะก็ไม่ใช่กฎหมายอันเป็นบ่อเกิดของกฎหมายวิธีพิจารณาความซึ่งต้องมีความแน่นอน เพราะการจะนำบุคคลมาซึ่งขาดความผิด และลงโทษบุคคลต้องทำโดยชอบด้วยกระบวนการตามที่กฎหมายบัญญัติ การที่ระเบียบดังกล่าวมีสถานะเพียงข้อกำหนดภายในของศาลฎีกาเท่านั้น ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้หากมีการเปลี่ยนประธานศาลฎีกา ดังนั้น สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาของคู่ความจึงอยู่ในความไม่แน่นอน อันทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนสั่นคลอนไปด้วย เนื่องจากกระบวนการอุทธรณ์ฎีกาเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซิวิลลอว์ เช่นในประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมนี การจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์จะทำในรูปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือในประเทศอังกฤษ การอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลต่างๆอยู่ภายใต้กฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา เช่น The Criminal Appeal Act 1968 ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาแม้การเลือกรับคดีขึ้นสู่ศาลสูงสุดสหรัฐจะเป็นไปตามระเบียบของศาล แต่เนื่องจากการปฏิบัติอันยาวนานที่ศาลสูงสุดจะเลือก

รับเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่กระทบต่อความเชื่อถือศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประชาชนชาวสหรัฐ ประเทศไทยในฐานะที่เลือกใช้ระบบกฎหมาย Civil Law จึงควรบัญญัติข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันเป็นนิติวิธีในระบบกฎหมายแบบ Civil Law ตามที่ได้มีการเลือกรับเอา ระบบประมวลกฎหมายมาใช้บังคับกันในประเทศตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5

4.5.5 ปัญหาการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายของศาลสูง

เนื่องจากว่าในการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมาย ศาลสูงทำหน้าที่เพียงเป็น “ศาลทบทวน” (Review Court) เท่านั้น โดยจะไม่มีการเปิดเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) เพราะศาลไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นเพียงการวินิจฉัยทบทวนเฉพาะแต่ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ศาลสามารถทบทวนเฉพาะบันทึก (Record) ที่ศาลล่างบันทึกมา แต่ในบางครั้งข้ออุทธรณ์หรือฎีกาที่คู่ความโต้แย้งมานั้นอาจไม่ชัดเจน ศาลสูงที่พิจารณาปัญหานั้นก็อาจต้องการเรียกให้ผู้อุทธรณ์หรือฎีกานั้นมาอธิบายให้ศาลได้เข้าใจประเด็นที่อุทธรณ์นั้นดียิ่งขึ้น

ในการพิจารณาในชั้นศาลอุทธรณ์ รวมทั้งศาลฎีกาการรับฟังคำแถลงการณ์มีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาข้อกฎหมาย เพราะอาจจะช่วยให้ศาลได้แนวความคิดสามารถนำมาประกอบการวินิจฉัยได้ ซึ่งบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็สามารถทำได้ แต่น่าเสียดายที่ศาลสูงไม่เคยปฏิบัติ

ในประเทศเยอรมนี ในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย การพิจารณาจะเริ่มขึ้นเมื่อมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายนั้นๆ และภายหลังจากนั้นคำแถลงการณ์ (Argument) แสดงเหตุในการอุทธรณ์ และความเห็นใดๆของพนักงานอัยการ จำเลย หรือทนายความของจำเลย จะได้รับการรับฟังโดยศาลประกอบการทบทวน (Revision) โดยจะต้องรับฟังโจทก์เสียก่อน และจะมีการรับฟังฝ่ายจำเลยในลำดับสุดท้าย แล้วศาลจึงจะพิพากษา ส่วนในประเทศฝรั่งเศสคู่ความจะต้องการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายของศาลฎีกา (Cour de cassation) พนักงานอัยการและคู่ความทุกฝ่ายจะต้องยื่นฎีกาภายในกำหนด 5 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งในฎีกาไม่จำเป็นต้องแสดงเหตุในการฎีกาโต้แย้งคำพิพากษาของศาลล่าง แต่อย่างไรก็ตามคู่ความที่ฎีกาจะต้องจัดทำคำแถลงการณ์ (Statement) เพื่อแสดงเหตุในการฎีกาเพื่ออธิบายประเด็นในการฎีกาให้ชัดเจน โดยจะต้องกระทำภายในกำหนด 1 เดือนนับแต่ศาลฎีกาสั่งรับฎีกา และในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ศาลฎีกาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 3 เดือนนับแต่ศาลฎีการับคดีไว้วินิจฉัย

ในขณะที่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลสูงสุดสหรัฐมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการเลือกรับคดีใดไว้พิจารณาเมื่อคู่ความนำคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาของสหรัฐ(U.S. Supreme Court) ศาลฎีกามีอำนาจจัดการคดีดังกล่าวได้หลายวิธี วิธีแรกคือ การปฏิเสธไม่รับคดีนั้นเพื่อพิจารณาเลย วิธีที่สองศาลฎีกาจะรับคดีเข้าพิจารณาเต็มรูปแบบ (Full Treatment) วิธีนี้ศาลจะรับฟังคำแถลงด้วยวาจาของกลุ่มความและวินิจฉัยทุกประเด็นที่พิพาท โดยศาลจะยกหลักการและเหตุผล เพื่อสนับสนุนคำวินิจฉัยนั้น วิธีสุดท้าย ศาลฎีกาจะเลือกรับพิจารณาเพียงบางส่วน เช่น อาจรับคดีไว้พิจารณา โดยไม่รับฟังคำแถลงด้วยวาจาของกลุ่มความซึ่งศาลจะทำคำวินิจฉัยคดีโดยรวบรัดที่เรียกว่า “Per Curium”

เห็นได้ว่าศาลที่วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายในต่างประเทศต่างก็เปิดให้มีการรับฟังคำแถลงการณ์ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ศาลที่ทบทวนข้อกฎหมายได้เข้าใจประเด็นดียิ่งขึ้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ศาลสูงสุดของประเทศควรเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากศาลสูงสุดมีเพียงศาลเดียว และเป็นศาลที่ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์เป็นที่ยอมรับจึงควรทำหน้าที่ตีความการใช้และการตีความข้อกฎหมายต่างๆที่ศาลล่าง ไม่ว่าจะเป็ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมา หรือเป็นปัญหาที่แม้ศาลล่างมิได้วินิจฉัยมาแต่เป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาของคดี และในส่วนที่เป็นกระบวนการพิจารณาความ ทั้งนี้เนื่องจากศาลล่าง ไม่ว่าจะเป็ศาลชั้นต้น หรือศาลชั้นอุทธรณ์มีหลายศาลแบ่งออกไปตามเขตอำนาจพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ย่อมจะมีการใช้และการตีความกฎหมายเดียวกันให้มีความแตกต่างกันออกไปได้ ดังนั้นจึงควรให้ศาลสูงสุดทำหน้าที่ทบทวนปัญหาข้อกฎหมาย

การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายมีความสำคัญอย่างมากเพราะมีผลไปในวงกว้าง ศาลสูงสุดจึงควรวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียวเพื่อให้คำพิพากษาของศาลสูงสุดในปัญหาข้อกฎหมายมีประสิทธิภาพ แม้ว่าคำพิพากษาในระบบกฎหมายชีวิตลอร์จะไม่ใช่ออกของกฎหมายก็ตาม แต่คำพิพากษาในระบบกฎหมายชีวิตลอร์ก็เป็นตัวอย่างของการใช้ข้อกฎหมายที่ศาลในคดีต่อมาควรวินิจฉัยให้เป็นไปในทางเดียวกันทั้งนี้เพื่อความเป็นเอกภาพเดียวกันของการใช้และการตีความกฎหมาย นอกจากนี้ปัญหาข้อกฎหมายสามารถอุทธรณ์ได้ตลอดสายจนกระทั่งถึงศาลสูงสุด ดังนั้นจึงควรกำหนดให้การอุทธรณ์สามารถทำได้โดยตรงไปยังศาลสูงสุด

นอกจากนี้ในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา เนื่องจากคดีอาญามีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาดังกล่าวจึงต้องมีความชัดเจนแน่นอน โดยออกเป็นกฎหมายของรัฐสภาที่ผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร

ในการอุทธรณ์คำพิพากษานานาอารยประเทศมักที่จะกำหนดให้การโต้แย้งปัญหาข้อเท็จจริงทำได้เพียงครั้งเดียว ส่วนการอุทธรณ์ในครั้งต่อไปทำได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย และเป็นการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลสูงสุดของประเทศ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าศาลสูงสุดในอารยประเทศจะทำหน้าที่ทบทวนการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายของศาลล่างในประเทศของตน

ในประเทศฝรั่งเศส ปัญหาข้อกฎหมายที่คู่ความสามารถฎีกาขึ้นมายังศาลสูงสุดได้ จะต้องแสดงเหตุในการฎีกาปัญหาข้อกฎหมายตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฝรั่งเศสได้บัญญัติเอาไว้ ดังนี้ มีการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของกฎหมายสารบัญญัติ มีการฝ่าฝืนกฎหมายวิธีพิจารณาความในส่วนที่เป็นการฝ่าฝืนในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ มีการขัดกันระหว่างคำตัดสินของกลุ่มความเดียวกันศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยให้คำพิพากษาของศาลล่างเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น คำพิพากษาของศาลล่างได้ละเมิดอำนาจของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ และประการสุดท้ายการขาดหลักการพื้นฐานทางกฎหมาย เนื่องจากการตัดสินคดีของศาลล่างทำโดยขาดพยานหลักฐาน หรือไม่ปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานของกฎหมาย

ในประเทศเยอรมนี ปัญหาข้อกฎหมายที่คู่ความสามารถฎีกาขึ้นมายังศาลสูงสุดได้ จะต้องแสดงเหตุในการฎีกาปัญหาข้อกฎหมายตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เยอรมนีได้บัญญัติเอาไว้ ดังนี้ มีการใช้การตีความกฎหมายจนเกิดความเสียหายอย่างไรเอาไว้ (Violation of the law) หรือแสดงเหตุว่ากฎหมายอาจจะได้รับความเสียหายถ้าหากบรรทัดฐานทางกฎหมาย (Legal Norms) ไม่ได้นำมาปรับใช้ หรือการปรับใช้กฎหมายทำโดยไม่ถูกต้อง

ในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างมีหลักให้ศาลสูงสุดของประเทศวินิจฉัยเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้นและจะต้องเป็นปัญหาสำคัญด้วยศาลสูงสุดจึงจะใช้ดุลพินิจเลือกรับคดีไว้พิจารณา โดยปัญหาที่ศาลสูงสุดจะรับไว้วินิจฉัย ดังนี้ ประการแรกเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญที่ศาลสูงสุดยังไม่เคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน ประการที่สองเป็นข้อกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยไว้แตกต่างกัน ประการต่อมาเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลล่างตัดสินขัดกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดที่ได้วางเป็นบรรทัดฐานไว้ หรือประการสุดท้ายถ้ามีการกล่าวอ้างว่าการปฏิบัติของศาลล่างไม่ตรงกับคความยอมรับ หรือหลักปฏิบัติทั่วไปของวิธีพิจารณาความ

อาจสรุปได้ว่า ปัญหาข้อกฎหมายถือเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ ศาลสูงสุดของประเทศควรที่จะได้วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญอันจะมีผลเป็นตัวอย่างของการใช้และการตีความกฎหมายที่ถูกต้องทำให้การใช้กฎหมายของศาลล่างชอบด้วยกฎหมาย แต่สิ่งที่จะเป็นปัจจัยเอื้อต่อประสิทธิภาพของคำพิพากษาของศาลสูงสุดคือ ศาลสูงสุดควรวินิจฉัยเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น เพราะปัญหาข้อเท็จจริงควรได้รับการพิจารณาของศาลพิจารณา (Trial Court) ศาลสูงสุดเป็นเพียงแต่ศาลทบทวนข้อกฎหมายจึงไม่ควรก้าวล่วงไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้น นอกจากนี้ ปัญหาข้อกฎหมายซึ่งสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้แย้งได้ตลอดทั้งสายกระทั่งถึงศาลสูงสุดควรที่จะอุทธรณ์เฉพาะข้อกฎหมายโดยตรงไปยังศาลสูงสุดได้ทั้งนี้เพื่อมิให้คดีค้างพิจารณาในศาลเป็นเวลานาน และการที่ปัญหาข้อกฎหมายสามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้และยังสามารถฎีกาต่อศาล

ฎีกาได้อีกด้วยนั้นทำให้ความเคารพศรัทธาต่อคำพิพากษาศาลอุทธรณ์จะเสื่อมลงเพราะอย่างไร คู่ความก็สามารถฎีกาได้เสมอ

ข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาข้อกฎหมายแล้ว ในทางรูปแบบควรจะเป็นกฎหมายที่ออกโดยสภาผู้แทนราษฎร เพราะกฎหมายลักษณะดังกล่าวกระทบสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาจึงควรผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรทั้งการกำหนดข้อจำกัดสิทธิไว้ในระเบียบของศาลสูงสุดอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยง่ายจึงกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพและทำให้กระบวนการอุทธรณ์และฎีกาไม่เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดี นอกจากนี้แล้วเนื้อหาของระเบียบที่ประชุมใหญ่ในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกายังก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องการทำหน้าที่ทบทวนการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายของศาลฎีกาอีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

การอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายถือเป็นสิทธิที่ความสามารถทำได้โดยอาจอุทธรณ์จนกระทั่งถึงศาลสูง จากการศึกษาผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพื่อการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ศาลฎีกาควรทำหน้าที่เฉพาะในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้การใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายเป็นอย่างเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งคำพิพากษาในปัญหาข้อกฎหมายที่มีเหตุผลดีย่อมจะได้รับการยึดถือปฏิบัติตามอันเป็นการพัฒนากฎหมายอีกด้วย

2. ควรนำเอาหลักการอุทธรณ์โดยตรงเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกามาปรับใช้อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพในคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ดียิ่งขึ้นเพราะไม่ต้องเสียเวลาสูญเสียบุคลากรในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้นซึ่งอาจมีการแก้ไขได้อีก

3. เงื่อนไขในการฎีกาของทุกประเทศมีลักษณะอย่างเดียวกัน การพยายามให้ศาลสูงสุดได้ใช้อำนาจวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลล่างวินิจฉัยไม่ถูกต้อง วินิจฉัยไว้ขัดกัน หรือการวินิจฉัยข้อกฎหมายของศาลล่างก่อให้เกิดความเสียหายต่อการใช้การตีความกฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขทั้งหลายมิได้คำนึงถึงผลในคดีว่าถ้าหากศาลสูงวินิจฉัยข้อกฎหมายให้ถูกต้องแล้ว แม้จะทำให้ผลของคดีไม่เปลี่ยนแปลงก็ตามศาลสูงสุดก็จะยังคงรับฎีกานั้นๆไว้วินิจฉัย เพราะหน้าที่ของศาลสูงคือ การรักษาข้อกฎหมาย ไม่ใช่การรักษาผลของคดีแต่อย่างใด ซึ่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากลับวางหลักการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำหน้าที่นี้ของศาลฎีกา

นอกจากนี้เงื่อนไขการไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาที่ไม่เป็นสาระยังต้องพิจารณาถึงคำพิพากษาในคดีก่อนๆ ปัญหาว่าศาลฎีกาไทยควรยึดถืออย่างไรนั้นปัญหานี้เองจากประเทศไทย

เลือกใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ซึ่งคำพิพากษาไม่ใช่บ่อเกิดของกฎหมายไม่มีฐานะเป็นสิ่งที่ต้องยึดถือและปฏิบัติตาม จึงเกิดปัญหาตามมาว่าคำพิพากษาของศาลฎีกาอันเป็นคำพิพากษาของศาลสูงสุดของประเทศอยู่ในสถานะใด ปัญหานี้เห็นว่าแม้คำพิพากษาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์จะไม่ใช่บ่อเกิดของกฎหมายก็ตาม แต่คำพิพากษาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ก็เป็นตัวอย่างของการใช้ข้อกฎหมายที่ศาลในคดีต่อมาควรวินิจฉัยให้เป็นไปในทางเดียวกันทั้งนี้เพื่อความเป็นเอกภาพเดียวกันของการใช้และการตีความกฎหมายในประเทศ

4. ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พิพากษา พ.ศ.2551 แม้จะออกตามความรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 219 วรรคสอง แต่สถานะก็ไม่ใช่มติฎีกาอันเป็นบ่อเกิดของกฎหมายวิธีพิจารณาความซึ่งต้องมีความแน่นอน เพราะการจะนำบุคคลมาชี้ขาดความผิด และลงโทษบุคคลต้องทำโดยชอบด้วยกระบวนการตามที่กฎหมายบัญญัติ การที่ระเบียบดังกล่าวมีสถานะเพียงข้อกำหนดภายในของศาลฎีกาเท่านั้น ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ หากมีการเปลี่ยนประธานศาลฎีกา ดังนั้น สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาของคู่ความจึงอยู่ในความไม่แน่นอน อันทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนสั่นคลอนไปด้วย เนื่องจากกระบวนการอุทธรณ์ฎีกาเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ประเทศไทยในฐานะที่เลือกใช้ระบบกฎหมาย Civil Law จึงควรบัญญัติข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

5. ในการพิจารณาเฉพาะในสำนวนเช่นในชั้นพิจารณาศาลสูงการรับฟังคำแถลงการณ์มีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมาย เพราะอาจจะช่วยให้ศาลได้แนวความคิดสามารถนำมาประกอบการวินิจฉัยได้ ดังนั้นศาลที่พิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายควรให้ความสำคัญกับการแถลงการณ์ในชั้นนี้ด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2546). **นิติวิธีในระบบชีวิตล่อว์และคอมมอนล่อว์**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณิต ฌ นคร. (2547). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- . (2548). **กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- . (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์ และ วรณชัย บุญบำรุง. (2543). **สาระน่ารู้เกี่ยวกับกาจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย**. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. (2544). **การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา**. กรุงเทพมหานคร: สภาวิจัยแห่งชาติ.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2544). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. (2540). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสฉบับปี ค.ศ.1958 และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส**. กรุงเทพมหานคร: หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.ธีรพันธุ์ รัศมีทัต.
- วิชัย ดันติกุลานันท์. (2545). **คำอธิบายกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม**. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- สมยศ เชื้อไทย. (2545). **คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่งหลักทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 8)**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สุนัย มโนมัยอุดม. (2545). **ระบบกฎหมายอังกฤษ (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2547). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- หยุด แสงอุทัย. (2542). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- อโยชัย งดงาม และ ฤทธิชัย งดงาม. (2546). **เปรียบเทียบกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

บทความ

- ชนกร วรปรัชญากุล. (2547, มกราคม-เมษายน). “ระบบศาลยุติธรรมและการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส.” *ดุลพินิจ*, 51, 1.
- นพพร โพธิ์รังสิยากร. (2530, กันยายน). “บทบาทของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา : การเลือกปรับคดีขึ้นพิจารณา.” *บทบัญญัติ*, 3, 43.
- เรอเน่ กียอง (วิญญู วัลญญู ผู้แปล). (2536, มีนาคม). “การตรวจชำระและร่างประมวลกฎหมายในกรุงสยาม.” *วารสารนิติศาสตร์*, 30, 1.

วิทยานิพนธ์

- เกียรติศักดิ์ พุฒพันธ์. (2546). *การแก้ไขทบทวนคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. (2547). *การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฐนิตพัฒน์ วิริยศิริ. (2544). *การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธิดิพันธ์ ฉายบาง. (2546). *การรับคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาศาลสูงสุด : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี และประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นัคตรียา พิรวินิจ. (2547). *แนวทางการแก้ไขระบบอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปวีณา มาสมุกติก. (2533). *การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในคดีแพ่ง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราตรี ดามี. (2549). *การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิสันต์ เพิ่มทวีผล. (2534). **การตรวจสอบและการกำหนดข้อเท็จจริงในคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกสารอื่นๆ

สมชัย เมธากวิน โสภณ. (2548). **ปัญหาองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาของไทย**. สารนิพนธ์
ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม.

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือ
ฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา พิพากษา พ.ศ. 2551.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Anke Frechmann and Thomas Wegerich. (1999). **The German Legal System**. London: Sweet
& Maxwell.

Charles A. Wright. (1994). **Law of Federal Court** (5th edition). St.Paul Minn: West.

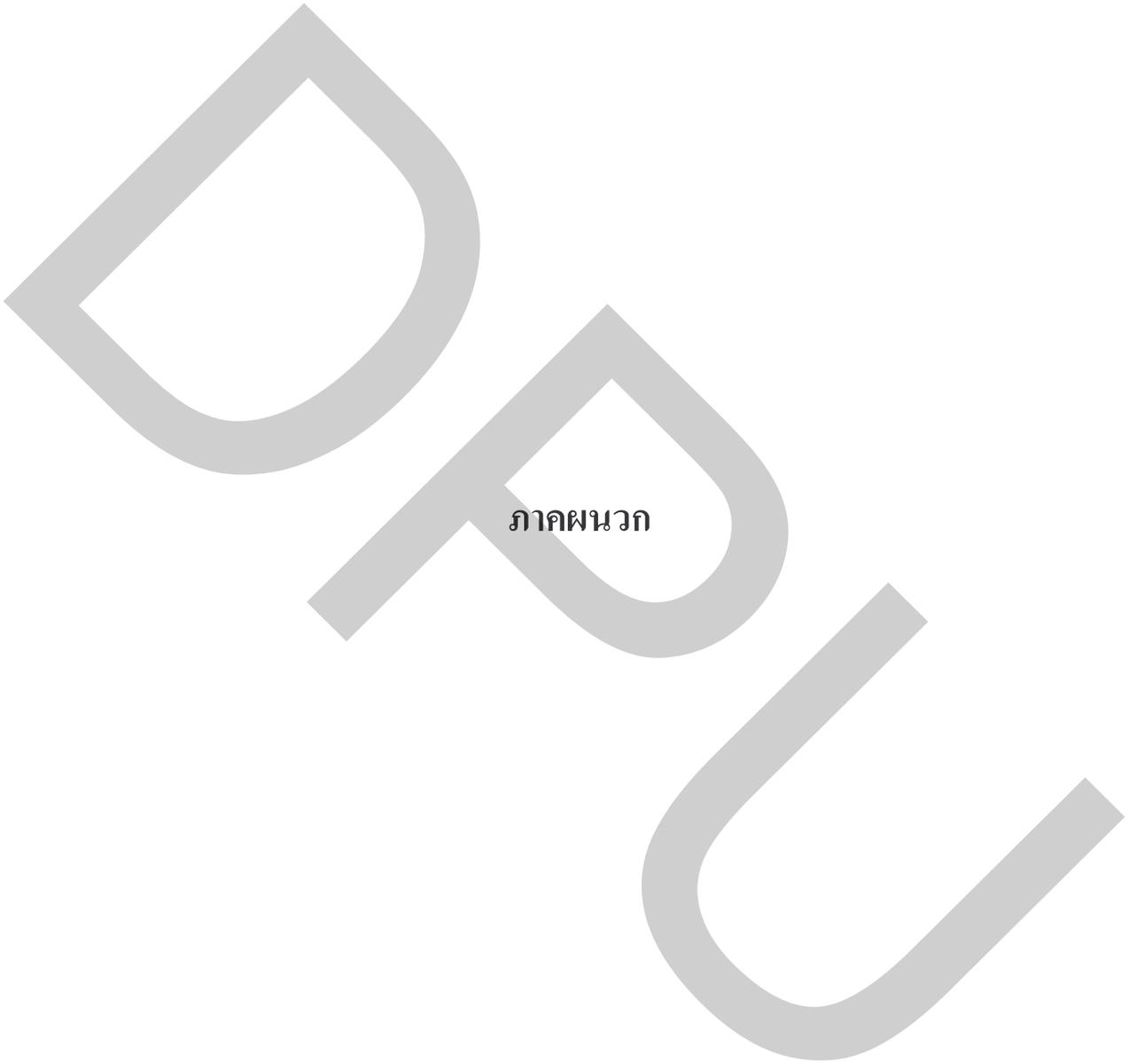
Chritian Dadomo and Susan Farran. (1996). **The French Legal System** (2nd edition). London
: Sweet & Maxwell.

Daniel John Meador. (1991). **American Courts**. Minnesota: West.

Delmar Karlen. (1967). **American Criminal Justice**. New York: Oxford University Press.

Hideo Tanaka. (1979). **The Japanese Legal System**. Tokyo: Tokyo University of Tokyo press.

- Howard Fisher. (1997). **German Legal System and Legal Language** (2nd edition). London: Cavendish.
- Jack S. Emery. (2000). **Civil Procedure Litigation**. New York: West Legal Studies.
- James W.H. McCord and Sandra L. McCord. (1986). **Criminal law and Procedure for the Paralegal a System Approach** (2nd edition). United States: Thomson Learning.
- Jeffrey A. Segal and Harold J. Spaeth. (2002). **The Supreme Court and The Attitudinal Model Revisited**. New York: Cambridge University Press.
- Jeffrey A. Segal , Harold J. Spaeth ,and Sara C. Benesh. (2005). **The Supreme Court in the American Legal System**. New York: Cambridge University Press.
- Joachin Hermann. (1981). **The German Criminal Justice System : The Trial Phase-Appellate and Review Proceeding in the Criminal Justice System of the Federal Republic of Germany**. Toulouse: AIDD.
- John Langbein. (1977). **Comparative Criminal Procedure Germany**. New York: West.
- J.Zekoll and M.Reimann. (2005). **Introduction To German Law** (2nd edition). Hague: Kluwer Law International.
- Lawrence Baum. (1985). **The Supreme Court** (2nd edition). Washington D.C.: Congressional Quarterly.
- Paul D. Carrington and Barbara Allen Babcock. (1977). **Civil Procedure** (2nd edition). Boston: Little Brown.
- Shigemitsu Dando. (1965). **Japanese Criminal Procedure**. New Jersey: Fred B. Rothman.
- Walter F. Murphy , C.Herman Pritchett ,and Lee Epstein. (2002). **Courts, Judges & Politics : An introduction to the judicial process** (5th edition). New York: McGraw-Hill.
- Van Geel, T.R. (2007). **Understanding Supreme Court Opinions** (5th edition). United States: R.R.Donneley & Sons.

ภาคผนวก

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา
ว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกา
จะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา

พ.ศ. ๒๕๕๑

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑๕ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง ของพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้ออกระเบียบว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. ๒๕๕๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ คดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติ หากศาลฎีกาเห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ให้ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษาได้

ข้อ ๔ ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา หมายถึงข้ออุทธรณ์หรือฎีกาที่ศาลฎีกาไม่พึงรับไว้พิจารณาพิพากษา เนื่องจากไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงผลคำวินิจฉัยของศาลล่าง และให้รวมถึงกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายซึ่ง

๑.๑ เคยมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวมาแล้วและยังไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยเดิม

๑.๒ เป็นข้อกฎหมายที่ไม่ยุ่งยาก และการวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวจะไม่มีผลเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

๑.๓ เป็นข้อกฎหมายซึ่งศาลล่างได้วินิจฉัยไว้ถูกต้องแล้ว และไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

๑.๔ เป็นข้อกฎหมายที่ถึงแม้จะวินิจฉัยให้เป็นคุณตามข้ออุทธรณ์หรือฎีกา ก็ไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

(๒) เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงซึ่ง

๒.๑ ศาลล่างได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงดังกล่าวไว้ชอบด้วยเหตุผลแล้วและไม่มีเหตุ

ที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

๒.๒ มีเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับดุลพินิจในการกำหนดโทษ รอกการกำหนดโทษ หรือ รอกการลงโทษซึ่งไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

(๓) เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่มีการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์หรือฎีกาและอุทธรณ์หรือฎีกานั้นไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

(๔) เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่เมื่อพิจารณาอุทธรณ์หรือฎีกาทั้งฉบับแล้วกรณีไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงผลตามคำวินิจฉัยของศาลล่าง

ข้อ ๕ ให้จัดองค์คณะผู้พิพากษาตามที่ประธานศาลฎีกาเห็นสมควรเป็นผู้พิจารณาว่า ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะไม่ใช่สาระอันควรแก่การพิจารณาตามระเบียบนี้

ข้อ ๖ คำสั่งไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาตามระเบียบนี้ให้เสนอต่อรองประธานศาลฎีกา ซึ่งประธานศาลฎีกามอบหมายเป็นผู้พิจารณาสั่งออก

ข้อ ๗ ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกคำสั่งและแบบพิมพ์ต่างๆ เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

ประธานศาลฎีกา

PART III. JURISDICTION ON WRIT OF CERTIORARI

Rule 10. Considerations Governing Review on Certiorari

Review on a writ of certiorari is not a matter of right, but of judicial discretion. A petition for a writ of certiorari will be granted only for compelling reasons. The following, although neither controlling nor fully measuring the Court's discretion, indicate the character of the reasons the Court considers:

(a) a United States court of appeals has entered a decision in conflict with the decision of another United States court of appeals on the same important matter; has decided an important federal question in a way that conflicts with a decision by a state court of last resort; or has so far departed from the accepted and usual course of judicial proceedings, or sanctioned such a departure by a lower court, as to call for an exercise of this Court's supervisory power;

(b) a state court of last resort has decided an important federal question in a way that conflicts with the decision of another state court of last resort or of a United States court of appeals;

(c) a state court or a United States court of appeals has decided an important question of federal law that has not been, but should be, settled by this Court, or has decided an important federal question in a way that conflicts with relevant decisions of this Court. A petition for a writ of certiorari is rarely granted when the asserted error consists of erroneous factual findings or the misapplication of a properly stated rule of law.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นายวิระยุทธ เหลืองประเสริฐ
วัน เดือน ปีเกิด	เกิดเมื่อ วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2527
ประวัติการศึกษา	มัธยมศึกษา จากโรงเรียนวัดสุทธิวราราม นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2548 เนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา รุ่นที่ 59 ปีการศึกษา 2549
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	ประกอบอาชีพทนายความ